

Tiyatro Eserleri

FATİH

Nazım Kurşunlu
özelkitapgrubu

Tiyatro Eserleri

FATİH

Nazım Kurşunlu

İstanbul, 1991

MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 2164
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 475
Tiyatro Eserleri : 60

Kitabın adı

FATİH

Yayın kodu

91.34.Y.0002.832

ISBN 975.11.0460.2

Baskı yılı

1991

Baskı adedi

20.000

Dizgi, baskı, cilt

MILLİ EĞİTİM BASIMEVİ

*Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
13.7.1990 tarih ve 5711 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 20.000 adet basılmıştır.*

ÖNSÖZ

Fethin beşyüziüncü yılı gibi müstesna bir yıldönümü vesilesiyle, günün mânasını belirten, bir tiyatro eseri için çalışmaya başlamak kararını, ilk defa bundan üç yıl önce vermiştim.

Şüphesiz ki kendi kendime vermiş olduğum bu karar, o tarihe henüz içten gelen kuvvetli bir arzudan hız almakta ve başka hiç bir ümide dayanmamaktaydı. Tiyatro yazarı olarak sahne tecrübem, bugünkünden de azdı ve ilk defa tarihte mal olmuş bu konuyu işleme-ye karar vermiş bulunuyordum: hem de "Fatih ve İstanbul'un fethi" gibi, yüzyılların ötesinden çağları kucaklıyan, tarihe hükmeden muazzam bir hadiseyi ve onun büyük yaratıcısını..

Teşebbüs, itiraf etmek lâzımdır ki, cür'et istiyordu; ciddî bir gayret ve emek istiyordu; fakat şekillenmemiş arzuyu dalgalandıran fırsat da pek cazipti.

İşte 1950 yılında Fatih piyesi için çalışmaya, bu değişik ruh hâleti içinde başlamıştım.

Önceleri ümit ve cesaretle dopdoluydum; durmadan okuyor ve notlar alıyordum. Bu konuyla uzak yakın ilgisi olan her şey, birden gözümden büyük bir ehemmiyet kazanmıştı.

Fakat bu işin, başlangıçta umduğumdan çok daha çetin olduğunu anlamakta gecikmedim. Önce, muteber, eski yerli metinlerin, müphem, vüzuhtan uzak, rivayetlerle dolu, çeşitli tefsirlere yol açan ve açmış olan tarih anlayışı karşısında irkildim. Bunların yanısıra Francis, Dukas gibi fetih hâdisesine şahit olmuş Bizanslı tarihçilerden, bugünün adamı olan Schlumberger'e kadar gelip geçmiş ve bu konuya el atmış olan yabancı müelliflerin, küçük bir istisna ile, o büyük varlığı ve ona her bakımdan lâyük olan muhteşem eserini anlamak ve başkalarına anlatmak bahsinde, ne derece haksız, insafsız ve garazkâr olabildiklerini görmek, bana ıstırap verdi. Bir tarihî hâdiseyi, devrinin şartları içinde, ibretle ve tam bir ilim adamına yakışan tarafsızlıkla mülâhaze ve mütalâa edebilmek vasıf ve hasletlerinden mahrum bulunan bu sözde tarihçilerin ardı sıra, Stephan Zweig ve benzerleri sanat adamlarının da, bu mevzuda ötekilerden geri kalmamak ister gibi, göstermiş oldukları o garip ve anlaşılmasız taassup, bu ıstırabımı büsbütün artırdı. Büyük insanlık tarihinin, röper noktalarından biri olan muazzam hâdiseyi ve onun hay-

ran olmaya değer yapıcısını bu derece kısır bir zaviyeden görmeye, küçümsemeye ve akıllarınca lekelemeye yeltenmeleri, insanlığın geleceği adına, kalbimi keder ve ümitsizlikle doldurdu. Artık yapacak hareketi, söyleyecek sözün kalmamış bir aktör gibi, tarihi rolünü tamamlamış; sanatkâr bir tarihçi olan J. Weber'in ifadesiyle "Yıldızlı bir medeniyetin bezginlik veren yorgun hareketsizliği içinde, bir gaye için ölmeye kudretsiz, her şeyden bıkmış, usanmış, âciz, korkak, faydasız ve liyakatsiz, bozuk ahlâklı Bizansı" bir mağdur gibi göstermek ve tutulduğu sıtma içinde, insanları Allah adına, hafif ateşte yakan bir dünya ortasında, sanki yüzyıllar ötesinden ses verir gibi konuşan, medenî âlemin hesapsız kan, gözyaşı ve ateş pahasına elde edebildiği şeyi: inanmak, düşünmek ve düşündüğünü söylemek ve yapmak hürriyetini, üç asır önce, onbeşinci yüzyılda insanlığa bağışlamış olanı; bu gadrin müsebbibi, kaba istilâ kuvvetlerinin başbuğu gibi göstermek hususundaki gayretleri beni nefretle titretti. Onlara hak ettikleri cevabın verilmesi, daha çok tarihçiye düşen bir vazife olduğunu anladığım halde, yer yer isyanımı haykırmaktan kendimi alamadım.

İşte 1951'de yazıp bastırduğım Fatih piyesi, bu dalgalanışın, bu isyanın damgasını taşımaktadır.

Tabiidir ki, bu tarihçiye düşen işi, fuzuli bir gayretkeşlikle yüklenerek, bir tiyatro eserinde cevaz verebilecek hududu aşmanın cezasını görmekte gecikmedim. Eser, onu tetkikle müekellef heyet tarafından incelendi ve reddedildi.

Sonra zaman geçti; bir buçuk yıla yakın bir zaman. İşin doğrusu, bu konuya karşı duyduğum alâka eksilmiş değildi; eksilen cesaretimdi, cesaretim kırılmıştı; hele yeni bir tecrübe için kendimi katiyen istekli ve hazırlıklı bulmuyordum.

Tiyatro eserleri insanlara benzerler. Onların da kendilerine göre bir kaderi; garip, önceden tayini son derece müşkül olan bir alinyazıları vardır.

Ben Fatih piyesinde, bu gerçeği bir kere daha yakından ve kuvvetle görüp anladım. Bu da şöyle oldu: Her şeyin bitmiş olduğuna inandığım sırada temsile değer eser bulamayan yeni heyetin, onu yeniden gözden geçirmeye karar verdiğini öğrendim. Ufukta bir yıldız göz kırpmıştı, fakat işin doğrusu benim neticeden pek ümidim yoktu; nitekim iş tahmin ettiğim gibi çıktı. Yalnız bu defa onun oynanamayacağına karar verenler, bir şeye dikkat etmişlerdi: Onlar kitabın yaprakları arasında uyuklayan emeği görmüşlerdi.

Ve benden, bu emeğin sahibinden, ondan faydalanarak işe yeniden başlamamı istediler.

Önce karasız ve isteksizdim. Fakat bana karşı gösterilen itimat, beni canlandırdı; bana kuvvet, cesaret ve çalışma arzusu verdi.

Ve ben sırtında ağır yükü ile, bir tümseğin tepesine ulaşmak isterken, ayakları dolaşıp yuvarlanan; fakat yuvarlandığı yerde yeniden yükünü sırtlayıp aynı noktada tümseğe tırmanmaya başlayan karınca misâli, FATİH piyesine yeniden başladım. Ve sonunda işte bugün, yeni şekliyle ortaya çıkan ve eskisinden farklı olarak, hem Edirne'yi, hem de Bizans'ı içine alan, iki cepheli FATİH piyesi, bu suretle yazılmış oldu.

Fatih'in şanı ile mütenasip olmayan bu mütevazi kitapta belki taşıdığı ada rağmen, Fatih'in pek az görünmüş ve gösterilmiş olmasını tenkit edenler çıkabilir. Ben O'nu, daha çok, hükmettiği, sevk ve idare eylediği insanlar ve hâdiseler yardımıyla tanıtmaya, belirtmeye çalıştım; böyle tanınmasında O'nun büyüklüğü adına fayda gördüm. Daha başlangıçta bunu söylemek isterim.

Bu konuyu işlerken, birbirini tutmayan, hatta çok defa tezat halinde bulunan niyetlerin, beni şaşırttığını, yer yer şüphe ve tereddüde düşürdüğünü belirtmiştim. Veziri âzam

Çandarlı Halil Paşanın durumu da bunlardan biri ve belki en büyüğüdür. Osmanlı tarihinin kuruluş ve yücelişinde, nesiller boyu, birbirini ardına, veziri âzamlar yetiştirmiş olan büyük ve şerefli bir Türk soyunun, bu talihsiz son mümessilinin idamını haklı gösterecek sebebi, eski ve yeni metinlerde ıstırap duyarak, aradun durdum. Çandarlı'nın ihaneti ve bunun bedeli olarak imparatorun kendisine "içleri altın dolu mahîler" gönderdiği hakkındaki rivayetin, hem hazin, hem de gülünç bir iddiadan ibaret olduğuna şüphe yoktur. Şanlı ve parlak bir imparatorluğun, veziri âzamlığına kadar yükselmiş; şan, şeref, iktidar, itibar, nüfuz ve servet bahsinde, bir fâninin hırs ve tamahını tahrik edebilecek her şeye fazlasiyle sahip olmuş ve sadakatini de muhtelif vesilelerle isbat etmiş olan emektar bir devlet adamının bu derece hasis bir menfaat karşılığında ihanet yoluna sapmış olmasına, asla ihtimal verilemez. Fatih'in ilk hükümdarlığından tekrar Manisa'ya iadesi yüzünden ona karşı duyduğu kin ve iğbirarı, onun idamına sebep gibi gösteren rivayette de Fatih'i o büyük ruhun sahibini küçülten bir eda olduğu için, kabul etmek mümkün değildir. Keza Fatih'i o büyük nüfuzu nazar sahibini, devşirmelerin entirikalına alet olmuş gibi gösteren rivayet de onun büyüklüğü adına inandırıcı olmaktan çok uzaktır. Bütün bunların o zaman açıklaması doğ-

ru görülmeyen gerçek sebebi gizlemek için uydurulmuş basit izah şekilleri olarak düşünülmüş olduğunda şüphe yoktur.

Belki Çandarlı, görgüsü, devri, yaşı ve mizacı itibariyle fazla ihtiyatkârdı. Şahsî değeri ne olursa olsun, Fatih çapında bir "Üstün-İnsan"ı anlaması kabil değildi. Çocuk denecek yaşta, çok genç ve tecrübesiz bir hükümdarın, neticesi itibariyle birtakım felâketlere, belki devletin zevaline yol açabilecek bir maceraya sürüklenmesinden korkmuş olabilir. Onun, efendisini, bu ifratlardan korumak arzu ve endişesiyle takınmış olduğu tavrın da yanlış tevîl ve tefsirlere yol açmış olması çok mümkündür. Mevcudiyeti tabîi bulunan düşmanlarının da bir taraftan bunu körüklemekten geri kalmadıkları, aynı derecede kuvvetle iddia olunabilir.

Yahut daha başka değişik bir ihtimal olarak, gizli bir ihtirasa mağlup olmuş, beklenmedik bir hareketle, Osmanoğulları tahtını ele geçirmeyi tasarlamış olabilir. Bunu fazla teatral bulanlara, tarihin buna benzer misâllerle dolu olduğunu hatırlatmak yerinde olur. Kaldı ki zemin böyle bir hareket için de son derece müsaitti ve Çandarlıoğulları'nın Anadolu türkleri arasında, padişahınki ile boy ölçüşen bir nüfuz ve itibarı vardı. Tarih, bunu teyit etmemiş olmakla beraber, ben bu ikinci ihtimali, tiyatroya anlayışına göre, hususî bir

eda taşınması itibariyle, tercihe değer buldum; bu sebep, beşyüz yıldan beri düğümü çözülmemiş olan "Osmanlı tarihinde ilk veziri âzamı idamı" hâdisesinin, Fatih'i ve Çandarlı'yı küçük düşürmeyen tek cevabı gibi görünmektedir.

Yine bu cümleden olmak üzere, İmparatorun Başvekili Grandük Lukas Notaras'ın fetih arasında, oynadığı rivayet edilen menfi rolü de aynen aldım. Hammer, bunu bize tarihî bir gerçek gibi nakletmektedir; buna karşılık başka birçok metinlerde bunun, bir rivayet hududunu aşmadığı yazılıdır. Notaras'ın tarih içindeki gerçek durumu ne olursa olsun ben bu iddiayı, vakanın seyri içinde, yer yer renk ve ışık serpmesi bakımından, gerçekmiş gibi kabul etmekte mahzur görmedim. Keza İmparatorun kardeşlerinden Dimitriyus'u, tarihî realiteye uygunluğunu düşünmeden, mücadelenin başından sonuna kadar Bizans'taymış gibi gösterdim. Karamanoğlu'nun İmparator ve Bizans sarayı ile olan münasebetlerini, Şehzade Orhan'ın durumunu, iki taraf elçilerini vaka içindeki yerlerini, daha bu ve buna benzer müteferrik tarihî olaylarda, gerek zaman, gerekse mekân bakımından, tarihî realiteye yüzde yüz bağlı kalmakta, fayda yerine zarar mülahâza ettiğim için, onları, bir tiyatro eserinin yapısının gerektirdiği şekilde değiştirdim.

Buna karşılık, Bizans'ın çöküşünü tâcîl eden o korkunç hercümerci ve gene Notaras'ın ağzında: "Ayasofya'da bir kardinal şapkası görmektense, bir Türk kavuğu görmeyi tercih ederim." şeklinde, en veciz ifadesini bulan, o yıkıcı mezhep ayrılığını; İmparatorun asıl ve kendi kuvvetleri tarafından terkedilişine karşılık, ücretlilerin kumandanı Jüstinyani'nin sonuna kadar, onun yanında kalışını ve artık her şeyin kaybedildiğine inanıldığı o korkunç anda, İmparatorun, alelâde bir Bizanslı gibi müdafilerin arasına karışarak, ölünceye kadar vuruşmak kararını vermesini, hem tarihî gerçeklere uyması, hem de sanki bütün bu hâdiseler, bir tiyatro dekoru içinde geçiyormuş gibi, hususî bir cazibe taşıması bakımından sadakatle aksettirmeye dikkat ve itina gösterdim.

Bununla beraber, klâsik tarih anlayışına taassupla bağlı kalanlar için, ana yoldan yer yer yapılan sapışlar, belki hoş görülmebilir. Ancak, konusunu tarihten alan bir kimseden, tarihî hâdiseleri kronolojik seyri içinde ve yüzde yüz sadakatle aksettirmesini beklemenin, haksızlık olacağı kanaatindeyim, Sanatçı, tek başına, sanat yapmak endişesiyle, realiteyi kendi menşurundan geçirmek ve ona, gerçeğin zararına da olsa, kendi görüş, duyuş ve anlayışına göre, bir renk ve istikamet vermek zorundadır. Hele bir tiyatro eseri için, bu zaruret,

adeta bir lüzum, bir mecburiyet halini alır yatro yazarı seyirci için hiç bir cazibesi bulunmayan teferruatı ayıklamak ve atmak zordadır; dikkat ve alâkaya değer bulduğu vâkıfalar arasındaki boşlukları doldurmak, bunu unutmadığı takdirde, zaman unsurunu hesaba katmaksızın, onları birbirine yaklaştırmak hatta gerekirse, yerlerini değiştirmek mecburiyetindedir.

Hâdiseler için zarurî bulunan bu inhişahların, gerektiği zaman, ana şahıslar için de alınması lüzumu belirebilir. Kahramanların karakterlerini daha keskin hatlarla tebarüz ettirmek için yazar, hayal gücüyle, bazı vakaları yükseğe kaldırmak, bazılarını geriye çektiğinin tarihin verdiği şeyi, tâbir caizse, itmam et zorundadır. Şüphesiz ki, bu da çok şahsî çalışma demek oluyor, fakat sanatı ilimden ayıran fârikanın da bundan başka bir şey olmadığı düşünülürse, onun neden böyle hareket edemediği, kendiliğinden anlaşılır.

Hülâsa olarak şu söylenebilir: Sanat daima değişik ve yeni bir şey getirmek zordadır; eğer realiteye taassupla bağlı kalındığı endişesi, ön planda ona hükmederse, sanat yapmak imkânı ortadan kalkar. Bu takdirde hassa mevzuunu tarihten alan eserlerde, konuyu seçenler için yeni bir şey söylemek orjinal olmak, vakalara yeni bir ışık serpmektir.

İmkân ve ihtimali kalmaz ve birbirinin can sıkıcı kopyaları hissini veren eserler ortaya çıkardı. Esasen tarih biraz sanat ve tarih yapanların hepsi de, bir bakıma sanatkâr değildirler? Bu anlayışa göre tarihçi de bu konun üstüne eğilmiş bir insan olarak, daha az sanatkâr değildir.

İşte bu gerçeği çok anlamış olan Bagehot, bunu ne güzel ifade etmesini bilmiştir:

"Tarih, Rembrandt'ın bir gravürüne benzemelidir; bazı seçilmiş vakaların ve en iyi, en mühim şahısların üstüne parlak bir ışık dökme ve geri kalan her şeyi gölgede ve gözden uzakta bırakmalıdır."

Nazım KURŞUNLU

ŞAHISLAR

(Sahneye giriş sırasıyla)

<i>KÂTİP</i>	Tekin AKMANSOY
<i>BİRİNCİ ELÇİ</i>	Ziya DEMİREL
<i>İKİNCİ</i> "	Talât GÖZBAK
<i>ÜÇÜNCÜ</i> "	Ali ALGIN
<i>DÖRDÜNCÜ</i> "	Gürbüz BORA
<i>BEŞİNCİ</i> "	Turgut KURTULUŞ
<i>ALTINCI</i> "	Turgut OKUTMAN
<i>YEDİNCİ</i> "	Vedii CEZAYİRLİ
<i>FRANÇES</i>	Haşim HEKİMOĞLU
<i>ŞAHİN AĞA</i>	Haydar OZANSOY
<i>LİZANDER</i>	Umran UZMAN
<i>BİR MUHAFİZ</i> (Osmanlı Sarayında)	Nur BARTU
<i>ZAĞANOS PAŞA</i>	Ekmel HÜROL
<i>TURHAN BEY</i>	Salih CANAR
<i>AKŞEMSETTİN</i>	Muzafffer GÖKMEN
<i>ÇANDARLI</i>	Saim ALPAGO
<i>BİR CASUS</i>	Nuri GÖKSEVEN
<i>BİR SUBAY</i> (Bizans sarayında)	Turgut OKUTMAN
<i>URBAN</i>	Talât GÖZBAK
<i>BİRİNCİ MUHAFİZ</i> (Bizans sarayında)	Oğuz BORA

İKİNCİ MUHAFİZ

(Bizans sarayında)

BAŞMABEYİNCİ Ragıp HAYKIR**BAŞNEDİME** Macide BİRMEÇ**BİRİNCİ CARIYE** Asuman ÇAĞLAYANSU**İKİNCİ CARIYE** Handan URAN**İMPARATORİÇE** Nermin AKAGÜNDÜZ**İREN** Yıldız AKÇAN**KARAMANOĞLU** Nihat AKÇAY**ŞEHZADE ORHAN** Haldun MARLALI**PATRİK** Suat TAŞER**KARADİNAL** Muammer ESİ**İMPARATOR** Şeref GÜRSOY**DİMİTRİYUS** Şahap AKALIN**BİRİNCİ YENİÇERİ** Nihat AYBARS**İKİNCİ** „ Haydar OZANSOY**ÜÇÜNCÜ** „ Tekin AKMANOY**ÇAVUŞ** Gürbüz BORA**DÖRDÜNCÜ YENİÇERİ** Talât GÖZBAK**BEŞİNCİ** „**KRİTOS** Ali ALGIN**KARACA PAŞA** Coşkun ORHON**SUBAŞI** Vedii CEZAYİRLİ**NÖBETÇİ****SARUCA PAŞA** Ziya DEMİREL**FATİH** Cüneyt GÖKÇER

Bizans halkından

TEK GÖZ	}	Nihat AKÇAY
BİRİNCİ ADAM		Ali ALGIN
İKİNCİ „		Gürbüz BORA
BİR KADIN		Mediha GÖKÇER
JÜSTİNYANI		Çetin KÖROĞLU
SKOLARYUS		Ahmet EVİNTAN
BİRİNCİ CENEVİZLİ . .		Haşim HEKİMOĞLU
İKİNCİ CENEVİZLİ		Nur BARTU
BİR BİZANSLI		Nuri GÖKSEVEN
HAMZA BEY		Haydar OZANSOY
ULUBATLI HASAN		Şeref GÜRSOY
İSHAK PAŞA		Çetin KÖROĞLU

Osmanlı Saray muhafızları, Yeniçeriler, Birkaç Subaşı... Bizans Sarayı muhafızları, Nedimler, Cariyeler, Cenevizli askerler, Kardinal'in maiyetinde gelen ve Roma Kilisesi'ne mensup bulunan din ve devlet adamları...

BİRİNCİ PERDE

Edirne sarayında, geniş ve aydınlık bir kabul salonu. Vakit öğleden sonra. Perde açıldığı zaman, elçiler küçük gruplar teşkil etmiş olarak görünürler; her grup kendi aralarında haremli bir konuşmaya dalmıştır. Gülüşmeler, karşıdan bir saray kâtibi, yanında bir muhafızla görünür, kâtibin elinde bir defter vardır, hepsi susup ona bakarlar.

KÂTİP. — Muhterem elçiler, herkes arz defterine adını yazdırsın. (*Elçiler kâtibin etrafını çevirirler.*)

1. **ELÇİ.** — Yazınız, bizi yazınız önce.

2. **ELÇİ.** — Hayır, önce bizi, ben...

3. **ELÇİ.** — Efendiler, sabırlı olağm biraz.

4. **ELÇİ.** — Sıraya riayet edilsin, rica ederim, sıraya.

KÂTİP, defterini kapar. — Muhterem efendiler, bu şekilde hareket ederseniz ben de yazmaktan vazgeçmek zorunda kalacağım. (*Ummî hoşnutsuzluk.*)

1. **ELÇİ.** — Peki kabul, Duydunuz değil mi, asil efendiler? ("*Duyduk, ihtara lüzum yok*" sesleri...)

KÂTİP, gelişigüzel birine hitap ederek. —
Siz saygı değer efendim, kimin adma?

5. *ELÇİ.* — Ben, yazınız, Sırp kralı Jorj Brankoviç'in elçisi. (*Ötekilere meydan okur gibi bakarak*) Kudretli Sultan'ın dostu ve en büyük müttefiki Jorj Brankoviç.

KÂTİP, yazarak. — Sadece kimin adma burada bulunduğunuz lâzım bize... Efendimizin dostu olduğunuz malûm, öyle olmasa Edirne'de işiniz ne? (*Gülüşme. Bir başkasına*) Siz efendim?

6. *ELÇİ.* — Ben Trapezus Rum imparatoru Haşmetli dördüncü Yuannis Komnenos'un elçisi...

KÂTİP. — Peki. (*Yazar, bir üçüncüye*) Ya siz?

7. *ELÇİ.* — Ben...

2. *ELÇİ, itirazla. —* Hayır, önce bizi yazmanız gerekir. (*Azametle.*) Ben büyük Naip Hüneydi Yanos'u temsil ediyorum.

KÂTİP, ince bir alayla. — Öyle mi? Bunu daha önce haber vermeliydiniz; bakın işte yazıyorum. (*Yazar.*) Macaristan Naibi... (3. *Elçiyeye*) Şimdi sıra sizde efendim.

3. *ELÇİ, 2. Elçiyeye yan yan bakarak. —* Ben Rhodos Şövalyelerinden...

KÂTİP. — Anladım. (*Yazar, sonra bir köşede ayrı bir grup teşkil eden elçilere hitap ede-*

rek.) Ya siz efendim, siz niçin öyle ayrı duruyorsunuz, arz defterine isimlerinizi yazdırmak niyetinde değil misiniz yoksa?

FRANÇES, emreder gibi. — Bizi o listenin baş tarafına geçirin lütfen, teşrifatçı efendi.

KÂTİP. — Niçin efendim? (2. *Elçiye.*) Kim bunlar,

2. *ELÇİ.* — Bizans elçileri. (*Şahin girer.*)

ŞAHİN. — Bu ne gürültü! (*Kâtibe*) Ne yapıyorsunuz burada?

KÂTİP, saygılı. — Elçileri arz defterine yazıyordum. Bugün huzura kabul günü değil mi?

DİĞER ELÇİLER. — Bizi yazmadınız, bizi unuttunuz efendim... Eflâk Elçisi yazılmadı... Ben, Raguza Elçisiyim, ben... (*Şahin'in etrafını çevirirler.*)

ŞAHİN. — Sâkin olun, sâkin olun saygı değer efendiler... (*Sessizlik*) Üzülerek arz edeyim. Yüce Sultanımızla bugün de görüşmeniz mümkün olamayacak. (*Umumî hoşnutsuzluk murıltısı, itirazlar ve homurdanmalar.*)

FRANÇES, Şahin'e yaklaşıyor. — Eğer efendiniz tarafından kabul edilmeyecek isek, büyük vezirle görüşürün bizi.

ŞAHİN, alaycı. — Büyük vezirle, öyle mi? (*Azarlar gibi.*) Devletli veziriâzam sarayda değil.

FRANÇES. — Zarar yok, kendilerini bekleriz. (*Uzaklaşır.*)

LİZANDER, *Şahin'e yaklaşarak.* — Ben de, efendim, görüşmek istiyorum, devletli vezir hazretleriyle. Ben Lizander, hatırladınız değil mi? Hani dün de arzetmiştim...

ŞAHİN, *kendi kendine.* — Anlaşıldı. (*Kararsız, etrafına bakınır karşıdan bir muhafız girer.*)

MUHAFİZ. — Devletli Turhan Bey, Zağanos Paşa. (*Elçiler, kapının iki tarafına toplanırlar; yalnız Bizans elçileri onlardan ayrı bir grup halinde dururlar; Turhan Beyle Zağanos Paşa geçerken, Bizans elçileri hariç, hepsi saygı ile eğilirler, Bizanslılar, yeni gelenleri düşmanca süzerler ve aralarında fısıldaşırlar. Şahin elçilere, acele çıkmalarını işaret eder.*)

ŞAHİN. — Efendiler, herkes hakettiği alâka ve itibarı görecek; bundan emin olabilirsiniz; fakat tekrar ediyorum: bugün huzura kabul edilmeniz mümkün değil. (*Kâtibe ve muhafızlara işaret eder, hepsi çıkarlar, yalnız Şahin'le sonradan gelenler kalır.*)

ZAĞANOS. — Ne gürültücü kalabalık!

TURHAN. — Neye geldiler bunlar? Anlamadım.

ŞAHİN. — Dostluklarını teyid için gönderilmişler... Öyle diyorlar.

ZAGANOS. — Cülûs vesilesiyle bunu teyit ettiler ya... Sanki padişahın buna ihtiyacı varmış gibi...

TURHAN. — Karamanoğlu baş kaldırıncaya demek bunu tekrara lüzum gördüler. (*Şahin'e.*) Efendimiz çıkmışlar, öyle mi?

ŞAHİN. — Gün ağarırken...

TURHAN. — Allah bilir yine muhafız almadan gittiler?

ŞAHİN. — Evet, yalnız seyisiyle.

TURHAN. — Padişahın böyle tek başına dolaşması doğru değil, Şahin Ağa.

ŞAHİN. — Efendim, hakkımız var... Bunu ben de biliyorum... Fakat elden ne gelir? Hünkâra usul, erkân öğretmek ne haddimize bizim.

TURHAN. — Doğru, doğru ama... (*Zağanos'a*) Bari sen bulursan yanında.

ZAGANOS. — İstemiyor, hiç kimseyi istemiyor; beni bile.

ŞAHİN. — Efendimiz çok sinirli bugünlerde.

TURHAN. — Nereye gidiyor böyle tek başına?

ZAGANOS. — Seyisine sordum... Şehirden çıkıyor, ta uzaklara gidiyorlarmış... Sultanimiz orada atını verip ona uzaklaşmasını söylüyormuş, kendi de bir kayaya ilişip dalgın ve düşünceli, saatlerce kıpırdamadan duruyormuş.

TURHAN. — Tuhaf şey!

ZAĞANOS. — Hem seyis, Efendimizin, durmadan ve yüksek sesle kendi kendine konuştuğunu da söyledi, sanki biriyle kavga eder gibi.

TURHAN. — Karaman işi çok canımı sıktı padişahın. (*Lizander girer.*)

ŞAHİN, *ona doğru koşar.* — Yine mi seni

ZAĞANOS. — Kim bu?

LİZANDER. — Lizander efendim. (*Üst-üste eğilip doğrularak*) Bizans sarayı baş ressamlarından. Mukaddes imparatorun imtiyazh bendesi, Bizans'ın gözdesi, ünlü sanatkâr Lizander efendim.

TURHAN. — Peki, peki anladık... (*Şahin'e.*) Burada işi ne?

ŞAHİN. — Yeni sarayın iç tezyinatında çalışacakmış. Öyle değil mi? (*Lizander durmadan Şahin'e doğru uzanarak fısıltı halinde konuşur.*) Sultanımızın emriyle... İmparator göndermiş... Bizans elçileriyle beraber... (*Fısıltı halinde konuşmakta devam eden Lizander'e sert sert bakarak.*) Peki, peki devletli efendileri meşgul etmeyelim. Ben büyük vezire bahsettim. *Onun rahat vermeyeceğini anlayarak.*) Gle benimle...

LİZANDER. — Saygılarımı arzederim. (*Bizans âdetine uyarak diz büker, sonra Şahin'le çıkarlar.*)

ZAĞANOS, *sinirli*. — İmparatorun baş ressamı! Allah bilir gerçek vazifesi ne!

TURHAN. — Ah şu Bizans hayranlığı!

ZAĞANOS. — Şimdi her tarafta bunlar. Nereye baksan, hangi taşı kaldırırsan... Fakat bu işin kimin başının altından çıktığını çok iyi biliyorum ben.

TURHAN. — Kimden bahsediyorsun Paşa?

ZAĞANOS. — Kimden olacak. Veziri âzandan... Bu leş kargaları saraya dolduran hep o.

TURHAN. — Bizans'ın incelmış zevkini padişahımızın takdir ettiğini unutma Zağanos...

ZAĞANOS. — Malûm, malûm... Fakat bu hayranlığı teşvik eden kim? Efendimizin... (*Muhaftız girer.*)

MUHAFIZ. — Akşemsettin hoca. (*Hoca girer, onu ayakta karşılarlar.*)

AKŞEMSETTİN. — Oturun. Geçerken uğradım şöyle... (*Turhan'a.*) Mehmet sarayda değilmiş.

TURHAN. — Evet.

AKŞEMSETTİN. — Çok sıkıntılı bugünlerde... Dün sebebini sordum, bir şey yok dedi.

ZAĞANOS. — Karamanoğluna üzülüyor.

AKŞEMSETTİN. — Durum nasıl?

TURHAN. — Yine kaynıyor Anadolu, haberler iyi değil hoca.

ZAĞANOS. — “İbrahim Bey birkaç haramzade tutup her birini bir taifeye serdar seçmiş... Birini Mentешеoğlu'dur, diye Mentеше'ye; berikini Aydınoğlu'dur, diye Aydın'a salmış.” Yağma, perişanlık ortalık karıştı yine.

AKŞEMSETTİN. — Karamanoğlu kaderle oynuyor, sonunu hiç iyi görmüyorum bu adamın.

ZAĞANOS. — Kabahat Karamanoğlun'da değil.

TURHAN. — Ya kimde?

ZAĞANOS. — Bizde, bizim veziri âzamımızda.

AKŞEMSETTİN, *Turhan'a Zağanos'u göstererek.* — Ne diyor bu çocuk?

ZAĞANOS. — Yalan mı? Vaktiyle fırsat elvermişti. Karamanoğlu, ağımıza düşmüştü, kısıkvrak. İşini bitirmek için tek işareti kâfiydi sultanın. Fakat ne oldu? Veziri âzam araya girdi, affettirdi onu.

TURHAN. — Ne bilsin böyle dönemlik yapacağını...

AKŞEMSETTİN. — Adam yemin etmişti bir daha baş kaldırmayacağına...

ZAĞANOS, *küçümseyerek.* — Yemin etmiş.. Kaçınıcı yemin bu.. Ah! Sultanın yerinde olsaydım ben...

TURHAN, *küçümseyerek.* — Ne yapardım?

ZAĞANOS. — Ne mi yapardım? Hesabını sorardım bunun veziriâzamdan... (*Akşemsettin'in sert sert baktığım görünce bozulur, aşığıdan alarak*) Tabii... Mademki suç onun...

TURHAN. — Tuhaf şey!

ZAĞANOS. — Neden Turhan Bey? Bak, Devleti düşündüren Karamanoğlu gailisi onun ettiği uyşuk siyasetin neticesi değil mi? Yarın da bir başkası (*Alaycı*)... Meselâ şu meşhur dostumuz Hunaydi Yanus... Allah bilir belki de Bizans karşımıza dikilecek.

TURHAN — Mümkün, hepsi mümkün. Yalnız ne yapmasını istiyorşun Veziriâzamm, onu anlayamadım?

AKŞEMSETTİN. — Evet?

ZAĞANOS. — Açık olmasını, gerçeklere göz yummasını... Sulh meddahlığı etmekten vazgeçmesini... Devletin düşkün anını kollayan yalancı dostlara inanmamasını ve Sultanı da buna inandırmak gayretine artık son vermesini...

AKŞEMSETTİN. — Sen çok ataksın oğlum.

TURHAN. — Sulh meddahlığı ha (*Kızgın*)... Ya o gerçekten inanıyorsa buna.

ZAĞANOS, alaycı. — Doğru... Bak bu doğru işte; o her şeyin uzlaşma yoluyla halledebileceğine inanıyor, kendi inandığı bir şey değil, etrafındakileri de, bu arada sultanı da buna inandırmaya çabılıyor. Neden? Çünkü o...

TURHAN. — Murat Hanın yetiştirmesi, diyeceksin değil mi? Doğru. Biz ikimiz, veziriâzamlarla ben, onun rahlesinde yetiştik... Rahmetli Murat Han, sulha âşık bir hükümdardı. O inandığı her şeye bizi de inandırmasını bildi... Ama neye yarar, o günden bu yana her şey öylesine değişti ki...

ZAĞANOS. — Evet, hem nasıl. Ama ne yazık... Veziriâzam işte bunu anlamak istemiyor.

AKŞEMSETTİN. — Yükün ağırı onun omuzlarında, bunu aklından çıkarma. (*Muhafız girer.*)

MUHAFİZ. — Veziriâzam! (*Çandarlı ile Şahin girerler, Akşemsettin'den başka hepsi onu ayakta karşılar.*)

ÇANDARLI. — Bu meseleyi sonra konuşuruz seninle.

ŞAHİN. — Peki (*Akşemsettin'e*). Efendim, Molla Gürani sizi bekliyor aşağıda. Yeni yapılacak mescidin yerine gidilecekmiş. (*Çıkar.*)

AKŞEMSETTİN. — Bana izin devletli vezir. (*Çıkarken Zağanos'a.*) Her şeyin vakti merhunu vardır oğlum, unutma. (*Çıkar.*)

ÇANDARLI. — Ne var, ne yok Turhan Bey? (*Ayakta duran Zağanos'a.*) Otursana Paşa...

ZAĞANOS. — Hayır, efendim, böyle daha iyi... (*Onlardan uzaklaşır.*)

TURHAN. — Şu Karamanoğlu'nu konuşuyorduk.

ÇANDARLI, kinle. — Hepimizi aldattı ha-in, sinsi mel'un!

TURHAN. — Şu Bizans elçilerinin gelişi de pek hayra alâmet değil.

ÇANDARLI. — Ne gibi?

TURHAN. — Fırsattan istifadeye kalkmasınlar sakın.

ÇANDARLI. — Sanmam, bunu yaparlar mı?

TURHAN. — Bizansı tanımaz gibi konuşma paşa! Devlet içinde gaile başgösterir de Bizans rahat durur mu hiç?

ZAĞANOS, onlara yaklaşıarak. — Allah bilir Karaman Beyini de kışkırtan onlar.

ÇANDARLI. — Nereden çıkardın bunu şimdi?

ZAĞANOS. — Bizans bu, her şey umulur ondan. Her karanlık işin arkasında mutlaka onun kirli parmakları var.

ÇANDARLI. — Böyle konuşman doğru değil paşa!

ZAĞANOS, parlamaya hazır. — Neden Devletli Efendim?

ÇANDARLI. — Neden, ne bileyim. Maslahat icabı... Onlarla dostuz mademki şimdi.

ZAĞANOS. — Dost, Bizans gibi dostu olanın düşmana ihtiyacı yok.

ÇANDARLI. — Belki... (*Gülümseyerek.*)
Ama şunu da aklımdan çıkarma... Bize şu za-
manda sulh içinde yaşamak gerek.

ZAĞANOS, *alaycı.* — Sulh! Ooo, evet, sulh...
Güzel şey muhakkak! (*Birden değişir.*) Fakat
haberiniz olsun, Sultan kani değil buna, ve
kendisini buna inandırmaya çalışanlardan kuş-
kulanıyor artık.

ÇANDARLI, *alaycı.* — Öyle mi? Tahmin
etmiştim bunu. Son günlerde muamelesi o ka-
dar değişti ki bana karşı... Bir şeyler döndüğü-
nü anlamak zor değil. Demek Sultan sulha
inanmıyor, ey peki neye inanıyor o halde?

ZAĞANOS. — Harbe efendim, bunu anla-
mayacak ne var? O bütün pürüzlerin yalnız
harple halledilebileceğine inanıyor.

ÇANDARLI. — Harp ha... Olur şey değil,
harp! Peki kime karşı harp?...

ZAĞANOS. — Kime olacak Bizansa, dev-
letin tek ve en büyük düşmanına.

ÇANDARLI. — Bizansa ha... Devletin tek
ve en büyük düşmanı Bizans!

ZAĞANOS. — Evet Bizans... O fesat yuva-
sı... Gece beraberdik... Sabaha kadar, hep bun-
dan konuştuk.

ÇANDARLI. — Garip, halbuki daha dün...
Bir şey açmadı bana.

ZAGANOS. — Size niçin açsın efendim... Siz bunun lüzumuna kail olmadığınızı söylemediniz mi şimdi?

ÇANDARLI, *birden kızarak*. — Hayır, hayır iznim yok, ben Veziriâzam olarak tasvip etmiyorum bunu. Devleti, neticesi itibariyle son derece tehlikeli olabilecek bir maceraya sürüklemenize razı değilim ben.

ZAGANOS. — Ben değil, efendim, yanlış anlamayın, buna karar veren Sultan... Hem Bizans'tan bu derece çekinmenizin sebebini anlayamadım.

ÇANDARLI. — Bizans'ın arkasında Papa var, Papa'nın arkasında da bütün Ehlisalip.

ZAGANOS. — Bizans'ın arkasında yalnız gölgesi var. Sultan size de söyleyecek elbet; fakat ben haber vereyim daha önce... (*Kinle.*) Sultan Bizans'ın işini bitirmeye yemin etti, ilk fırsatta...

ÇANDARLI. — Garip şey, anlamıyorum, padişah bana danışmadan nasıl karar verebilir buna?

ZAGANOS. — Bizans elçilerini dinleyin, siz de anlayacaksınız efendim.

ÇANDARLI. — Bizans elçileri mi, ne istiyorlarmış?

ZAGANOS. — Bilmiyorum, buna temas edilmedi. Yalnız hünkâr onların ne maksatla gönderildiklerini öğrenmiş...

ÇANDARLI. — Kimden?

ZAĞANOS. — Bilmem.

ÇANDARLI. — Fakat... Korkunç bir şey bu.

ZAĞANOS. — Evet efendim, korkunç, gerçekten hem çok korkunç bir şey bu... (Eğilerek) izninizle Devletli vezir. (Konuşmasını beklemeden çıkar.)

ÇANDARLI. — Tuhaf şey! (Turhan'a.) Ndersin bu işe? Hey muhafızlar! (Giren muhafıza.) Bana Şahin'i bulun, çabuk.

MUHAFİZ. — Şimdi efendim. (Çıkar.)

ÇANDARLI. — Adımız Veziriâzam! Sultan harbi tasarlıyor. Bize danışan yok. Öyle ya, ne lüzum var buna? Sultanın has müşaviri bunlar, sarayın gerçek akıl hocaları!

TURHAN. — Biz kocadık artık paşa, devrimizi tamamladık... Şimdi hizmet sırası onlarda...

ÇANDARLI. — Ne demek istiyorsun?

TURHAN. — Biraz da gençler hizmet etsin.

ÇANDARLI. — Bunlar mı? Zağanos, Saruca ve diğerleri... Devlet idaresinde tedbir ve basiret gerek. Biz saçımızı Din ve Devlet uğrunda ağarttık, Turhan Bey! Bir Zağanos, bir yırtıcı kuş, nasıl olur da gelir, yerimizi gasbetmeye kalkar? (Şahin girer.) Bana Bizans Elçilerini bulun, çabuk.

TURHAN. — Ne yapacaksınız?

ÇANDARLI. — Görürsün (*Şahin'e.*) Buraya al onları. Bakalım, biz de öğrenelim, ne için gelmişler.

ŞAHİN. — Onlar da Efendimizle görüşmek dileğinde bulunmuşlardı... Sultanımızın kendilerini kabul edemeyeceklerini söyleyince...

ÇANDARLI. — Peki peki, alsınlar buraya onları.

ŞAHİN. — Emredersiniz, sonra o Sanat-kâr da... Efendimize bahsetmiştim. İmparatorun başressamı.

ÇANDARLI. — Beklesin, sırası değil şimdi... Sen elçileri al!

ŞAHİN. — (*Çıkar.*)

ÇANDARLI. — Biz Murat Han'ın rahlesinde yetiştik. Rahmetli padişah bana danışmadan en küçük bir iş görmezdi. Onlarla mücadele edeceğim Turhan Bey... Sonuna kadar. Şimdi sinsi sinsi sürüp giden bu çatışmaya, gerekirse açıkta devam edeceğim.

TURHAN. — Mücadele, ya bu mücadelede Sultanı dikilmiş bulursan karşında?

ÇANDARLI. — Sultanı mı?

TURHAN. — Evet Sultanı. (*Kararını vermiş.*) Bize düşen, Sultanın önüne dikilmek değil, onun arkasından yürümek paşa.

ÇANDARLI. — Doğru, doğru ama... (*Pişman.*) Ah, biz büyük bir hata işledik, seninle.

TURHAN. — Ne gibi?

ÇANDARLI, *sesini alçaltarak.* — Vaktiyle... Murat Han ölünce... Pekâlâ başka suretle hareket etmek kabildi bizim için.

TURHAN. — Ne gibi?

ÇANDARLI. — Şimdiki Sultanın ne tulû emel sahibi olduğunu hep biliyorduk.

TURHAN. — Evet?

ÇANDARLI, *Ona sokularak.* — O zaman neden sanki... (*Dikkatle bakarak.*) Bizans'taki Orhan'ı düşünmedik?

TURHAN, *etrafına korkuyla bakınarak.* — Sen neler söylüyorsun paşa?

ÇANDARLI. — Neden, fena mı olurdu sanki?

TURHAN, *birden kalkar.* — Bana bir daha bundan bahsetme. (*Çıkar.*)

ÇANDARLI. — Kızdı... İhtiyatsızlık ettim. Ona bunu söylememeliydim. Fakat o da benim gibi, bir kenara atılmış değil mi şimdi? Niye böyle yaptı? Herkes terk ediyor, kimse anlamak istemiyor beni... Ah büyük efendim, sen vakitsiz göçtün, çok vakitsiz! (*Bizans elçileri, Şahin ve birkaç muhafız girerler.*)

ŞAHİN. — Bizans elçileri Devletli.

FRANÇES. — Büyük efendimizi saygı ile selâmlarız. Ben, Françes, efendim, Mukaddes İmparatorun elçisi...

ÇANDARLI, Şahin'i göstererek. — Benimle görüşmek istediğini söylemişsiniz. Dileğiniz ne?

FRANÇES. — Efendimiz bizim dileğimiz: Büyük Sultan tarafından kabul edilmek.

ÇANDARLI. — Size beklemeniz emredildi ya. Ne adamlar!

ŞAHİN. — Ben de aynı şeyleri söyledim Devletli vezir...

FRANÇES. — Fakat efendimiz, mesele mühim.

ÇANDARLI. — Ne gibi?

FRANÇES. — Bu kadar tehire tahammülü yok meselenin.

ÇANDARLI. — Garip şey! Padişahın huzurunda böyle konuşmamaya dikkat et.

FRANÇES. — Neden Devletli vezir?

ÇANDARLI. — Hakkında pek hayırlı olmaz da ondan.

FRANÇES, bozularak. — Oooo, tabii, şüphesiz. Benim arzetmek istediğim husus...

ÇANDARLI. — Ümit etmek isterim ki vazifeniz aradaki dostluğu sarsacak mahiyette değildir.

FRANÇES. — Şüphesiz Devletli Vezir, kudretli İmparatorumuzun samimî arzuları, yüce sultanla dost kalmaktır, sulh içinde... Mukaddes efendimiz bu hususta...

ÇANDARLI. — İmparatorun dileği ne, onu söyle bana.

FRANÇES. — Bağışlayın, bunu haşmetli Sultana arz etmek emrini aldık.

ÇANDARLI. — Ben Sultanın Veziriâzamıyım... Söyle İmparator ne istiyor Sultandan?

FRANÇES. — Efendimiz, ben... (*Birder hatırlamış gibi toparlanır, yapma bir ciddiyetle.*) İlâhî kudretin sahibi, yanılmaz İmparatorun mabeyincisi ve elçisi Françes, beyan ederim ki...

ÇANDARLI, sinirli. — Evet, beyan edersin ki...

FRANÇES. — Mukaddes İmparatorumuz, Bizans'ta bulunan Devletli Şehzadeye ait, yıllık üçyüz bin akçadan ibaret tahsisatın iki misline çıkarılmasını talep eder.

ÇANDARLI, yerinden fırlıyarak. — Bu husus neden icabetti durup dururken?

FRANÇES. — Haşmetli İmparator'dan sual sormak Bizans sarayında usulden değildir efendimiz.

ÇANDARLI. — Bizi tehdit mi yoksa?

FRANÇES. — Bunun takdiri efendilerimize ait.

ÇANDARLI. — İyi bilin ki Sultan bu küstahça teklifi aslâ kabul etmeyecektir.

FRANÇES. — O takdirde Devletli vezir, Şehzade serbest bırakılacak ve onun saltanat iddiası, kudreti imparatorumuz tarafından desteklenecektir.

ÇANDARLI. — Ne dedin? Ben bütün varlığımla Sultan'ı ve onun etrafındakileri, İmparator'un, samimî sulh taraftarı olduğuna inandırmaya çalıştığım şu zamanda! İmparator aklını kaçırmış anlaşılın.

FRANÇES. — Efendimiz, biz vazifemizi yapıyoruz.

ÇANDARLI, kendi kendine. — Zağanos'un hakkı var galiba... (*Birden parlar.*) Budala herifler! Ben sizin gerçek maksadınızı anlamadım mı sanıyorsunuz? Fakat bunu uluorta açığa vurmak istemedim. Merhum efendimiz Murat Han, size her zaman iyilikte bulunmak isterdi. Çünkü o bambaşka yaradılıştaki bir insandı. Fakat şunu iyi bilin ki, yeni Padişah Kat'iyyen babasma benzemez. Siz aramızdaki anlaşmanın henüz mürekkebi kurumadığı halde, şu gâileli zamanda ortaya çıkıp bize gözdağı vermek istiyorsunuz. Tehditlerinizin hepsini yapınız; Orhan'ı serbest bırakınız, o da saltanat daiyesine kalksın. Fakat şunu iyi biliniz ki bütün bunlar felâketleriniz için tâcil etmekten başka hiç bir işe yaramıyacaktır. (*Arkasını dö-*

ner. Elçiler biraz beklerler, ondan ses çıkmadığını görünce Şahin muhafızlara işaret eder, muhafızlar elçileri çıkarırlar, yalnız Şahin'le veziriâzam kalır. Lizander kapıdan başını uzatır, Şahin ona koşar, fısıldaşırlar, Veziriâzam duyar.) Kim bu?

ŞAHİN. — Saray ressamı olarak gönderilen, demin arzetmiştim. Efendimizle görüşmek istiyordu.

ÇANDARLI. — Şimdi sırası değil.

LİZANDER. — Efendimiz, maruzatım çok mühim, izniniz olursa... (Yaklaşır.)

ÇANDARLI. — Seni dinliyorum.

LİZANDER, etrafına bakınarak. — Emir buyurunda da bizi yalnız bıraksınlar.

ÇANDARLI. — Tuhaf şey! Neden?

LİZANDER. — Mahremdir devletli paşa!

ŞAHİN. — Bir oyun olmasın sakın?

ÇANDARLI. — Bizi yalnız bırakın Şahin ağa...

ŞAHİN. — Peki efendim... (Çıkar.)

ÇANDARLI. — Konuş, neymiş mahrem haberin! Bu vazifeden elçilerin haberi var mı?

LİZANDER. — Hayır efendim. Bana verilen vazife, elçilere tevdi edilmeyecek kadar mühim.

ÇANDARLI. — Garip şey! Şahin, senin imparatorun başressamı olduğunu söylemişti. Demek başka vazifelerin de varmış.

LİZANDER. — Ben ilâhî İmparatoriçe'nin yakınlarındanım. İmparatoriçe'nin bana tam güveni vardır, bütün mahrem işlerinde beni kullanırlar.

ÇANDARLI. — Ne şerefli vazife!

LİZANDER. — Mukaddes efendilerimiz tarafından verilen her vazife bizde şerefli sayılır Devletli vezir!

ÇANDARLI. — Malûm, malûm, Bizanslı değil misiniz. İmparator ne istiyor, onu söyle.

LİZANDER. — Efendimiz... (*Ona sokulur.*) Ben...

ÇANDARLI. — Uzak dur, öyle konuş.

LİZANDER. — Bizi kimsenin duymadığına emin misiniz?

ÇANDARLI. — Farzet ki bir dinliyen olsun, ne çıkar, söyle.

LİZANDER. — Efendimiz (*Sesini alçaltarak.*) Mukaddes İmparatorumuzun arzularının elçilerin ağzından öğrendiniz.

ÇANDARLI. — Mukaddes efendiniz akılsızlık etmiş.

LİZANDER. — Sanmıyorum, Devletli vezir. İmparatorumuzun bu dileğinin yüce Sultan tarafından kabul edileceğine inanıyor.

ÇANDARLI. — Tuhaf şey! İmparatorunuza böyle düşünmek cesaretini veren kim?

LİZANDER. — Siz efendimiz.

ÇANDARLI. — Ben mi? (*Hiddetten keke-ler.*) Sen... Ağzından çıkanı kulağın duymuyor, galiba... Küstah Bizanslı!

LİZANDER. — Efendimiz, bu benim de-ğil, İmparatorun fikri.

ÇANDARLI, alaycı. — Öyle mi? Demek İmparator! Bunu nereden biliyor, mukaddes İmparatorunuz?

LİZANDER. — Çünkü o sizin dostunuz.

ÇANDARLI. — Eski hikâye... Vaktiyle, o Murat Han'ın da dostuydu. Fakat o devir ka-pandı artık...

LİZANDER. — Bu dostluğa ihtiyacınız var, efendim. Bakın ne kadar yalnızsmız.

ÇANDARLI. — Ben mi?

LİZANDER. — Evet efendim, etrafımız bomboş...

ÇANDARLI. — Sen sayıklıyorsun Bizanslı. Adın neydi senin?

LİZANDER. — Lizander efendim... Ben gerçeği söylüyorum. Efendim, eğer bize yar-dımda bulunmağı vadederseniz, İmparator sa-dık dostunuz kalacak.

ÇANDARLI. — Devleti ikiye ayırmak ba-hasına öyle mi?

LİZANDER. — Devlet zaten ikiye ayrılmış de-ğil mi, efendimiz. Bir tarafta harp isteyen-ler, beride ondan kaçınanlar. Biz her şeyi bili-yoruz.

ÇANDARLI. — Yeter! *(Bir muhafız görünür.)*

MUHAFIZ. — Şevketlû hünkâr *(Çandarlı toparlanır, Lizander telâşla çıkar, muhafız onu takip eder. Derin sessizlik, Zağanos görünür.)*

ÇANDARLI. — Padişahımız nerede?

ZAĞANOS. — Aşağıda. *(Muhafıza) Şahin'i bul. (Muhafız soldan çıkacağı anda Şahin görünür)* Sultanımız istiyorlar seni.

ŞAHİN. — Peki. *(Telâşla çıkar.)*

ÇANDARLI. — Padişah buraya gelmiyor mu?

ZAĞANOS. — Hayır *(Çandarlı'nın kapıya doğru yürüdüğünü görünce yolunu keser.)* Nereye Devletli vezir?

ÇANDARLI. — Efendimizi göreceğim, neye sordun?

ZAĞANOS. — Efendimiz sarayda kalmanızı ferman buyurdular. *(Kapının dışına seslenir:)* Getirin. *(Bir subaşı ve yalın kılıçla iki muhafız arasında casus görünür.)* Bu adamı da size teslim etmemi.

ÇANDARLI. — Kim bu?

ZAĞANOS. — Casus. Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa göndermiş. Üzerinde bir mektup bulmuşlar.

ÇANDARLI. — Kim yazmış mektubu?

ZAGANOS. — Karamanoğlu, İmparator'a hitaben. Kendisine vadedilen yardım hususunda. (*Casusu Veziriâzama doğru iterek.*) Bunun cezasını siz vereceksiniz, Sultanımız emri. (*Kendisiyle beraber gelen subaşıya:*) Gel benimle. (*Hışım la çıkarlar.*)

CASUS, kendini Çandarlı'nın ayaklarına atar. — Merhamet, mehamet efendimiz.

ÇANDARLI. — Merhamet ha... Alın götürün bu adamı... Zindana atın! (*Muhafızlar sürükleyerek götürürler.*) Hay aksi şeytan! (*Çöker, başı elleri arasında düşünceye varır. Ortalık kararmaya başlamıştır. Derin sessizlik içinde uzaklaşan atların nal sesleri duyulur. Sonra aksi istikametten bir başka muhafız girer, şamdanları yakar, içinde Çandarlı'yı görünce korkuyla geriler.*)

MUHAFİZ. — Oh! bağışlayın, burada bulunduğunuzu bilmiyordum.

ÇANDARLI. — İşine bak... (*Muhafız bir gözü onda, korkuyla işine devam eder. Çandarlı'nın konuştuğunu duyunca durur.*) Gittiler mi?

MUHAFİZ. — Evet efendimiz, gittiler.

ÇANDARLI. — Nereye?

MUHAFİZ. — Av köşkünde toplantı varmış bu gece.

ÇANDARLI. — Kim vardı?

MUHAFIZ. — Sultamız, bütün paşalar... Turhan Beyle hocalara da haber gönderildi.

ÇANDARLI. — Benim burada olduğum söylendi mi Sultana?

MUHAFIZ. — Şahin Ağa arzetti, Devletli vezir.

ÇANDARLI. — Şahin nerede?

MUHAFIZ. — O da gitti efendim.

ÇANDARLI. — Kim var sarayda şimdi?

MUHAFIZ. — Yalnız muhafızlar, bir de devletli vezir. Ben efendimizin de gittiğini sanmıştım. Az kalsın unutuyordum. Bir de Bizanslı. Beklemesini emir buyurmuşsunuz.

ÇANDARLI. — Ben mi? Peki çık. (*Muhafız çıkar.*) Ne korkunç şey! Sinsi bir çabalama var etrafımda! Beni yıkmak için... Kuvvetli olmalıyım. (*Lizander karşı kapıdan korka korka başını uzatır, sonra girer.*) Sen burada mıydın?

LİZANDER. — Evet, efendim. Belki bana ihtiyacınız olur, diye düşündüm.

ÇANDARLI. — Doğru, sana değil ama, galiba İmparatorunun dostluğuna ihtiyacım var. (*Yüksek.*) Evet demin ne diyordun sen? Hatırım da kaldığına göre, İmparator yardım istiyordu benden, değil mi, Orhan'ın tahsisatının artırılması hususunda.

LİZANDER. — Evet devletli vezir.

ÇANDARLI. — İmparatorun dostluğu ka-
tımızda değerlidir. Hatırı için bunu yapmaya
çalışırım (*Lizander'in bir mektup uzattığını*
görür.) O ne?

LİZANDER. — Şehzade Orhan'dan efendi-
miz.

ÇANDARLI. — Şehzade Orhan mı? çıldır-
mış mı bu? Ne var ne istiyor benden?

LİZANDER. — Sizden istediği mektupta
yazılı.

ÇANDARLI, *açıp okur.* — Çılgm! (*Mektu-
bu parçalar.*)

LİZANDER. — Niçin efendimiz?

ÇANDARLI. — Bu mektupta nelerden söz
edildiğinden haberdar mısınız?

LİZANDER. — Evet efendim. Bunu yal-
nız üç kişi biliyor, İmparator, ben, Şehzade
Orhan, şimdi siz de öğrendiniz.

ÇANDARLI. — Korkunç şey bu. Delilik, de-
lilikten de fazla bir şey!

LİZANDER. — Neden Devletli paşa? Tah-
tın gerçek sahibi o.

ÇANDARLI. — Beni ne sanmış bu deli?

LİZANDER. — Şehzade Orhan yakında ha-
rekete geçecek, tahtı ele geçirmek için; Bizans
da destekliyecek onu. Bize yardım edeceksiniz,
değil mi efendimiz?

ÇANDARLI. — Asla!

LİZANDER, *manalı*. — Edeceksiniz Devletli vezir.

ÇANDARLI. — Bu ne cür'et, küstah!

LİZANDER. — Bize yardım edeceksiniz, efendimiz, buna mecbursunuz.

ÇANDARLI. — Sen... Neler söylüyorsun... Sen de çıldırdın anlaşılın... Orhan gibi... Ona cesaret veren İmparatorun gibi... Kiminle konuştuğunun farkında değilsin sen.

LİZANDER. — Efendimiz...

ÇANDARLI, *sert*. — Yeter, seni dinliye-mem.

LİZANDER, *nefes nefese*. — Bir dakika devletli vezir, lütfedin! (*Şeytanca sırıtarak.*) Beni dinlediğinize pişman olmayacaksınız. (*Elini uzatır.*)

ÇANDARLI *korkmuş*. — Çek elini!

LİZANDER. — Bizimle anlaşmak, bize yardım etmek istemediğiniz takdirde size hatırlatmamı emrettiler. İmparatorumuzun son günlerde ele geçirdiği bir vesikadan haberiniz yok anlaşılın...

ÇANDARLI, *duraklayarak*. — Neymiş bu vesika?

LİZANDER. — Âsi Karamanoğlu'na yazılmış bir mektup, sizi şimdi uğraştıran Karamanoğlu'na...

ÇANDARLI, elini korkuyla gözlerinden geçirerek. — Anlamadım. Ne demek istiyorsun?

LİZANDER. — Anladınız Devletli vezir...

ÇANDARLI, sayıklar gibi. — Karamanoğlu'na yazılmış mektup... (Birden.) Kim yazmış bunu?

LİZANDER. — Siz!

ÇANDARLI. — Ben mi? (Korkuyla çöker gibi oturur.)

LİZANDER. — Evet... Bizzat siz! Hakkınız var, birden hatırlıyamadım. Fakat hafızanızı yoklayın biraz... Ben de yardım edeyim size. Gizli bir anlaşma bu. Murat Han'ın hastalığı sırasında... Ona eski haklarını tanımak şartıyla Osmanoğulları'nın mirasına konmak... Çandarlıoğullarına bir taht hazırlamak!

ÇANDARLI, dehşet içinde. — Sus, sus! Bunlar ne biçim sözler?

LİZANDER. — Fakat gerçek efendimiz.

ÇANDARLI. — Mel'un Bizanslı, sus yerin kulağı var... Ah! (Sayıklar gibi.) Evet bir aralık... (Soluk soluğa.) Böyle çılgınca bir ümidenkaptırmıştım kendimi... Murat Han ölüm döşegindeydi... Şimdiki sultan çocuk denecek.

yaştaydı... Sefih şehzade Orhan da zevkinden başka şey düşünmüyordu... İşte o zaman! (*Birden hatırlamış gibi.*) Fakat beni böyle çılgın bir fikre doğru iten... (*Birden.*) İmparatorun kendiydi Lizander, beni kışkırtan...

LİZANDER. — Mümkün!

ÇANDARLI. — Demek o zaman yazdığım mektup... (*Orhan'ın mektubunu hâlâ avucunda tuttuğu parçalarını düşürür.*)

LİZANDER. — İmparatorun elinde efendimiz... Hazineser değer bir vesika. Bu emnim Devletli vezir, onu elde etmek için bir ser-
vet verirdiniz.

ÇANDARLI, Ümitle. — Ah! tabii Lizander...

LİZANDER. — Hayır, İmparator'un böyle bir niyeti yok. O sizden yardım istiyor. Tah-tın gerçek sahibine... Hepsi bu kadar. (*Eğilip mektup parçalarını alır.*) Alın... Ortada bırak-mayın, gören olur belki.

ÇANDARLI, mektup parçalarına şaşkın, şaşkın, bir şey anlamıyormuş gibi bakar, sonra, birden gerilen sinirlerinin son haddine varmış gibi boşanarak bağırır. — Defol, şeytan! Mel'un Bizanslı!... (*Muhafızları çağırmak üzere el çırpar.*) Muhafızlar!... (*Lizander birden sokulur, ellerini tutarak, muhafızları çağırma-sına mani olmak için, öper.*)

LİZANDER, yarı korkmuş, yarı mürai. —
Gidiyorum, efendimiz. gidiyorum. Bana kızmaym, ben sadık kölenizim... Elçiye zeval olmaz...

(Bu arada muhafızlar girmişlerdir. Lizander'in saygılı duruşu ve Çandarlı'nın sükûtu karşısında ne yapacaklarını bilmezler. Lizander bu tereddüt anından faydalanarak geri geri çekilir ve birden... çıkar.)

PERDE

İKİNCİ PERDE

Bizans sarayında bir kabul salonu. Karşıda esas giriş kapısı. Sağda, solda müzeyyen kolonlarla ayrılmış giriş yerleri. Perde açıldığı zaman muhafızlar Urban'ı getirirler.

BİR SUBAY. — Sen burada bekle. Başmabeyinci efendimize haber versinler. (*Bir muhafıza işaret eder. Bu muhafız çıkar.*)

URBAN. — Bu ne teşrifat!

1. MUHAFIZ. — Sen haline şükret yine. Eskiden olsa bu sarayın kapısından içeri adım atamazdın.

2. MUHAFIZ. — Susun. Başmabeyinci efendimiz galiba. (*Başmabeyinci, arkasında muhafız girer.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Kim beni görmek isteyen? (*Urban'ı görür.*) Bu mu?

URBAN. — Evet.

BAŞMABEYİNCİ. — Ne istiyorsun?

URBAN. — İmparator'la görüşmek.

BAŞMABEYİNCİ. — Şuna bak, Mukaddes İmparator'dan nasıl bahsediyor, sanki onunla eşit haklara sahip biri gibi. Kimsin sen?

URBAN. — Ben Urban, İmparator'un topdöküm ustası.

BAŞMABEYİNCİ, alaycı. — Öyle mi Tevekkeli değil... Kendini beğenmiş dağlının biri diyorlardı. Hakları varmış... (*Sert.*) Ne istiyorsun Mukaddes İmparator'dan?

URBAN. — Maruzatım var; şehrin müdafaa hazırlıkları hakkında.

BAŞMABEYİNCİ. — Mukaddes İmparator'umuz meşgul. Böyle saçma sebeplerle rahatsız edilemez.

URBAN. — Beni görüşürmeniz lâzım, söyleyeceklerim çok mühimdir.

BAŞMABEYİNCİ. — Olmaz dedik... Ne lâf anlamaz şeysin sen!

URBAN. — Fakat, arz edeceğim husus mühimdir diyorum size... İmparatorun öğrenmesi lâzım...

BAŞMABEYİNCİ. — Bana söyleyin. Ben onun gören gözü, duyan kulağıyım. Haydi seni dinliyorum.

URBAN. — Hakkımı çaldılar. Bana yapılan vaad yerine getirilmedi. Herkes başından savmaya bakıyor... Ben de çaresiz kaldım... İmparatoru görmek istiyorum.

BAŞMABEYİNCİ. — Önemli maruzatın bu mu?

URBAN. — Hayır... Eğer İmparator sabırlı davranırsa, ona söyleyecek çok şeyim var. Efendimiz, mademki siz benim şikâyetlerimi onun kulağına ulaştırmayı vadediyorsunuz, ona haber veriniz; İşler iyi gitmiyor... Onu aldatıyorlar.

BAŞMABEYİNCİ. — Sus deli... Mukaddes efendimizi aldatmaya kim cür'et edebilir?

URBAN. — Herkes efendimiz... Bütün görevliler onu aldatmakta birbirleriyle yarışıyor. *(Onların itirazına fırsat vermeden konuşur.)* Herkesin ağzında yedd-i ilâhiye mevdu şehre hizmet lâfı. Fakat perde arkasında hepsi keselerini doldurmakla meşgul. İmparator tarafmdan tamiratın icrasına memur edilen Emanuel Jagari ile Rodoslu Keşişin kendilerine emanet edilen paranın büyük kısmını aşırıdıklarından haberiniz var mı?

BAŞMABEYİNCİ, *şaşkınlıktan kendini kurtararak bağırır.* — Sus, sus mel'un! Dili- nin kerpetenle koparılmasını istemiyorsan defol, git buradan. *(Onu iter, Urban direnir, muhafızlara.)* Ne duruyorsunuz, ahmak herifler, atın şunu, atın! Çabuk! *(Birkaç muhafız Urban'ı sürükliyerek çıkarlar. Diğer Muhafızlara.)* Budalalar! Ben size bu ayak takımını saraya sokmayın demedim mi? İmparatorumuzun böyle şeylerle uğraşacak vakti yok, hem dinlemek de istemiyor. Bu şikâyetlerin ona kadar ulaş-

masını doğru bulmadığımı size kaç defa söyledim. Önüne gelen içeri dalıyor, Mukaddes İmparatoru görmek istiyor. Ne korkunç günlere kaldık Allahım, ne korkunç! (*Bir muhafız girer.*) Ne var?

MUHAFİZ. — Bir heyet gelmiş efendimiz, mukaddes İmparatorumuzla görüşmek için.

BAŞMABEYİNCİ. — Alın işte! Ne heyeti bu, hangi husus hakkında konuşmak istiyorlar. İmparatorla?

MUHAFİZ. — Bilmiyorum efendim, sordum. Sanırım yine aynı konu.

BAŞMABEYİNCİ. — Şehrin müdafaa hazırlıkları mı?

MUHAFİZ. — Evet.

BAŞMABEYİNCİ. — Defedin, defedin şunları, çabuk! Size söylüyorum, İmparatorun bu işle vazifeli sayısız adamı var. Gidip onlarla konuşsunlar. Haydi, ne duruyorsunuz budalalar, size söylüyorum. Duymuyor musunuz! (*Muhafızlar telâşla birbiri üstüne yığılarak çıkarlar; Başmabeyinci iki eliyle başını tutarak kararız ve şaşkın seğirtir.*) Allahım! Mukaddes saray ayak takımının uğrak yeri oldu. (*Karşıdan çıkmak üzere koşarken soldan Başnedime, yanında iki cariye ile girer, Başmabeyinciye seslenir.*)

BAŞNEDİME. — Başmabeyinci efendi!

BAŞMABEYİNCİ, hızla döner, onu görünce yalandan sevinmiş gibi. — Siz miydiniz? (Onu aşırı bir saygı ile selâmlıyarak.) Günaydın! Mukaddes sarayın uyanık meleği... Dikkat ve şefkat timsali asil hanımımız... Başmabeyinci kulunuzun saygılarını lütfen kabul buyurunuz.

BAŞNEDİME, sahte bir ciddilikle. — Günaydın (Kızmış gibi.) Fakat efendim, bu ne gürültü mukaddes sarayda? *(Muhafız subayı girer, kenarda durur).*

BAŞMABEYİNCİ, muhafız subayın sert bir bakış fırlatır, sonra Başnedimeye yaltaklanarak. — Ben de bunun için çıkışıyordum şimdi. Demin saray teşrifatından habersiz bir yabancı, arkasından bir heyet... (Muhafız subayına, sert.) Yine ne var? *(Subay yaklaşır, Başmabeyinciyle fısıldaşarak konuşurlar, Başmabeyinci sert bir el hareketiyle onu susturur).*

BAŞNEDİME. — Bu ne kadar ziyaret! Bıktık artık. Sizin Başmabeyinci olarak emriniz altındaki adamlara şunu öğretmeniz lâzım: Mukaddes efendilerimiz bu gürültülerden şikayetçi; hele İmparatoriçemiz. Ben kendilerinin Başnedimesi olarak size bunu son defa ve ehemmiyetle hatırlatırım.

BAŞMABEYİNCİ, subaya. — Duydunuz değil mi? Gözünüzü dört açın, hepimizi taş ocaklarına sürdürürüm. Gelin benimle. (Başne-

dimenin önünde eğilerek:) Müsadenizle asil kadını. (*Karşıdan çıkmak üzere yürür. Bu sırada Lizander sol taraftan girer, neşelidir.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Oooo! (*Başnedimeye.*) Bakın, işte çoktan beri görmediğiniz bir yüz...

BAŞNEDİME. — A! Lizander! Ne zaman geldin sen?

BAŞMABEYİNCİ. — Dün gece, sabaha karşı. (*Lizander'e.*) Ne o, pek az kaldın içeride?

BAŞNEDİME, *tecessütle, Başmabeyinciye.* — Neredeydi?

BAŞMABEYİNCİ. — Huzurda.

BAŞMABEYİNCİ. — Evet, İmparator hazretleri pek meşgul.

BAŞMABEYİNCİ. — Gerçekten öyle... Şu sırada seni kabul buyurmaları ne büyük lütuf! (*Acele bir işi varmış gibi yalandan telâşlı.*) Ah, az kalsın unutuyordum, acele bir işim var... (*Çıkar.*)

BAŞNEDİME. — Gözümüz yollarda kaldı Lizander. Bu sefer çok geciktin.

LİZANDER. — Evet, şöyle böyle senesi oldu... Fakat ayrılmak mümkün olmadı, beklenmedik engeller çıktı.

BAŞNEDİME. — Seni tebrik ederim. İmparatorumuz geçen gün yine senden bahsetti.

Mukaddes efendilerimiz, hizmetinden çok memnun. Haberin olsun, seni mükâfatlandırmayı düşünüyorlar.

LİZANDER. — Efendilerimizin teveccühü bizim gibiler için en büyük mükâfat... Ben bunu hakedecek bir şey yapmadım ki... (*Cariyelere bakarak*).

BAŞNEDİME. — Tevazua lüzum yok, büyük işler başarmışsın...

LİZANDER, anlamazlıktan gelerek. — Ne gibi?

BAŞNEDİME. — Bir Türk büyüğünün... (*Lizander'in bozulduğunu görünce.*) Hakkın var. (*Cariyelere.*) Bizi yalnız bırakın lütfen. (*Cariyeler çıkarlar.*)

LİZANDER. — Bunu kimden öğrendiniz?

BAŞNEDİME. — İmparatoriçemiz söyledi. Ne o, pek bozuldunuz, yok canım! Bizim birbirimizden saklımız yok ki...

LİZANDER. — Hakkınız var... Fakat...

BAŞNEDİME. — Onu bırakın da söyleyin bana. Siz şimdi doğru Sultanın yanından geliyorsunuz değil mi?

LİZANDER. — Evet...

BAŞNEDİME. — Sultan Bosforos'da yeni bir hisar yaptırmış, eski hisarın karşısında...

LİZANDER. — Yaptırıyormuş ne söz, hisar bitmek üzere...

BAŞNEDİME. — Bu Türklerin maksatları ne kuzum?

LİZANDER. — Maksatları... Bilmem. (*Manalı gülümser*).

BAŞNEDİME. — Neye güldünüz? Onların Bizansa göz diktiği söyleniyor, çıldırmış mı bunlar? Siz tekrar oraya döneceksiniz değil mi? Sultana söyleyin, ilâhî efendimiz bu davranışı kattiyen tasvip etmiyorlar. (*Onun bu gevezelikten sıkılmış gibi görüldüğünü fark eder.*) Neyiniz var?

LİZANDER. — Ah, sizden rica edebilir miyim acaba? Mademki mesele meçhulünüz değil, İmparatoriçemizin acele beni kabul etmelerini temin edebilir misiniz?

BAŞNEDİME. — İmkânsız.

LİZANDER. — Sebep?

BAŞNEDİME. — Sebep, bunu öğrenmeniz mutlaka lâzım mı? Haydi hatırlarınız için söyleyeyim... İmparatoriçemiz Bosforos'ta bir gezintiye çıkacaklar şimdi.

LİZANDER. — Bosforos'ta mı, ne diye?

BAŞNEDİME. — Aman ne kadar meraklı olmuşsunuz siz... Söyledim ya... Sultanın yaptırdığı hisar herkesin ağzında... Saray bunun dedikodusuyla çalkalanıyor. Onu görmeye gi-

deceğiz. (*Birden telâşlanır.*) Ah ne delilik! Beni lâfa tuttunuz. İmparatoriçe bana kızacak şimdi. (*Telâşla çıkar.*)

LİZANDER. — Tuhaf şey! (*Başmabeyinci karşidan başım uzatır, Lizander'i görünce girer.*) Ah burada mıydınız siz?

BAŞMABEYİNCİ. — Cadının gitmesini bekledim. Aramız iyi değil bugünlerde... Efendilerimize hakkımda şikâyetle bulunmuş. (*Hem kıskanç, hem de yaranmak isteyen bir eda ile.*) Size gelince efendim. İtibarınız imparatorun en sadık kullarını gölgelemekte. Saray başarılarınızla çalkalanıyor.

LİZANDER, *şaşıarak.* — Nasıl, sizin de haberiniz var demek?

BAŞMABEYİNCİ. — Bu nasıl söz, Lizander? Ben, İmparatorun başmabeyincisiyim, sarayda bir sır fısıldanacak da bundan haberim olmayacak. Çok toysun doğrusu. Yalnız haberin olsun, işler Bizans'ın tasarladığı gibi yürümedi. Bizans, Şehzadeye bel bağlamıştı. Lakat onun Bizans'a faydalı olamayacağı artık anlaşıldı. Dün gece tesadüfen duydum. Galiba şimdi daha çok öteki üstünde duruluyor. Yalnız adını öğrenemedim bir türlü... Bu şimdilik sır... Korkma onun kim olduğunu sormayacağım sana, ben nasıl olsa öğrenirim. (*Onun bozulduğunu görünce.*) Sana göre ne? Sen vazifeni yaptın. (*Birden mevzuu değiştirmek ister gibi.*) Sa-

hi demin iyi duymadım. Başnedime sinsi ve kuşkuludur... Yavaş konuşur... İmparatoriçemiz nereye gidiyorlar mı?

LİZANDER. — Bosforos'ta gezintiye, Sultanm yaptırmakta olduğu hisarı görmeye.

BAŞMABEYİNCİ, saçlarını yolmak ister gibi bir hareket yapar. — Allahım! Ne çılgınlık! Anlamıyorum, akıllarına bir şey koymasınlar.

LİZANDER. — Ben de doğru bulamadım bunu. Yalnız fikrimi açıkça söylemedim tabii.

BAŞMABEYİNCİ. — İsabet! Onların düşmanlığını kazanmak için en kestirme yol nedir, bilir misin? Arzularına engel olmak. Fakat ben de aldırmiyorum artık. Bana ne! Çocuk değiller ya. (*Kendi kendine.*) Hisar inşaatına ha... (*Lizander'e.*) Bütün Bizans bunu konuşuyor şimdi. Gerçekten bir tehlike var mı Bizans için?

LİZANDER. — Bilmem bir şey söyleyemem. (*Manalı gülümser.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Bak gülümsüyorsun, sen çok kurnaz olmuşsun Lizander. (*Kısa duruş.*) Bazıları bu hisarın ileride Bizans'a karşı yapılacak bir hareketin sıçrama tahtası olduğunu iddia ediyorlar.

LİZANDER. — Belki.

BAŞMABEYİNCİ. — Senin Büyük Türk engel olmayacak mı bma? (*Soldan telâşla bir cariyenin girdiğini görünce.*) Ne var kızım?

CARIYE, *heyecanlı.* — İlâhî İmparatoriçe! (*İmparatoriçe, İren, Başnedime ve birkaç cariye girerler. Lizander ve Başmabeyinci diz bükerler, İmparatoriçe Lizander'i görür, ona doğru azametli bir eda ile yürür. Başnedime, İren ve cariyeler de dururlar. Lizander'le Başmabeyinci diz çökmüş vaziyette, başları öne eğilmiş, hareketsiz. İmparatoriçe Lizander'e yaklaşır.*)

İMPARATORİÇE, *emreder gibi.* — Ayağa kalk. (*Doğrulan fakat yüzüne bakmaya cesaret edemeyen Lizander'i dikkatle gözden geçirerek.*) Ne kadar değişmissin Lizander! Başka yerde görsem tanıyamazdım. Tam bir erkek olmuştun sen.

LİZANDER, *gülümsiyerek.* — Edirne Sarayı buraya benzemiyor İlâhî efendim.

İMPARATORİÇE. — Muhakkak. (*Telâşla.*) Ne zaman geldin?

LİZANDER. — Dün gece, sabaha karşı.

İMPARATORİÇE. — Ne zaman döneceksin?

LİZANDER. — Yarın sabah, gün ışıırken.

İMPARATORİÇE. — Neden bu acele?

LİZANDER. — Sultanın emri. Hafta içinde Edirneye dönülecek.

İMPARATORİÇE. — Ya! Beni görmeden gitme.

LİZANDER. — Efendimiz, ben de huzura kabulümü niyaz edecektim.

İMPARATORİÇE. — Peki, dönüşte. (*Döner, maiyeti ile beraber çıkarlar. Yalnız İren, cariyesi ile beraber, geri kalır.*)

İREN, *Lizander'e yaklaşıarak, acele acele.* — Lizander, seninle konuşmam lâzım. Bu gece, burada beni bekle... Unutma!

LİZANDER, *diz çökmüş, başı önünde.* — Unutmam efendim. (*İren telâşla çıkar, Başmabeyinci yüzünde, şeytanca bir tebessümle Lizander'e yaklaşır.*)

BAŞMABEYİNCİ, *alaycı.* — Unutma Lizander! Bu gece, burada... (*Omuzuna vurarak.*) Kıskandım Lizander, bu ne sıkı fıkıhk böyle. Sana neler söyleyecekler acaba ilâhî efendilerimiz, ha? (*Yüzünde alaycı bir gülüşle bakarak bekler.*)

LİZANDER, *korkuyla etrafına bakınarak.* — Ne yapıyorsunuz?

BAŞMABEYİNCİ. — Korkma, kimse yok... Yalnız sana dostça tavsiye: kendini Şehzade Orhan'dan sakın.

LİZANDER. — Anlamadım?

BAŞMABEYİNCİ. — Şehzade deli gibi. Herkesten şüphe ediyor, esen rüzgârdan kıskaçıyor onu.

LİZANDER. — Neden, bir şey mi oldu?

BAŞMABEYİNCİ. — Pek çok şey. Burada olmadığın için bilmiyorsun. İş bozuldu, Lizander. Şehzadeyle İren'in evlendirilmesi suya düştü.

LİZANDER, şaşalar. — Sebep?

BAŞMABEYİNCİ. — Sebep? (*Omuzlarını kaldırır, şeytanca sırıtarak.*) Bilmem.

LİZANDER. — Kim cayan, şehzade mi?

BAŞMABEYİNCİ. — Hayır.

LİZANDER. — Öyleyse, Prenses?

BAŞMABEYİNCİ. — Hayır. (*Kısa duruş.*) İmparator!

LİZANDER, daha çok şaşarak. — İmparator mu, anlamadım, nasıl?

BAŞMABEYİNCİ. — Anlamsız elbet... Evet İmparator. İstemiyor, o bozdu bunu.

LİZANDER. — Fakat nasıl olur? Bunu Şehzadenin aklına sokan, âdeta pusu kurar gibi Prensesimiz İren'i onun karşısına çıkararak işi körükleyen...

BAŞMABEYİNCİ. — İmparatordu, diyeceksin, değil mi, ah Lizander. Edirne seni değiştirmiş... Siyaset oyunlarına akıl erdiremi-

yorsun artık. Evet, dediğin doğru... O günleri hatırla bir kere: Karamanoğlu başkaldırmıştı. Yer yer ayaklanmalar. Yangın gibi sıçrayıp yayılarak bütün Anadoluyu baştanbaşa sarmıştı. Edirne korku ve şaşkınlık içinde, bu badireden yakasını kurtarmak için, bir ölüm kalım savaşı atılmıştı. İşte o zaman Şehzade Orhan, bir kâbus gibi, uykusunu kaçıyordu Sultanın. Eh, bu Bizans'ın arayıp bulmadığı koz. Onu elinde tutabilmek için Bizans'ın göze alamayacağı fedakârlık yoktu. İlahî Prensesine varıncaya kadar, Bizans her şeyini vermeye hazırdu ona. Fakat işler tasarladığı gibi yürümedi, Lizander. İşler arap saçına döndü. Sultanın kuvvetli yumruğu Karamanoğlunun üstüne indi ve Bizans'ın ümitleri de, hülyaları da, Karamanoğlu ile beraber, tuzla buz oldu. (*Alayca ve hafif.*) Eh, işler böyle tersine dönünce, Bizans da sözünden caydı elbet. Neden caymasın? İlahî Prenses, Bizans'ın Mukaddes Bakiresi, bütün erkeklerin sevgilisi, Bizans'a lâzım Lizander, daha müşkil günler için...

LİZANDER. — Anlıyorum, hepsini anlıyorum.

BAŞMABEYİNCİ. — Evet, çünkü sen Bizanslısın... Fakat Şehzade, o bizden değil. Bunun için anlamıyor. Sanki sersemlemiş gibi. İşin doğrusu, ateş saçağı sarmış. İren'in de onu sevdiğini söyleyenler var. Fakat sanmam,

Büyük Prensesimizi sen de tanırsın, o bir tek şeyi sever: hükmetmeyi. Ama bana sorarsan... O da akhını kaçırmış, Orhan gibi... O da hâlâ bir gün işlerin düzeleceğine kani... Bunun için Şehzadeye karşı eskisi gibi bağlılık göstermekte devam ediyor. Budalalar da bunu gerçek sevgiyle karıştırıyorlar. Belki de sahiden seviyordur. Kadın akıllı bu, belli olmaz; fakat İmparatorumuzun izni yok buna, bu günahkâr aşkm devamına izni yok efendimizin. (*Birden telâşlanarak sağ tarafa bakar.*) Ah, işte onlar, değil mi? Evet, ta kendileri... Şehzade ile Karamanoğlu... Bizans sarayının iki delisi... (*Telaşla.*) Ben gidiyorum.

LİZANDER. — Hey... Durun, nereye?

BAŞMABEYİNCİ. — Onlarla karşılaşmak istemem. Sonu gelmeyen şikâyetlerinden bıktım. İkisi de sıkı göz hapsinde... Bunun da benden biliyorlar... Allaha ısmarladık... (*Telâşla soldan çıkar.*)

LİZANDER. — Ne anlaşılmaz oyun! (*Solda sütunların gölgesine saklanır, Karamanoğlu ile Şehzade Orhan girerler.*)

ORHAN. — (*Havayı içmek ister gibi koklayarak.*) O geçmiş buradan, Karamanoğlu: İren. Bak hoş kokulu bir bahar rüzgârı esmiş sanki. Allahım! Bugün tam on gün oluyor. Gecesi ve gündüzü ile on uzun gün, onu görmeyeli... korkunç şey! (*Lizander'i görür.*) Ah! Lizander değil

mi! (*Bağırarak.*) Lizander! (*Lizander ortaya çıkar.*) İşte sana bahsettiğim delikanlı bu. (*Lizander'e sevgiyle.*) Ne zaman geldin sen?

LİZANDER. — Dün gece.

ORHAN. — Lizander, cevap getirdin mi bana, beni bahtiyar edecek olan haberi?

LİZANDER, anlamamış görünerek. — Ne cevabı, anlamadım?

ORHAN, sayıklar gibi. — Hakkm var Lizander... O günden bu yana çok şey değişti. Bak tam bir yıl geçti aradan. Şimdiye kadar bu iş çoktan olup bitmeliydi. Ben şimdi burada mı olmalıydım? Yerimde, Edirne sarayında! (*Lizander'le Karamanoğlu bakışır, Orhan görür.*) Fakat kabahat benim değil ki... Bunun suçu... (*Karamanoğlunu göstererek.*) Onun. O sultana yenilince...

KARAMANOĞLU, alınmış. — Orhan Bey!

ORHAN, istihfafla bakarak. — Neden, yalan mı? (*Sızlanarak.*) Ah Lizander, nasıl büyük bir umutsuzluk içinde çırpındığımı anlatamam sana. Rüyasını gördüm zaten. Bir derviş, uzun, beyaz sakallı, nuranî yüzlü bir derviş bana: artık unut, aklımdan çıkar, bu hülyaya veda et, dedi. Ya! Ben hiç bir zaman hükümdar olamayacakmışım. Öyle dedi, derviş. Bak, herkes nasıl yüz çevirdi benden. İmparatorda... Sonra, asıl müthiş İren, o vefasız güzel... Ah! Bu ne müthiş işkence bilemezsin Lizander.

LİZANDER, şaşırmış. — Siz, efendim, neler söylüyorsunuz?

KARAMANOĞLU, Lizander'e. — Yine buhran başladı... Son günlerde pek sıklaştı nedense...

ORHAN, isyanla. — Hayır, hayır, inanma, inanma ona... Şimdi, garip bir şey... Bak, söyleyeyim... (*Garip bir gülüşle.*) İnanmıyacaksın. Herkes bana sanki deliymişim gibi davranıyor. (*Birden bahsi değiştirir.*) Lizander! Sultanın Bizans'a karşı harekete geçeceği söyleniyor, doğru mu bu?

LİZANDER. — Müsadenizle. (*Gitmek ister, Şehzade bırakmaz.*)

ORHAN, kızgın. — Dur, nereye? Sana sual soruyorum... Neden cevap vermiyorsun? Yoksa... (*Tehditkâr.*) Unutma, senin efendin benim... Sen bana itaat etmekle mükellefsin... (*Birden ve yeniden değişerek.*) Lizander, sahi haberin yok senin. İmparator, yeni bir hareket tasarlıyor. Sultana karşı çıkaracak beni... Söz verdi... Bak inanmıyorsun, neden, sana söz verdi diyorum... Muhakkak...

KARAMANOĞLU. — Ne hoş hayal!

ORHAN. — Neden boş! Ona bakma Lizander, o bütün ümidini kaybetti.

KARAMANOĞLU, kızarak. — Sen Sultan'ın karşısına dikilecek kudrette değilsin... Ben denedim bunu, sen hasmmı tanımıyorsun henüz.

ORHAN. — Lizander dinleme onu, korku aklını başından almış... Ne söylediğinin farkında değil... (*Şeytanca gülerek.*) Hem çok kurnazdır o... Yalandan böyle konuşuyor... Senden kuşkulandığı için... O da bizimle birlik... Tahtı ele geçirmek için harekete geçince o da sadık kuvvetleriyle bize katılacak.

KARAMANOĞLU, *esefle.* — Sadık bildiklerim Sultan'ın safına geçtiler şimdi.

ORHAN. — Ortaya çıkınca yine sana dönerler.

KARAMANOĞLU. — İstemem... Bunu düşündüğüm yok artık. Tek emelim, (*ihtirasla.*) şuradan kurtulabilmek... Şu uğursuz fesat yuvasından.

ORHAN, *korkuyla.* — İbrahim Bey!

KARAMANOĞLU. — Ne var?

ORHAN. — Sen aklını kaçırdın anlaşılana. O nasıl söz! Burası Bizans sarayı. Burada duvarların kulağı vardır, her karanlık köşede bir hançer parıltısı, kan ve ölüm.

KARAMANOĞLU. — Böyle yaşamaktansa ölmek bin kere hayırlı! (*Nefretle.*) Sultan'ın elinden kaderin sillesini yemiş bir misafir olarak sığındığım şu sarayda, bir esir gibi yaşıyorum şimdi. Dilediğim tek şey: ölmek.

ORHAN. — Hayır, niçin ölelim, neden?

KARAMANOĞLU, *nefretle bakarak*. — Doğru... Sen başka... Ben eminim sarayın kapılarını ardına kadar açmış olsalar, yine gitmek istemedin buradan.

ORHAN. — Elbette, niçin, hem nereye gideyim? İren'i bırakıp...

KARAMANOĞLU. — Korkunç Bizans! Mahvetti onu... (*Orhan'a.*) Nasıl acıyorum bilsen sana.

ORHAN, *üstüne yürüyerek*. — Ne demek istiyorsun, Karamanoğlu? (*Karamanoğlu cevap vermeden çıkar.*) Sapık! Beni kıskanıyor. Çünkü onun da gözü var İren'de! (*Başmabeyincinin girdiğini görünce ona koşar.*) İren, İren nerede?

BAŞMABEYİNCİ. — Yoklar, efendim, Büyük Prenses hazretleri burada yoklar.

ORHAN, *yalvarır gibi bakarak*. — Bugün de göremeyecek miyim kendisini... (*Azametle.*) Hani vadedilmişti bana?

BAŞMABEYİNCİ. — Efendim, size kaç defa söyledim. Ben İlahî Prensesimize arzularınızı bildirdim. Fakat kendileri kabul etmek istemezlerse kabahat benim mi?

ORHAN. — Neden, niçin kaçıyor benden? Niçin görüşmek istemiyor?

BAŞMABEYİNCİ. — Bilmem, bunu kendisine sorun.

ORHAN. — Görebilsem... Ah! anhyorum... Bizi kıskanıyorlar... Çünkü o benim kadını, tahtın sahibi olunca mülkümün tek ortağı olacak. Hükmedecek ülkelere... Bizans kıskanıyor, İmparatoriçe kıskanıyor onu, İmparatoriçe! (*Küçümseyerek.*) Surların üstünden bütün sınırı görülen imparatorluk... (*Bağırarak.*) Benim beylerbeyimin hükmettiği ülke onunkinin yüz misli...

BAŞMABEYİNCİ. — Kendinize gelin efendim. Siz neler söylediğinizin farkında değilsiniz.

ORHAN. — Sizi şikâyet edeceğim Başmabeyinci efendi, iyi bilin, şikâyet edeceğim sizi imparatorumuza.

BAŞMABEYİNCİ. — Peki, peki, şikâyet edin efendim... Yalnız şimdi lütfen dairenize çekilin. Rica ederim. (*Koşarak içeri giren birkaç muhafıza.*) Asil efendi şaşırmış, kendisine yol gösterin.

ORHAN, *azametle.* — Lüzumu yok, yolunu biliyorum. (*Giderken.*) Görüyor musun, Lizander, bize nasıl muamele ediyorlar. Tam bir esir gibi, İmparatorla görüştürmüyorlar... Saray içinde bile dolaşmamıza izin yok. (*Yalvarır gibi.*) Ah! Lizander, şu işi başarabilseydin, seni nimetlere garkederdim.. (*Muhafızlarla çıkar.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Deli! Tam akıllı değildi zaten... Büsbütün kaçırdı son günlerde... (*Muhafızlara.*) Budala herifler ne durmuş dinliyorsunuz? (*Muhafızlar telaşla çıkarlar.*) Lizander, vezirin cevabından bahsetmedin, değil mi? Biliyorsun, bundan kendisine bahsedilmeyecek.

LİZANDER. — Ben aklımı kaçırmadım... Nasıl bunu da biliyorsunuz, öyle mi?

BAŞMABEYİNCİ. — Pek tabii, İmparatorla büyük Prensesimiz konuşurlarken duydum.

LİZANDER. — Bu gevezelikler, sonunda hayatıma malolmazsa çok iyi.

BAŞMABEYİNCİ. — Durun... (*Dikkatle.*) Notaras değil mi o? İmparatorluk başkumandanı Lukas Notaras. Ta kendisi... Kurumundan belli... (*Telaşla.*) Yüzünü şeytan görsün, ben gidiyorum... Aklınız varsa siz de kaçın...

LİZANDER. — Nereye gidebilirim... İmparatoriçe beklememi emretti.

BAŞMABEYİNCİ. — Sen bilirsin... (*Soldan çıkmak üzereyken Notaras'ın sesini duyunca, suçüstü yakalanmış bir çocuk gibi, bozularak durur.*)

NOTARAS. — Başmabeyinci efendi... (*İçeri girer.*) Nereye gidiyorsunuz, geldiğimi gördüğünüz halde...

BAŞMABEYİNCİ. — Affediniz efendim.

NOTARAS, eğilmiş duran Lizander'e bakarak. — Kim bu adam? (*Onu tamr.*) Oo, bizim Lizander'miş.

LIZANDER. — Sadık köleniz...

NOTARAS, üstten bakarak. — Hoş geldin... Ne güzel tesadüf! Bize verecek iyi haberlerin olmalı... Tüklerin hazırlığı müthiş diyorlar, yaptıkları hisar da görülmeye değer, bizim sahilde, boğazın en dar yerinde...

LIZANDER. — Evet efendim... Siz de seyre gittiniz mi?

NOTARAS. — Ne budalaca fikir! Türkler, surların dışında cirit oynuyorlar... Sultan atlılarla her gün surlara kadar iniyormuş... Daha dün Ayos Romanos burcundaki nöbetçiler görmüşler. Surların dibine kadar sokulmuşlar, uzun uzun incelemişler, nesini inceliyorlar bizim surların?

BAŞMABEYİNCİ. — Herhalde sağlamlığı-
nı efendim.

NOTARAS. — Siz lütfen söze karışmayın, ben Lizander'le konuşuyorum.

BAŞMABEYİNCİ, bozularak. — Affedersiniz. (*Gitmeye davranır*).

NOTARAS. — Nereye efendim? İznim olmadan...

BAŞMABEYİNCİ. — Bir emriniz mi var,

NOTARAS. — İmparatora arzedin. Huzura kabulümü niyaz ediyorum.

BAŞMABEYİNCİ. — Efendimiz sizi kabul edecek durumda değil...

NOTARAS, şaşarak. — Neden, nesi var, hasta mı?

BAŞMABEYİNCİ. — Hayır, Allah korusun.

NOTARAS. — Ey, o halde?

BAŞMABEYİNCİ. — Dün gece hiç uyumadılar. Kendilerine teklif edilen yeni bir müdafaa planı üzerinde bütün gece, sabaha kadar çalıştılar...

NOTARAS. — Kim bunu teklif eden?

BAŞMABEYİNCİ. — Bilmiyorum.

NOTARAS. — Muhakkak delinin biridir. Plan! (*Lizander'e.*) Önüne gelen bir plan teklif ediyor şimdi. Bizans hafifliği! Teklif bir şey değil... İmparatorun bunlara değer vermesi garip. (*Başmabeyinciye.*) Neye susuyorsunuz? Siz de benim gibi düşünmüyor musunuz?

BAŞMABEYİNCİ. — Efendimizin davranışları üzerinde mütalâ yürütmek benim ne haddime...

NOTARAS. — Hımm, çok kurnazsınız mabeyinci efendi, demek imparator.

BAŞMABEYİNCİ. — Bugün kabul edemeyecekler...

NOTARAS. — Beni de, öyle mi?

BAŞMABEYİNCİ. — Evet efendim, sizi de...

NOTARAS. — Anlamıyorum, zorla değil ya anlamıyorum... Zaten her şey o kadar değişti ki, şimdi mukaddes sarayda, hiç bir şeye akli erdiremez oldum. Siz bir kere arzetseniz.

BAŞMABEYİNCİ. — İmkânı yok, buna cesaret edemem.

NOTARAS. — Fakat azizim, size her şeyi söyleyemeyeceğimi takdir etmeniz lâzım; Me-sele Bizans'ın mukadderatına taalluk ediyor.

BAŞMABEYİNCİ. — Olabilir efendim...

NOTARAS. — Tuhaf şey! (*Omuzlarını kaldırır.*) Peki ne yapalım? (*Karşından Patriğin girdiğini görünce ona doğru yürür.*) Ooo, Mukaddes Peder, tam zamanında geldiniz.

PATRİK. — Kilisemizin sadık hâdimi, İlahî efendimiz nasıllar?

NOTARAS, başmabeyinciye göstererek. — Bizi kabul edemeyeceklerini söylüyor. (*Lizander'in gitmek ister gibi görüldüğüne dikkat eder.*) Ne o, gidiyor musunuz?

LİZANDER, eğilerek. — Müsadenizle, asil efendim.

PATRİK. — Kim bu delikanh?

NOTARAS. — Tanımadınız mı, Lizander, (*Lizander'e.*) Peki gidin. Yalnız sizinle görüşmem lâzım, mühim bir husus hakkında... (*Lizander'le Başmabeyincinin bakışlarını görür. bahsi değiştirmek ister gibi Patriğe.*) Ne diyor-sun bu işe? (*Lizander çıkar.*)

PATRİK. — Hangi işe?

NOTARAS. — İmparatorumuzun bizi kabul etmemelerine.

PATRİK. — Sebep, anlamadım?

NOTARAS, *alaycı.* — Ben de...

BAŞMABEYİNCİ. — Sebebini arzettim efendim size. (*Onlara işittirecek şekilde muhafızlara.*) Kim olursa olsun efendimiz bugün ziyaretçi kabul etmeyecekler... Anlıyor musunuz, kim olursa olsun... (*Eğilir.*) İzninizle. (*Soldarı çıkar.*)

NOTARAS, *arkasından.* — Yılan!... (*Patriğe.*) Bize karşı reva görülen bu muameleye ne buyrulur?

PATRİK. — Korkunç, korkunç oğlum...

NOTARAS. — Mukaddes Peder... İmparator yanlış yolda yürüyor. Bunu cesaretle söyleyebilirim... Türklerin verdiği korku aklını başından aldı...

PATRİK. — İmanını sarstı; Mukaddes Kiliseye olan imanını...

NOTARAS. — Ona doğru yolu göstermek sizin vazifeniz... İlahî yetkinizle buna mâni olmalısınız...

PATRİK. — Siz kendi kudretinizi niçin kullanmıyorsunuz asil Notaras?

NOTARAS. — Kendisiyle konuşabilsem... *(Yeis içinde.)* huzura girmek öyle güçleşti ki...

PATRİK. — Benim için de aynı güçlükler cari...

NOTARAS. — Onları yenmeyi bilmeliyiz... Efendim, bu benden çok size düşen vazife... Bakın haber doğruymuş...

PATRİK. — Hangi haber?

NOTARAS. — Papanın tam salâhiyetli vekilinin Bizans'a geldiği haberi... Kardinal İzidor adında biri...

PATRİK. — Ne inamlmaz şey!

NOTARAS. — Buna seyirci kalamayız... Yardım vaadi karşılığında, Bizans Kilisesinin Papaya peşkeş çekilmesine razı olamayız. Bizans batsın bin kere daha iyi! Geliniz. Gidelim... "Ayasofya'da bir kardinal şapkası görmektense bir Türk kavuğunu tercih ederim."

Soldan çıkarlar. Sahne kararır, yeniden aydınlandığı zaman hizmetkârlar mumları yakarlar, muhafızlar, saray adamları, carriyeler gidip gelirler. Ortada hummalı bir faaliyet göze çarpar. Başmabeyinci soldan girer, hazırlığı

gözden geçirir, sinirli ve hırçın hareketlerle muhafızları, hizmetkârları kovalar, hepsi karşıdan çıkarlar, başmabeyinci yalnız kalır, Lizander korka korka karşıdan başını uzatır, sonra girer.

BAŞMABEYİNCİ. — Ooo! Lizander, sen miydin? Biraz erken geldin, gece yarısına daha çok zaman var.

LİZANDER. — Bu hazırhk kimin için?

BAŞMABEYİNCİ. — Büyük kabul var, İmparatorumuzun beklediği misafir gelecek... Sen görünme buralarda...

LİZANDER. — Kim gelen? Sarayı bu kadar telâşa veren misafir?

BAŞMABEYİNCİ. — Sonra söylerim, şimdi seninle meşgul olamayacağım, kusura bakmazsın elbet. (*Yanından salınarak geçen bir cariye'yi kolundan yakalar.*) Durun biraz...

CARIYE, *kırıtarak.* — Ne yapıyorsunuz, efendim, yalnız değiliz.

BAŞMABEYİNCİ. — Düşündüğü şeye bak. İmparatoriçemiz döndüler mi?

CARIYE, *soğuk.* — Hayır... (*Hızla çıkar.*)

LİZANDER. — Nasıl, bu saatte?

BAŞMABEYİNCİ, *ümitsizlikle kollarını sallayarak.* — Düşün Lizander... İster misin Türklerin eline düşsünler... Başta imparatori-

çe, Bizans sarayının en gözde ve asil kadınları. Ne korkunç şey Allahım! İmparatorun da haberi yokmuş... Öğrenince kızdı, küplere bindi demin... (*Lizander'in güldüğünü görür.*) Ne ye gülüyorsun?

LİZANDER. — Bilmem... (*Gülümsemekte devam eder.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Hakkm var... Ah şu kadınlar! İnsanın âdeta onların zorla böyle bir fırsat yaratmak istediklerine hükmedeceği geliyor. (*Yeniden telâşlanır.*) Şimdi git, içeride bekle... Sana şarap versinler... (*Yanından geçen bir hizmetkârı yakalar.*) Hey bana bak!

HİZMETKÂR. — Buyurun.

BAŞMABEYİNCİ. — Şarap getirin, İmparatorluğun en güzel şaraplarından... İmparatorluğun en akıllı, en işgüzar adamına... (*Lizander'i arkasından iterek.*) Haydi Lizander... Bilsen nasıl gıpta ediyorum sana... (*Lizander hizmetkârlarla çıkar, karşıdan bir muhafız koşarak gelir.*) Ne var, ne oluyor, aklım mı kaçırdın sen?

MUHAFİZ, nefes nefese. — Efendim, misafirler...

BAŞMABEYİNCİ, telâşlanarak. — Öyle mi? Çabuk, çabuk, koşun, koşun, karşılayın kendilerini. Ben efendimize haber vereyim...

Çabuk... (*Telâşla koşar.*) Ah, ne büyük gün!
(*Soldan çıkar muhafızlar bir sel halinde salo-
na dolarlar.*)

BİR SUBAY. — Çabuk iki sırah saf halin-
de... Herkes yerini alsın... (*Askerler giriş kapı-
sının iki tarafına dizilirler.*)

KAPIDA DURAN MUHAFIZ. — Dikkat
Kardinal Hazretleri...

*Derin sessizlik içinde selâma duran kılıç-
ların şakırtısı duyulur. Sonra karşı kapının iki
kanadı birden açılır... Kardinal ve maiyeti gi-
rerler... İki taraflı muhafızların arasından ge-
çerler. Kardinal bir an durur, etrafı, küçümsü-
yen bir azamette inceler, maiyeti de aynı ha-
reketi tekrarlar... Alçak sesle konuşurlar, tebes-
süm ettikleri görülür. Yanındakilerden biri su-
baya işaret eder. Subay koşar. Alçak sesle ko-
nuşurlar. Subayla konuşanın Kardinal'e „Bu-
rada beklememiz gerekiyormuş”, dediği duyulur...
Hepsi birbirine bakarak tebessüm eder-
ler. Tam o sırada soldaki kapı açılır. Başma-
beyinci görülür. Telâş ve heyecandan kıpkır-
mızıdır. Asâsiyle yere üç defa vurur, sonra
ciddî bir eda ile: „Haşmetlû İmparator Haz-
retleri!” diye haber verir, yana çekilir. Kardi-
nalle maiyeti bakışırlar. Kardinal, ciddî olalım
demek ister gibi, kaşlarını hafifçe çatar. İm-
parator, sol tarafına Bizansın çifte kartalı iş-
lenmiş erguvanî pelerinine bürünmüş olduğu*

halde, maiyetiyle kapıda görünür, bir an durur. Bizanslılar derince, misafirler hafifçe eğilirler. İmparator ötekilerin kendisine doğru yürümelerini bekler gibidir. Fakat onlarda bir hareket görmeyince kendisi kollarını Kardinal'e doğru uzatarak ilerler, Dimitriyus'un da dahil bulunduğu maiyeti arkasından yürürler.

İMPARATOR. — Bizans'a hoş geldiniz... Aziz Kardinalim... Sizi aramızda görmek ne bahtiyarlık! Tanrıya şükürler olsun... Bizans sizi ağışuna basmak için sabırsızlığın son haddine varmıştı. (*Dimitriyus'u göstererek.*) Büyük Prensimiz Dimitriyus. (*Dimitriyus soğuk bir mukabelede bulunur. İmparator Şehzade'yi işaret eder.*) Asil misafirimiz... (*Mânalı gülümseyerek.*) Orhan Bey...

KARDİNAL. — Öyle mi?

İMPARATOR. — Buyurunuz! (*Hep birlikte soldaki kapıya doğru yürürler, kapıya yaklaşınca İmparator geçmek ister, fakat kardinal ondan önce davranır. İmparator yana çekilerek ona yol verir.*) Buyurun efendim. (*Kardinal geçer. İmparator onu takibeder. Kardinalin maiyeti de İmparatoru takibetmek isterler, Dimitriyus yollarını keser.*)

DİMİTRİYUS, onların yüzüne dik dik bakarak. — Sabırlı olalım efendiler... (*Kendisi geçer, ötekiler onu takibederler. Başmabeyinci de*

en geride onlarla birlikte çıkar. Birkaç muhafız onları takibeder, muhafızların başı ve diğer muhafızlar salonda kalırlar.)

1. *MUHAFIZ.* — Saygısız papaz, İmparatorumuzun önüne geçti...

2. *MUHAFIZ.* — İçeride de tahta belki kendisi kurulur, İmparatorumuza da taht merdiveninde oturmasını rica eder.

SUBAY. — Susunuz!... Haydi şimdi herkes yerine... Anlaşıldı, değil mi? Sarayda çıt çıkmayacak... Başmabeyinci efendimizin emri... Kapılardaki nöbetçilerin sayısını iki misline çıkarın. Kuş uçurmayacaksınız... *(Dışardan kahkahalar duyulur, subay kulak kabartır.)* Bu sesler ne? Kim böyle gülen? *(Karşıya doğru yürür, kapı birden açılır. Önde İmparatoriçe, yanında İren, Başnedime, cariyeler neşeli bir grup halinde girerler. Askerler vaziyet alır. Gelenler onlara aldırmadan kısa kesik kahkahalar atarak, alçak sesle fısıldaşarak salonu kat eder soldan çıkarlar. Onların çıkmasıyla askerler harekete geçerler.)* Haydi, şimdi herkes nöbet yerine... Tekrar ediyorum... Çıt olmayacak... Kuş uçurmayacaksınız mukaddes sarayda... *(Karşından çıkarlar, soldan İren, yanında bir cariyesiyle görünür... Etrafına bakınır, Lizander sağdan girer; diz büker, İren ona yaklaşır. Sarhoş gibi sallanmaktadır, yüzünde keyifli, memnun bir ifade vardır. Lizander'in kı-*

vırcık saçlarını tutarak çeker, Lizander acıyla bağıtır.)

İREN. — Canını yaktım, değil mi? Ah! Sarhoş gibiyim, başım dönüyor, gözlerim kararıyor. Ne oldu bilsen, Lizander! (*Gülümseyerek onun gözlerinin içine bakar*).

LİZANDER, *alâkayla.* — Ne oldu efendim?

İREN. — Sultan'ı gördük, Lizander. (*Mahzunlaşarak.*) Beni bedbaht eden adamı. Kurduğum büyük hulyayı yıkan... (*Birden değişir, hayranlıkla kendinden geçerek.*) Allahım! Ne kadar genç, âdeta bir çocuk!...

LİZANDER, *merakla.* — Nerede, nasıl oldu bu?

İREN. — Dönüşte... Vakit çok erkendi... Sahile çıktık.

LİZANDER, *korkuyla.* — Tanrım!

İREN, *şaşıracak.* — Ne oldu?

LİZANDER. — Çok ihtiyatsızca bir hareket Prensesim.

İREN. — Deli, neden? Başnedime de aynı şeyi söyledi. Vazgeçirmek istedi... Fakat biz onu dinlemedik. (*Haklı olduğunu ispat etmek ister gibi.*) Hava o kadar güzeldi ki, Lizander, ılık, hoş kokulu, sanki bir gül yaprağı gibi. Sonra karşı sırtlar, yemyeşil, yumuşak ve gölgeli... Bizi istekle kendine çekti... Biliyorsun surların içinde, boğulmuş Bizans'ta buna hasret kaldık...

LİZANDER. — Korkunç şey!

İREN. — Katiyen... Kahkahalarımızla ortalığı çınlattık... Şarkılar söyledik... Çiçek topladık. İmparatoriçeyi gömeliydin, içimizde de en neşelisi oydu...

LİZANDER. — Aklım duracak...

İREN. — İşte o zaman birden sık ağaçlığın içinden atlılar çıktı... Tıpkı masallarda olduğu gibi... Sultan en öndeydi... Beyaz bir ata binmişti... Bizi görünce durdu, atının üstünde dikilip kaldı... Ötekiler de... Bakışını görmeliydin... Allahım! İnsanın bu derece içine işleyen bir bakışın sahibine bütün Bizans topraklarında rastlayamazsın, Lizander... Ya yüzü!... Öyle keskin, asil hatlı, solgun bir yüz ki... Mermerden oyulmuş gibi... Eski Yıman heykellerini hatırlattı bana... Büyülenmiş gibiydik. Hem çok korktuk. Niçin saklamalı. Bak, ver elini... (*Lizander'in elini tutar, kalbine götürür.*) Kalbim nasıl çarpıyor yine...

LİZANDER, *heyecanlanarak.* — Oh!... Evet...

İREN. — Bize uzun uzun baktı. Sonra birden mahmuzlarını, altında bir kaplan gibi fıkır fıkır kaynayan hayvanın kanına batırdı. Ok gibi bir anda kayboldular uzak sırtın gerisinde... İmparatoriçeye baktım. Nedimelere... Bana öyle geldi ki... (*Vazgeçer.*) Hayır, hayır, hayır, bunu söylemek istemem.

LİZANDER, dalgın. — Tuhaf...

İREN, kendine gelir. — Ah, ne delilik! Bunu ne diye anlattım sana... Benim söylemek istediğim bu değil... (*Cariyeye emreder gibi.*) Uzaklaş... (*Cariye çekilir.*) Sana korkunç bir sır tevdi edeceğim, Lizander... Bunu taşıyacak kadar kuvvetli misin? Müthiş bir şey bu...

LİZANDER. — Sizi dinliyorum, Mukaddes efendim... Sırrımızı, hayatım bahasına da olsa, saklamağa söz veririm.

İREN. — İmparator beni Sultan'a gönderecek gelecek baharda...

LİZANDER, şaşırır. — Niçin?

İREN, alaycı. — Zâhirde basit bir nezaket ziyareti, Edirne Sarayının en büyük kadınına... Fakat gerçekte... (*Sesinde gizli bir tehditle.*) Onun Bizans hakkındaki niyet ve tasavvurlarını öğrenmek... (*Acı bir alayla.*) Eğer elimden gelirse kendini bundan vazgeçirmek için... (*Acı acı güler.*) Ne dersin buna?

LİZANDER, şaşarak. — Nasıl, hangi yolla?

İREN, acı bir gülüşle. — Anlamadın mı, Bizans usulü.

LİZANDER, isyan duyarak. — Fakat. (*Söylemek istemez gibi susar.*)

İREN. — İmparator bunun çok şerefli bir vazife olduğunu söylüyor. Bizans bana ebedi-

yen minnettar kalacakmış. (*Alaycı.*) Sanırım fikir Dimitriyus'un... (*Bekler.*) Niye sustun?

LİZANDER. — Onlar Sultan'ı tanımıyorlar henüz.

İREN. — Buna razı olmuş göründüm. Çünkü bu yolla intikam alacağım Sultan'dan... Varsın İmparator beni kendi amaline hizmet ettirdiğini sansın. (*Lizander'in irkildiğini görünce.*) Oh! Hayır, hayır, aklına geldiği gibi değil... Kadınca bir intikam bu...

LİZANDER, İnce bir alayla. — Sultan, efendim, sadece bir erkek değil ki!...

İREN. — Ben de sadece bir kadın değilim, Lizander. Ben de İren'im!

LİZANDER. — Onu hiç bir şeyin durdurabileceğini sanmıyorum...

İREN, sonsuz bir güvenle. — Acaba?

LİZANDER. — Bu kasırğa adam, bundan öncekilerin hiç birine benzemiyor. (*Endişeyle.*) Korkarım...

İREN, onu kolundan tutup çekerek. — Hayır hayır! Gel benimle. İçeride sana bütün planlarımı anlatacağım... O zaman benim de nele-re kadir olduğumu anlayacaksınız! (*Önde İren, arkasında Lizander'le cariyesi, çıkarlar.*)

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Ağaçsız, çıplak, kıraç ova ufuklara kadar uzanır. Dipte birbiri ardına yaslanmış sıra dağlar. Arka planda, kızaklara bindirilmiş, ağır tunçtan top namluları... Bir nöbetçi kâh kaybolup kâh meydana çıkararak bu topların arasında dolaşır. Vakit sabahın erken saatleri, güneş henüz doğmamıştır. Ön planda üç yeniçeri, çitirdiyarak yanan küçük bir ateşin başında, arasına kuru dallar atarak konuşurlar.

1. YENİÇERİ. — Bu ne ayaz!

2. YENİÇERİ. — Sanki kış ortasındayız.

3. YENİÇERİ. — Güneş doğunca ısınırız.

1. YENİÇERİ. — Gök bulutsuz, hava açık, güneşli olacak.

2. YENİÇERİ. — Bugün en sevinçli günümüz... Yolculuğun son günü.

3. YENİÇERİ. — Şubat başında yola çıkmıştık. Bugün Nisan'm üçü. Tam iki ay oldu.

1. YENİÇERİ. — Yarın bu saatlerde surların önünde olacağız; rüya gibi geliyor insana.

2. YENİÇERİ. — Sahiden öyle... Düşünüyorum da... (3. Yeniçerriye) hatırlarsın... (Birinciye üçüncüyü göstererek.) Dökümde bera-

berdik onunla... Herkes gülmüştü bize... Bu topları nasıl yerinden kaldıracaksınız diye. Biz onları yerinden kaldırmakla kalmadık. Ta Edirne'den İstanbul önlerine kadar getirdik! (*Gözünü sağa ilişir.*) Çavuş geliyor. (*Hepsi kalkarlar, sağdan çavuş girer.*)

ÇAVUŞ. — Ne yapıyorsunuz burada? (*Ateşi görür.*) Bu ne?

1. YENİÇERİ. — Isımyorduk.

2. YENİÇERİ. — Hareket emri niçin verilmedi çavuşum?

ÇAVUŞ. — Bir sebebi vardır elbet. Beylerbeyi dolaşiyor, sizi böyle tembel tembel ısırırken görmesin. Koşumlar, halatlar gözden geçirildi mi? Mola yok, haberiniz olsun. Bugün Surları tutacağız.

3. YENİÇERİ. — Ne zaman varırız çavuş?

ÇAVUŞ. — Allahı a'lem, yatsıya doğru... Eğer döküntü verip yolda kalmazsak... Ayasofya'nın altın kubbesini göreceğiz. Mehtapta pırıl pırıl yanarmış. (*Güneş karşı dağların tepelerini aydınlatır. Sağdan iki yeniçeri Kritos'u kollarından tutmuş oldukları halde girerler.*) Kim bu adam?

4. YENİÇERİ. — Casus olacak, çavuş.

5. YENİÇERİ. — Büyük topun yanında yakaladık.

KRİTOS, çarpınarak. — Hayır, hayır efendilerim... Ben... Ben casus değilim. Ben, fakir, zararsız bir insanım. (*Yeniçeriler şiddetle sarsınca ürküp susar.*)

ÇAVUŞ. — Bırakın şunu. (*Yeniçeriler Kristos'u bırakırlar, Kristos bir sıçrayışta doğrulur, ürkek bakışlarını çavuşa dikerek bekler.*) Kimsin, nereden geliyorsun?

KRİTOS. — Ben... Ben efendilerim... Kristos, İmroz'lu Kristos... Kendi halinde zavallı bir ihtiyarım, kimseye zararım yoktur benim.

ÇAVUŞ. — Ne diye sokuldun kafileye, yasak olduğunu bilmiyor musun?

KRİTOS. — Bilirim, efendim, yasak olduğunu bilirim elbet. Ben de askerlik ettim gençliğimde...

ÇAVUŞ. — Ey, o halde? (*Birden gözü sağa ilişir, askerce.*) Bak! (*Hepsi selâm duruşunda beklerler. Karaca sağdan girer, bir Subaşı onu takip eder.*)

KARACA. — Ne oluyor? (*Kristos'u göstererek.*) Kim bu adam?

ÇAVUŞ. — Topların yanında yakalamışlar, Devletli Paşam, casus olmalı...

KRİSTOS. — Hayır, hayır... (*Kendini Karaca'nın ayaklarına atar.*) Casus değilim ben, İmroz'lu Kritos... Toplarınızı görmek için...

Efendilerim... Bağışlaym beni... Merak ettim... Ben de dökümcüyüm efendim. Bu işlerden anlarım biraz... Görmek istedim... Aylardan beri her yerde, herkesin ağzında hep bu toplar.

KARACA. — Ayağa kalk, öyle konuş. (*Kritos yine bir sıçrayışta kalkar, Karaca alaycı.*) Eeee, nasıl buldun bizim topları?

KRİTOS. — Top değil ejder bunlar... (*Yaranmak ister gibi sırtarak.*) Bizans'ın son saati çaldı, İmparator talihine küssün...

KARACA. — Nasıl! Sen de biliyorsun demek?

KRİTOS. — Efendim, bunu bilmeyen varmı? Ben çerçilik yaparım efendilerim... Eski gücüm kalmadı, ihtiyarladım ne de olsa... Gözlerim görmüyor. Halbuki döküm nazik iştir. Şimdi köylerde dolaşıyorum. Herkes bundan söz ediyor ve işin tuhafı herkes sizin Bizansa alacağınıza inanıyor.

KARACA, neşelenmiş. — Demek her yerde, herkes... Peki ya senin İmroz'da.

KRİSTOS. — Evet, efendim, İmroz'da ve bütün komşu adalarda... Bizansa tâbi olan, olmayan bütün adalarda... Efendilerim, buralarda yaşayanlar, Venediğe bağlı adalara göçe hazırlanıyorlar şimdi.

KARACA, kızarak. — Neden?

KRİSTOS. — Korkuyorlar, efendim, ne yapmışlar... Bizanslı bozguncular, halkı kışkırtıyorlar... Herkesi İmparatorun yardımına çağırıyorlar... Ah ne günlere kaldık.

SUBAŞI. — Bu adama ne ceza verilecek devletlim?

KRİTOS. — Hayır, hayır... Ceza neden, bir şey yapmadı ki, (*Birden kendini yere atar.*) Merhamet efedimiz... Merhamet.

SUBAŞI. — Kellesini vursunlar mı devletli paşa?

KARACA. — Hayır, bırakm gitsin. (*Bağırarak.*) Haydi def'ol buradan! Yoksa... Belki kararımı değiştiririm, bu da hakkında hayırlı olmaz senin için. (*Kritos kulaklarına inanamıyormuş gibi şaşkın şaşkın bakar, sonra sağdan uzaklaşır.*) Gördüklerini söylesin... Bize yapabileceği en büyük hizmet bu. (*Bir asker soldan girer.*)

YENİÇERİ. — Devletli vezir Zağanos Paşa. (*Zağanos soldan girer, bir subaşı onu takip eder.*)

KARACA. — Sefa geldin paşa. (*Çavuş Yeniçerilere işaret eder, Karaca, Zağanos ve maiyetindeki subaşıardan başka hepsi dipten çıkarlar.*)

ZAĞANOS. — Sefa bulduk Karaca... Ne haber?

KARACA. — Haber devletli vezirde.

ZAĞANOS. — Menzilde dinleniyorlar şimdi. (*Onun bir harekette bulunduğunu görünce.*) Hayır, karşı çıkılmayacak, ferman böyle.

KARACA. — Şevketli Hünkâr ne zaman burada olurlar?

ZAĞANOS. — Sanırım bir yarım saat sonra. (*Kısa duruş.*) Kafile ne durumda?

KARACA. — Harekete hazır paşa... Yol artçıları gecedan çıktı. Biz verilen emir gereğince efendimizi bekliyoruz.

ZAĞANOS, subaşları. — Yalnız bırakın bizi. (*Hepsi eğilerek sağdan çıkarlar, Zağanos bir kayaya ilişir, Karaca bir namluya dayanarak ayakta kalır.*) Dün, bütün gün ve bütün gece, at değiştirerek dört nala geldik... Efendimiz yolculuğun son günü Bizans'a kafilenin başında girmek dilediler.

KARACA. — Biliyorum. Edirne'den hareket edildiği gün bu kararı bana bildirmişlerdi.

ZAĞANOS. — Anadolu Beylerbeyinden ne haber?

KARACA. — Henüz bir ses yok.

ZAĞANOS. — Anadolu askerinin ve donanmanın da bugün Bizans önlerinde görünmesi lâzım. Padişahı üzgün gördüm... Henüz haberinin gelmemesi canını sıkıyor.

KARACA. — Gecikmez sanırım... (*Zağanos-un gülümsediğini görünce.*) Neye güldün, Paşa?

ZAĞANOS, *gülümsemekte devam ederek.*

— Hiç, aklıma bir şey geldi de.

KARACA. — Benden gizli mi?

ZAĞANOS. — Hayır, hayır... O günü hatırladım şimdi.

KARACA. — Hangi günü?

ZAĞANOS. — Hani hisar yapılırken.. Bir gün keşif dönüşü... Sen de beraberdin... Sık korudan çıkmca İmparatoriçeye, Prenses ve nedimelerine rastlamıştık, hatırladın elbet?

KARACA. — Evet... (*Gülümser.*)

ZAĞANOS. — Biliyor musun? Sultan bu karşılaşmayı unutamıyor bir türlü... Dün gece yine bundan söz açtı bana... Daha önce de birkaç defa.

KARACA. — Bana da.

ZAĞANOS. — Sana ne dedi?

KARACA. — Neşeli bir zamanıydı: Biliyor musun, Karaca, dedi, ben çok güzel kadın gördüm, ama çok güzel Karaca, sözüme dikkat et, fakat İren gibisine hiç rastlamadım. Sahiden ilâhî bir güzellik bu, dedi.

ZAĞANOS. — Sözde bu baharda Prenses İmparatoriçe adına Edirne sarayının misafiri

olacaktı. Fakat işler karışınca... Demek yeni bir karşılaşma nasip değilmiş... (*Soldan çıkarlar. Nöbetçi girer, dolaşmaya başlar, sağdan deminki Subaşı koşarak girer.*)

SUBAŞI. — Hey nöbetçi! Beylerbeyi nerede?

NÖBETÇİ, *sol tarafı göstererek.* — Bu tarafa gittiler ağam. (*Subaşı koşarak soldan çıkar, kısa fasıla. Sağdan önde Dimitriyus, arkasında Notaras, Lizander, birkaç Bizanslı muhafız ve bir Subaşı ile silâhlı yeniçerilerden mürekkep bir grup girerler. Nöbetçi selâma durur. Dimitriyus'un her şeyi önceden küçümsemeye hazırlanmış bir hali vardır. Topları görünce hayretle durur.*)

DİMİTRİYUS. — Allahım, Notarus şunlara bakın!

NOTARAS, *şaşkın.* — Bize bahsedilen toplar, efendimiz.

SUBAŞI, *ileri çıkarak.* — Hayır Prens hazretleri, size bahsedilen...

(*Solda görülmeyen namluları işaret ederek.*) Bunlar en küçükleri.

DİMİTRİYUS, *hayret ve hiddetle.* — Bu toplara mı küçük diyorsunuz? Tuhaf! (*Çekingen, yaklaşır.*) Şunları yakından görmek isterim... Namlulara doğru ilerler, nöbetçi engel olmak için yürür, Subaşı işaret edince geriler.)

SUBAŞI. — Görülmeye değer şeylerdir Prens Hazretleri. (*Yeniçerilere.*) Benimle gelin! (*Nöbetçiye "Ayrılma" manasına gelen bir işarette bulunur. Nöbetçi başını sallar. Subaşı topun başına birikmiş olan Bizanslılara bakar, yeniçerilerle soldan çıkar. Nöbetçi, tetikte, dolışmaya devam eder.*)

DİMİTRİYUS, geride duran Notaras'a — Yaklaşsanıza... (*Berberce gözden geçirirler, sonra dönerler.*) Müthiş! (*Yeniçerileri görmeyince.*) Nereye gitti bunlar?

LİZANDER. — Geldiğimizi haber vermeye.

NOTARAS, topları göstererek. — Bunlara sahip olan dünyaya hükmeder.

DİMİTRİYUS, acı gülererek. — Onların istediği şimdilik yalnız Bizans'a sahip olmak.

NOTARAS. — Otuz yıllık askerim, bu çapta namlu görmedim.

DİMİTRİYUS, düşünceli. — Bu toplar ateş ve ölüm saçacak... Notaras, bundan kurtulmak kabil olabilecek mi dersin? Sen asker ve Başkumandansın...

NOTARAS. — Tanrı Bizansı korusun...

(*Soldan Karaca, Zağanos, deminki Subaşı ve birkaç silâhli yeniçeri girerler.*)

KARACA. — Şevketli Hünkârın Rumeli Beylerbeyini görmek isteyen kim?

DİMİTRİYUS, ileri yürür, azametle. — Ben.

LİZANDER, durumu kurtarmak ister gibi ileri çıkararak. — Mukaddes İmparatorun kardeşi, Bizansın büyük Prensi, Şanlı Dimitriyus Hazretleri.

KARACA, Notaras'ı işaret ederek. — Ya onun yanında duran şu mağrur Bizanslı?

LİZANDER. — Asaletli Lukas Notaras Hazretleri. İmparatorluk Başkumandanı.

KARACA, dik ve atak. — Neye İmparatorun kendisi gelmemiş? Bize İmparator geldi dediler, yoksa karşılamaya çıkamazdık. Bu geliş İmparator adına mı?

DİMİTRİYUS. — Evet.

ZAĞANOS. — Ne istiyor İmparator?

DİMİTRİYUS. — Yüce sultan'la anlaşmak.

KARACA. — Şevketli Padişah, vaktiyle sulh teklif etti size. Çünkü onun dileği de ruhu gibi yücedir. Biz bir harabenin içinden geçerek şan ve şerefe ulaşmak isteyenlerden değiliz... Fakat Bizans budalaca gururuna kapıldı. Sultana meydan okumaya yeltendi. Sel koptu, artık onu durdurmak kimsenin elinde değil, şanlı Dimitriyus.

DİMİTRİYUS, telâşlı. — Hayır, hayır, efendiler. Bizansı tanımış olsanız böyle konuşmazdınız. Bu suç tek başma İmparatorun değil.

Onu böyle üst perdeden konuşmaya teşvik edenler, bu tehlikeli usulün iflâs ettiğini görünce korktular, yanmdan uzaklaştılar. İmparator da bu işi uzlaşma yoluyla halledecek birini aradı, ona vaktiyle bunu tavsiye etmiş olduğumuzu hatırlıyarak bizi seçti... Öz kardeşini... Bizansın Büyük Prensini. İyi bilin ki, onun arzusu buna uymasa da ben yine gelecektim. Çünkü Bizansın büyük Prensini de, tehlike çanı çalınca, sesini yükseltmeye hakkı vardır. Fakat korkuyorum ki, bunun için fazla geç kaldık.

ZAGANOS. — Korkunuz yerinde, geç kaldınız Asaletli Dimitriyus.

DİMİTRİYUS. — Bizi Yüce Sultanın huzuruna ulaştırınız...

KARACA. — Şevketli Hünkâr burada değil.

DİMİTRİYUS, değişerek. — Ey nerede?

KARACA. — Geride, uzakta, belki yolda, belki de şimdi aramızda.

DİMİTRİYUS, Notaras'a bakarak. — Notaras, ne anlaşılmaz sözler bunlar. (*Karaca'ya.*) Ne demek istediğinizi anlayamadık, Vezir Hazretleri.

KARACA. — Elinin uzanabildiği her yerde Sultan vardır. (*Uzakta borular çalınır, mehterin coşkunu sesi ve askerinin alkışları duyulur.*) İşte.

NOTARAS. — Bu sesler ne?

YENİÇERİ, *nefes nefese.* — Efendimiz, karşı sırtım üstünde göründüler.

KARACA. — Gidelim, Paşa. (*Yeniçerilerle beraber soldan çıkarlar. Bizanslılar şaşkın şaşkın bakışırlar.*)

NOTARAS. — Tuhaf şey, gittiler.

DİMİTRİYUS. — Bize reva görülen şu muameleye bakın.

NOTARAS. — Yüce Sultanın mukaddes İmparatora armağam. İmparatorun vaktiyle Türk elçilerine karşı nasıl davrandığım hatırlatmak yerinde olur asil Dimitriyus.

DİMİTRİYUS. — Hakkın var; ektiğimizi biçiyoruz.

LİZANDER, *Telâşlı.* — Durmayalım, efendim. Eğer kafile harekete geçmeden Sultan'la görüşemezsek, bu konuşmayı surların önünde yapmak gerekecek... Bu da zaten müşkül olan vazifemizi bir kat daha ağırlaştırabilir.

DİMİTRİYUS. — Lizander'in hakkı var, gelin... (*Hep birlikte çıkarlar, yalnız bir tek Bizanslı muhafız, önce onların arkasından gidiyormuş gibi yapar, sonra geride kalır, çıkmaz. Sağdan bir yeniçeri grubu perde başındaki Çavuşla girerler.*)

ÇAVUŞ, Bizanslı'yı görür. — Şuna bakm... *Muhafıza.*) Ne yapıyorsun burada? (*Bizanslıya yaklaşır, Yeniçeriler de Bizanslının etrafını çevirirler.*) Korkma, burada bir zararımız dokunmaz sana. Bizansın ahvalinden haber ver bize...

BİZANSLI. — Bizans! Bizans ümitsizlik içinde, efendilerim... Her şey bu ümitsizliği artırıyor. Bizans çok korkulu günler yaşadı bu yıl... Kış boyunca... Görülmemiş musibetler. Hele o zelzele... Toprak sihirbazın çanağında ki erimiş kurşun gibi, fıkır fıkır kaynadı.. Büyük çatlaklar sayısız insanı yuttu... Dev ağızları gibi... (*Ürkmüş gibi.*) Şimdi de ardı arası kesilmeyen o korkunç yağmurlar...

ÇAVUŞ. — Ne demek istiyorsun?

BİZANSLI. — Demek istediğim... Bunlar korkunç alâmetler, göklerin dilinden anlayanlar için...

BİR YENİÇERİ. — Korku Bizansın aklını başından almış, desene.

BİZANSLI. — Hayır, efendilerim. Şehirde yüz yaşını aşmış ihtiyarlar var, onlar da bu derece musibetli bir yıl hatırlamıyorlar. Her şey yaklaşan felâketi haber veriyor, göklerde de yeni yıldızlar peyda oldu. Herkes bu hali yakında fevkalâde hâdiselerin zuhuruna alâmet sayıyor.

ÇAVUŞ. — Gariptir şu Bizans... Bir zaman bulundum, bilirim... Durmadan göklerin kendisiyle uğraştığım sanır.

BİZANSLI. — Öyle demeyin, efendim... Ah! söylemeye dili varmıyor insanın... (*Dehşete kapılmış.*) Ne korkunç işaretler!

BİR YENİÇERİ. — Neymiş o korkunç dediğin işaretler?

BİZANSLI, sayıklar gibi. — Ah, efendilerim... (*Alçak sesle.*) Mabedlerde aziz tasvirlerinin terlediğini görenler var... Sonra bazı kilise ulularına ait olduğu söylenen mezar taşlarının da... Şehrin üstüne uğursuzluk çöktü... (*Yalvararak.*) Efendilerim, ne olur, yalvarırım size, bana sığınma hakkı verin yanınızda...

ÇAVUŞ. — Ne dedin? (*Hepsi kahkahalarla gülerler.*)

BİZANSLI. — Hayvanlara bakmasını bilirim, ekmeğimi hak ederim, beni göndermeyin. Dönmek istemiyorum Bizansa. (*Soldan Zağanos, Saruca, ve Lizander girerler. Yeniçeriler onları görünce dipte bir sıraya dizilirler... Muhafız soldan çıkar.*)

ZAĞANOS, Saruca'ya. — Şimdi Sultan, yanında veziriazam, Turhan bey ve Beylerbeyi...

SARUCA. — Karşısında da Prens Dimitriyus'la Başkumandan Notaras!

LİZANDER. — Kuvvetler denk değil...

SARUCA. — Sultanın bulunduğu yerde kuvvetler nasıl denk olur?

LİZANDER, *bozularak*. — Oh, afedin!

ZAĞANOS, *Lizander'e, alaycı*. — Dimitriyus pek yalnız değil canım.

LİZANDER. — Anlamadım.

SARUCA, *Zağanos'a kaşlarını çatarak bakar, sonra bahsi değiştirmek ister gibi*. — Demek Lizander? İmparatorun elçisi oldun ha... Yeni vazifen kutlu olsun.

ZAĞANOS, *alaycı*. — İmparatorun baş ressamı, şimdi de elçi! Büyük değişiklik doğrusu.

LİZANDER. — Hayır, hayır efendimiz, inanın bana... Bu vazifeyi isteyerek almış değilim... Öyle emredildi... Reddedemezdim ki... Bizans'a İlahi efendilerimize karşı dikkafalılık gösterenleri yola getirmesini çok iyi bilen cellâtlar var, hepsi de işinin ehli haydutlar.

ZAĞANOS. — Bizans'ta ne var ne yok, sen ondan haber ver? (*Yeniçerilere korkuyla baktığını görünce*.) Siz şöyle uzak durun... (*Yeniçeriler sağdan çıkarlar*.) Evet?

LİZANDER, *yanarmak ister gibi*. — Bizans, korku ve şaşkınlık içinde, efendimiz.

ZAĞANOS. — İmparator, İmparator ne yapıyor?

LİZANDER. — Durmadan elçiler gönderiyor, sağa sola... Ah! efendim... Edirne'de, Sul-

tanımızın hizmetinde geçirdiğim o güzel günleri nasıl hasretle aradığımı bilemezsiniz.

SARUCA. — Kabahat kimin, rahat durmadın, efendimizin canını sıktın.

ZAĞANOS, *çok şey bildiğini, fakat söylemek istemediğini gösteren bir hareket yapar.)* — O geçti artık... Şimdi geleceğe bakalım... *(Onu alayla süzerek.)* Demek Bizans!

LİZANDER. — Korknuç efendim, korknuç Bizans'ın hali.

SARUCA. — Şanlı Dimitriyus böyle konuştuğunu duymasm.

LİZANDER. — Neden? Bunu bilmeyen varmı? Şimdi acıklı bir oyun oynanıyor Bizans'ta... İmparator! İmparator bir gölge şimdi... Kardinal İzidor Bizans'ın hakikî hükümdarı... Ah... efendim İmparator kendini Papa'ya teslim etmekle büyük bir hata işledi.

ZAĞANOS. — Bu senin fikrin.

LİZANDER. — Hayır, efendim. Halk, büyük topluluk, ateş püskürüyor. Halk, İmparatorunun Papayla anlaşmasını küfür sayıyor, bunlara taraftarlık gösterenlerin hepsinden nefret ediyor halk. Neye yarar, korknuç adım atılmış bir kere. Fakat çoğu bunun farkında değil... İnanın bana, hiçbir kuvvet Bizans'ı böyle parçalayamazdı. *(Topları göstererek.)* Şu korknuç oyuncaklar bile... Kin ve nefret Bi-

zans'ın aklım başımdan almış. Mukaddes sarayın takip ettiği siyaset açıkça tenkit ediyor, umumî meydanlarda... Tek ve en büyük suçlu İmparator. Bunu körükleyenlerin başında... (Susar).

ZAĞANOS, merakla. — Kim var?

LİZANDER. — Mazur görün, söyleyemem.

ZAĞANOS. — Söyle.

LİZANDER. — Bir şartla.

ZAĞANOS, alaycı. — Ah Bizanslı olduğun nasıl belli! İstedigin ne?

LİZANDER. — Hayat ve hüriyet.

SARUCA. — Ne demek istiyorsun?

LİZANDER. — Bana şefaet edin, yüce Sultan katında... Beni afetsin.

ZAĞANOS. — Hımm, çok kurnazsın Bizanslı.

LİZANDER, içten. — Hayır, hayır efendim efendim inanın bana... Sultanım en sadık kölesi olurum... Yeter ki, beni kurtarın, Bizans adı verilen o cehennemden. (Yalvararak.) Bunu yapacaksınız, değil mi, devletli efendilerim.

SARUCA. — Bu zor iş.

ZAĞANOS, sinsî. — Bir şartla.

LİZANDER. — Nedir efendim şartımız?

ZAĞANOS, çekingen, Saruca'ya bakarak. — Sonra.

LİZANDER. — Hayır, efendim, lütfedin söyleyin.

ZAĞANOS. — Peki... (*Merhametsizce gülererek.*) Eğer o mektubu bana getirirsen.

LİZANDER. — Hangi mektubu?

ZAĞANOS. — Şu bildiğin mektup canım... Karamanoğlu'na yazılan mektup.

LİZANDER. — Allahım! Haberiniz vardı demek.

ZAĞANOS. — Evet. Ama ne yazık ki...

SARUCA, kızgın. — Paşa! (*Yumuşak.*) Bakın, buraya geliyorlar... Müzakere çok kısa sürdü, acaba neden?

ZAĞANOS. — Bizans ölümlerden ölüm beğensin.

LİZANDER. — Bu son ümidiydi. Bizansın, tutunduğu son daldı. (*Dimitriyus, Notaras girerler, ikisi de şaşkın ve perişandır, Lizander onlara, koşar.*) Efendimiz! hayat mı, ölüm mü?

DİMİTRİYUS. — Bilmiyorum, bilmiyorum.

NOTARAS, Dimitriyus'u göstererek. — Şevketli Hünkârla karşılaşınca dili tutuldu, bütün cesaretini kaybetti.

DİMİTRİYUS. — Onu gördükten sonra, ona karşı durulmayacağını anladım. (*Karaca ile Turhan girerler.*)

KARACA, Dimitriyus'a. — Niçin efendim, size gösterilen çadırda kalmadınız?

DİMİTRİYUS, sinirli. — Hayır, hayır...

ZAĞANOS, Karaca'ya. — Netice ne oldu Paşa?

KARACA. — Efendimiz, Veziriazam ve Ak hoca ile bu hususu müşavere ediyorlar şimdi.

DİMİTRİYUS, sinirli ve kızgın. — Bu tereddüt neye? Bir galibin şartları bunlar.

ZAĞANOS. — Galibin şartları... Gerçek mi Karaca?

KARACA, Dimitriyus'u göstererek. — Öyle diyor devletli vezir.

DİMİTRİYUS, kızgın. — Evet... (*Zağanos'u kazanmak ister gibi.*) Düşünün, Bizans haraç vermeye hazır yüce sultanın dilediği miktar üzerinden.

TURHAN, alaycı. — İmparatorun o kadar zengin mi elçi?

KARACA. — Sultan İmparatorundan haraç değil Bizans'ı istiyor. Dimitriyus!

DİMİTRİYUS, şaşkın kızgın. — Bizans, surlarını dışındaki bütün topraklarını, tek damla kan dökmeden size terketmeyi teklif ediyor...

ZAĞANOS, heyecanlanarak. — Gerçek mi, Karaca?

KARACA, soğuk. — Evet. (*Dimitriyus'a.*) Garip hediye. O bizim değil mi zaten? (*Geride duran bir yeniçeriye.*) Yaklaş! (*Yeniçeri ortaya fırlar, Karaca onu göstererek.*) Akıncılarımız gönderdiği haberci: Yeni geldi. (*Yeniçeriye.*) Haberi tekrar et!

YENİÇERİ, heyecanlı. — Perintos, Bigados, Kumburgaz düştü. Akıncılarımız şu anda dörtnala Aya - Stefanos kapılarında.

KARACA. — Akyolu, Misivri de dün teslim oldu. (*Bağırarak.*) Mora hariç, sur dışındaki Bizans topraklarında şu anda Sultanım sancağı dalgalamıyor, Dimitriyus!

DİMİTRİYUS. — Duydun mu, Notaras?

NOTARAS. — Bizans mahvoldu.

DİMİTRİYUS, kendini toplar. — Yazık! İmparatoru buna razı etmek için ne kadar uğraşmışım! Çünkü o, delice bir gurura kapılmıştı. Fakat ben, Bizans'ın Büyük Prensi, ancak iyi niyetin ve uzlaşmanın durumu kurtacağına inandığım için... (*Karaca'ya yalvarır gibi.*) İnanet buyurun... Üçüncü şarta da bir şey diyemezsiniz ya?

ZAGANOS. — Neymiş bu üçüncü şart?

TURHAN. — Bizans emniyet ve inzibat işleriyle görevli kimselerin, Şevketli hünkâr tarafmdan, onun tam güvenini haiz kimseler arasından seçilmesini kabul ve teklif ediyor.

DİMİTRİYUS. — Hayır, Bizans cellâdın satırına boynunu uzatıyor.

KARACA. — Dikkat et bu söz, kelleni uçurmasın!

DİMİTRİYUS, ürker. — Afedin, devletli Paşa... Öyle heyecanlıyım ki...

KARACA. — Sultan, İmparator'dan satılmış köleler değil, Bizansı istiyor Dimitriyus! *(Hiddetle sola yürür, bütün paşalar arkasından çıkarlar.)*

NOTARAS. — Bakın gittiler, neden?

DİMİTRİYUS. — Notaras, ne inanılmaz şey!

NOTARAS. — Sanki bir yıldırım çarptı bizi.

DİMİTRİYUS, çaresizlik içinde. — Lizander, gerçek mi bu? Ne o, niçin susuyorsun böyle taş gibi?

LİZANDER. — Bakın *(Sol tarafı gösterir.)*

DİMİTRİYUS. — Ne oluyor orada?

LİZANDER. — Bir kaynaşma var... Bir fevkaladelik... bir hadise oldu muhakkak.

DİMİTRİYUS. — Evet, garip!

LİZANDER. — Sebebini öğreneyim, izniniz olursa?

DİMİTRİYUS. — Hayır, hayır, ayrılma! Bir arada bulunalım. Ah! cesaretimi kaybet-

mekten korkuyorum... (*Notaras'a bakarak.*)
Notaras, ne mırıldanıyorsun öyle dişlerinin
arasından?

NOTARAS. — Ümit için cesaret veriyorum
kendime. (*Ümitle.*) *Bakın*, Sultan kararını bil-
dirmede henüz, bir ümit parıltısı görmüyor
musunuz bu sükûtun arkasında?

DİMİTRİYUS, çaresiz. — Hakkın var. (*Ü-
mitlenmiş görünmeye çabalar.*) Öyle ya... Bey-
lerbeyi sert konuştu bizimle... Onun Bizansın
nasıl amansız düşmanı olduğunu, zaten söyle-
mişlerdi bize. Niçin ona inanmalı? Bizim için
mühim olan Sultanın hükmü! (*Onlara sokula-
rak.*) Hem içerde o da var... Düşünsenize... Ne
dersin Lizander? Sen bir aralık pek sokuldun.

LİZANDER, canı sıkılmış. — Efendim;
kendimizi beyhude ümide kaptırmayalım. Bi-
zans, kaderiyle başbaşa...

DİMİTRİYUS, birden cesareti kırılır. —
Hakkın var, İmparator da aynı şeyi söylemişti
bana. (*Bir sessizlik.*)

NOTARAS. — Ne korkunç bekleyiş!

DİMİTRİYUS. — Hâkimler içerde, biz de
tıpkı kararın tefhimini bekleyen mahkûmlar
gibiyiz.

NOTARAS. — Karar Bizans'm idam fer-
manı olmasın sakın.

DİMİTRİYUS. — Hayır, hayır Notaras, ümitsizliğe düşmeyelim (*Esrarlı.*) Henüz son kozumuzu oynamış değiliz.

NOTARAS. — Son koz?

LİZANDER. — Neymiş son kozu Bizans'ın, efendimiz?

DİMİTRİYUS, heyecanlı. — Durun! (*Sol tarafı göstererek.*) Bakın, ne oluyor orada? Kaynaşma devam ediyor? Yemin ederim ki, aklımızdan geçmeyen bir şeyler dönüyor şimdi Sultamn çadırında.

NOTARAS. — Yoksa fena bir oyun mu tasarlanıyor bizim için?

LİZANDER. — Ne gibi?

NOTARAS. — Belki rehine olarak... (*Lizander'e bakarak bekler.*)

DİMİTRİYUS, dehşetle. — Bunu yaparlar mı dersin, Lizander? Sen onları hepimizden iyi tanırsın.

LİZANDER, sâkin. — Hayır efendim, bu Türk geleneğine aykırıdır. (*Alçak sesle kendi kendine.*) Keşke yapsalardı!... (*Telâşla.*) Dikkat, efendim, bakın çadırdan çıkıyorlar...

DİMİTRİYUS, dikkatle bakarak. — Evet, Sultan önde.

NOTARAS. — Neden huzura dâvet edildik?

DİMİTRİYUS. — Evet, niçin karar tebliğ edilmedi bize? Lizander cevap versene!

LİZANDER, *gözünü soldan ayırmaksızın.* — Lüzum görmediler demek, Mukaddes efendim. (*Dehşete düşmüş.*) Korkunç!

DİMİTRİYUS. — Korkunç bulduğun ne, söylesene?

LİZANDER. — Bakın, nasıl bir hareket başladı... Korkarım kafiye hazırlık emri verildi... (*Notaras'a bakar.*)

NOTARAS. — Hakkın var Lizander.

LİZANDER. — Buraya geliyorlar.

DİMİTRİYUS. — Susahm şimdi. (*Hepsi saygılı bir sükûta bürünürler, bir fasıla, sonra önde Fatih, arkasında bütün paşalar soldan girerler. Bizanslılar, kendi arkalarında yer alan muhafızlarıyla birlikte, hepsi birbirine sokulmuş olarak ve derince eğilerek gelenleri selâmlarlar.*)

FATİH, *Karacaya.* — İmparatorun elçileri... Biz gittiklerini sanmıştık, Karaca.

KARACA. — Belî şevketli Hünkârım.

DİMİTRİYUS, *kekeler.* — Fakat bize cevap verilmedi. Haşmetli efendimiz.

FATİH. — Bu sükûtumuz, en belîğ cevap değil mi, Dimitriyus? Bizans ve o nun İmparatoru kendini boş ve yalancı bir ümide kaptırmış.

DİMİTRİYUS. — Allahım!

NOTARAS, alçak sesle. — Bizans mahvol-
du!

FATİH. — Bizans'ın büyük Prensi ve onun-
la birlikte gelenler... Şimdi surlada son kapıyı
örenler duvara son taşı koymadan, Bizans'a
dönünüz, sonra buna fırsat bulabileceğiniz çok
şüphelidir.

*DİMİTRİYUS, kendinden geçerek, ileri
doğru bir adım atar.* — Hayır, hayır büyük
efendim, hayır... (*Karaca'nın konuştuğunu gö-
rünce korkuyla geriler*).

KARACA. — Şevketli Hünkârın huzurun-
dasm, Dimitriyus!

FATİH. — Bizans hak etti bunu! (*Azamet-
le.*) Mülkümüzün vasatında, eyyamı devletimiz-
de... (*kızarak.*) fesat ocağı, düşmanlarımızın sı-
ğınağı, bâğiler durağı, dâğiler yatağı Bizans!
(*Bağırarak.*) İmparator hesap vermeye hazır-
lansın bize! Mazideki sayısız ihanetinin hesa-
bını!

DİMİTRİYUS. — Hakkınız var, Yüce efen-
dim. Bizans korkunç hatalar işledi. Çünkü
efendimizi tanımıyordu. Onun akılsızlığını ba-
ğışlayın. Bizans bugün dize gelmiş mürüvvet
diliyor ve bunun nâçiz bedeli olarak, getirdiği-
miz sulh şartlarının yanısıra...

FATİH, alaycı. — İmparator koruduğu Devlet düşmanlarımız bize teslim mi etmek istiyor?

DİMİTRİYUS, bozularak. — Evet, Haşmetli efendim. (*Notaras'la Lizander bakışırlar*).

FATİH, paşalara. — Bizansın son ümidi! (*İstihkarla*.) Hayır, Dimitriyus. Küçük oyunlarını sevmem! (*Sert*.) Buna karar veren kim, İmparator mu?

DİMİTRİYUS, kekeler. — Hayır, efendimiz... Ben... Kulunuz?

FATİH. — Yaa, neden?

DİMİTRİYUS. — Efendimize sadakatimi ispat için (*Kandırıcı bir sesle*.) Bunu küçümsemeyiniz. Onlar, en amansız düşmanlarınız. Yaşayan hükümdarların en büyüğü, en âkili ve en müdebbiri bilinen efendimize hatırlatmak cür'etinde bulunduğum için beni bağışlasınlar: gerek Orhan Bey olsun, gerekse Karamanoğlu... Sağ kaldıkça efendimize rahat ve huzur yoktur; çünkü onların kin ve ihtirasla tutuşmuş yürekleri bir tek emelin esiri olmuştur: Efendimizin yerini almak! Onların her biri, gündüz gezip dolaştığı her yerde ve geceleri uykularında yalnız bunu sayıklıyorlar. (*Yaltanarak*.) Şimdi çok hafif, pes perdeden tekrarlanan iddiaları... (*Sesinde gizli bir tehditle*.) yarın, hiç bilinmez, işler tersine dönünce, birden kuvvetle yükselecek, akisler bulacak... (*Fatih'in aklından ge-*

çenleri sezmiş gibi.) Onları bizden zorla alabileceğiniz de vehmedilmesin; İmparator vermek istemezse, hiç bir kuvvet onları Bizans'ın elinden koparıp kurtaramaz. *(Yaltaklanarak.)* Fakat ben, Bizans'm Büyük Prensi, İmparatorun kardeşi ve onun tam selâhiyetli elçisi olarak şimdi onları size teslim etmek teklifinde bulunuyorum. Öyle sanıyorum ki, İmparatorumuz da...

FATİH. — Yaklaş, Lizander! *(Lizander ile ri çıkar.)* Prensese'in haberi var mı bundan? *(Dimitriyus'a.)* Evet, kardeşiniz ilâhi Prensese'in İren'in?

DİMİTRİYUS. — Hayır.

FATİH. — Neden?

DİMİTRİYUS. — Onun bilmemesi lâzımdı; işin doğrusu, bize güçlük çıkarmasından çekindik, efendimiz takdir buyururlar elbet... Kadın kalbi... *(Gülümseyerek bekler).*

LİZANDER, çekingen ve kararsız. — Hayır, Prens hazretleri... *(Fatih'e.)* Affedin, yüce efendim. *(Notaras'a.)* Şimdi anlıyorum. *(Fatih'e.)* Büyük Prenseseimiz bir şeyler sezmiş olacak... Bana, efendimizin şefaati hususunda, kendi adına niyazda bulunmamı emrettiler. *(Dimitriyus'a.)* Bağışlayın, bunu arza mecburum.

DİMİTRİYUS, kinli bir alayla. — Gizli bir vazifeyi olduğunu hesaba katmalıydını.

LİZANDER. — Suçum yok efendim, Bizans'ta, bu hususta bize bir şey söylenmedi. *(Fatih'e.)* Sanırım, Prensesimiz sadık adamlarından birini gönderecek efendimize. *(Dimitriyus'dan özülür diler gibi.)* Evet.

DİMİTRİYUS. — Bunun cezasını göreceksin, Lizander, Bizans'a dönünce. Bakahm İren seni kurtarabilecek mi? *(Fatih'e.)* Efendimiz, onu dinlemeyin, Şahzade'yi affedemezsiniz, bunu yapamazsınız!

FATİH, *o zamana kadar sakin, vakur, onların çatışmalarını ses çıkarmadan dinlemiştir, azametle.* — Evet, Dimitriyus, ben her şeyi affedebilirim: hafifliği, garabeti, hatta küstahlığı bile... Fakat hiyaneti, asla! Osmanoğullarından da olsa hiyanetin cezası, ölümdür! Biz de Şahzade'yi Allahın ve milletimizin katında ölüme mahkûm ettik! Fakat İmparator şunu bilsin: bu ölüm Bizans'ın işine yaramıyacak artık! Git ve İmparatoruna de ki, ben ondan rehinelere değil, Bizans'ı istiyorum, anlıyor musun Bizans'ı!

DİMİTRİYUS, *önce şaşalar, sonra tehditkâr.* — Demek... *(Kendi kendine konuşur gibi.)* İmparatorun hakkı varmış!... *(Fatih'e.)* O, anlaşma ümidi kalmadığını söylemişti. O, zora zorla karşı koymak kararını vermişti. *(Subaşı arkadan dolaşarak gelir, Karaca'ya yaklaşır, fısıldaşırlar, Fatih ve ötekiler bunun farkına*

varmazlar, Karaca Subaşı ile soldan belli etmeden çıkarlar, Dimitriyus gittikçe ateşlenerek konuşmasına devam eder.) Fakat ben buna razı olmak istemedim, İmparatora rağmen. Bunun için bütün yetkimi ortaya koydum, Bizans'ın kara alinyazısını değiştirmek için... Kuvvetlerimizi birleştirmemiz gerekiyor, Notaras. Hepimiz İmparatorun etrafında toplanmalıyız. *(Karaca girer, kenarda durur.)* Efendimiz Bizans'ın İmparatoru, Konstantin Dragazesin, kudreti sonsuzdur. Mademki konuşmak gerekiyor, açıklamak isterim: Onun tek işareti görünmez orduları harekete getirecek, bunlar yedi iklim, dört bucaktan kopan seller gibi akacaklar ve Bizans'ın etrafında, Bizans'ı boğmak için gelenleri... *(Karaca'nın ortaya ve kendisine doğru yürüdüğünü görünce susar.)*

KARACA. — Masal orduları! *(Fatih'in önünde eğilerek.)* Devletlû hünkârım, gözlediğin haber geldi. *(Dimitriyus'a meydan okur gibi.)* Dediğin gibi, yedi iklim, dört bucaktan seller gibi kopan ordular, şimdi Bizans'm etrafında... Fakat haberin olsun, bunlar İmparatorun orduları değil, bunlar... *(Fatih'in önünde eğilerek.)* Senin orrduların Şevketli Padişahım!

FATİH, *heyecanla.* — Anadolu askeri!.. Benim öz varlığım, kudretim. *(Ellerini gök yüzüne kaldırır.)* Rabbim! Sana şükürler olsun! *(Karaca'ya.)* Haberi ulaştıran mükâfatım ken-

di seçsin! (*Paşalara.*) Tam zamanında geldiler. (*Birden neş'elenmiş görünür. Dimitriyus'a.*) Yolun açık olsun, Dimitriyus. Bir hükümdara yakışan kararından dolayı İmparatoruna, kendisini takdir ettiğimizi söylemeği unutma, bunu bilmesini isteriz.

DİMİTRİYUS, eğilerek. — Efendimizin arzuları bizim için emir sayılır.

FATİH. — Tabii, ben zaten emrediyorum sana... (*Bir an gözgöze gelirler, sonra Dimitriyus, mağlup, başını önüne eğer çıkmak üzere-dir.*)

DİMİTRİYUS, ezilmiş. — Efendimizin hükmettiği bir çağda Bizans tahtında oturmak ne büyük talihsizlik! (*Derince eğilir, diğer Bizanslılar da onu taklid ederler, sonra soldan çıkarlar.*)

FATİH, Karaca'ya. — Anadolu Beylerbeyinin habercisi gelsin!

KARACA. — Haberi ulaştıran İshak Paşa kullarından değil, bir yabancı Şevketli Hünkârım...

FATİH, şaşarak. — Nasıl, yabancı mı dedin?

KARACA. — Evet. Mutlu haberi ondan öğrendik, ama sanırım gelişi başka mühim bir iş hakkında. Atından iner inmez efendimiz tarafından kabulünü niyaz etmiş... Fakat Bizans

elçelerinin huzurda bulduklarını öğrenince bekleyeceğini söylemiş... Onlarla karşılaşmaktan çekinmiş olacak. (*Saygılı, sağ tarafta gösterir.*) İşte, orada.

FATİH. — Alın! (*Karaca geride duran Subaşı'ya işaret eder, Subaşı sağdan çıkar, Fatih, Paşalara.*) Hareket hazırlığı görülsün, yola çıkalım artık... (*Paşalar Fatih'i selâmlayarak birer ikişer çıkarlar.*) Sen kal, Karaca, sen de Zağanos. (*Fatih, Karaca, Zağanos'tan başka hepsi sağdan çıkarlar. Subaşı, yanında erkek kılığına girmiş olan İren'le girerler. İren tanınmayacak haldedir. Çekingen, Fatih'e yaklaşır ve önünde derince eğilir. Subaşı geride durur. Fatih, İren'i dikkatle süzer sonra Karaca'ya.*) Bu delikanlı mı Karaca?

KARACA. — Evet Sultanım.

FATİH, İren'e. — Yaklaş! (*İren yaklaşır durur çok heyecanlı olduğu bellidir, gözleri yerde bekler.*) Verdiğin haber gerçek mi?

İREN, sesi titriyerek. — Evet efendimiz.

FATİH. — Garip şey! Kendi habercimizden önce... (*Birden sert.*) Kimsin sen?

İREN, başını kaldırır, Fatih'le gözgöze gelirler, sonra tutuk ve çekingen konuşur. — Efendimiz, inayet buyursunlar... (*Paşalara kaçamak bir bakış fırlatarak.*) Bizi yalnız bırakınlar. (*Karaca ile Zağanos bakışırlar.*)

FATİH. — Niçin?

İREN, *yalvaran bir sesle.* — Yalvarırım, yüce efendim.

FATİH. — Çok garip! Ne dersin Karaca?

ZAĞANOS, *kızgın ve kuşkulu,* *İren'i süzerek.* — Devletlû hünkârım, bu bir Bizans oyunu olmasın sakm?

FATİH, *söyleneni duymamış gibi Karaca'ya bakar, sonra İren'i süzer, birden.* — Bizi yalnız bırakın! (*Karaca ile Zağanos çıkarlar.*)

İREN, *Paşalar çıkınca birden Fatih'in önünde diz çöker, başını eğer.* — Büyük efendim!

FATİH. — Ayağa kalk, Bizanslı! (*İren telaşla doğrulur, Fatih onu dikkatle gözden geçirir.*) Seni bir yerde görmüş gibiyiz, fakat nerede? (*Önce düşünür gibi durur, sonra birden.*) Buraya kendi adma mı geldin?

İREN, *mütereddit.* — Hayır.

FATİH. — Ey, o halde, seni gönderen kim?

İREN, *mütereddit.* — Beni gönderen... Bütün Bizans'ta herkesin gıpta ettiği talihin sahibi; fakat gerçekte kadınların en bedbahtı...

FATİH. — Anladım, sen Lizander'in bahsettiği haberci olacaksın! (*Sert.*) Bu geliş Prenses adma mı, delikanlı?

İREN, *sesi titrer.* — Evet. efendimiz.

FATİH. — Ya!... (*Sesinde gizli bir alayla.*) Çok garip doğrusu beklediğimiz en sevinçli haberi Prensesin habercisinin ağzından öğrenmek! (*İren'in etrafında dolaşarak onu tetkik eder, sonra birden önünde durarak.*) Bizden dileği ne?

İREN, hırçın. — Şehzade'nin hayatı... (*Cesareti kırılır.*) Büyük efendim! (*Sinirli.*) Prensesimiz, Dimitriyus'la taraftarlarının Şehzadeyi efendimize teslim karar verdiklerini öğrenmiş. Mukaddes İmparatoru da kandırmışlar... Zavallı şehzade! Şimdi sarayda sıkı göz hapsinde. Prensesimiz, Prens Dimitriyus'un elçi olarak gönderildiğini öğrenince çok korktular, hemen yola çıkmamı emrettiler bana... Kendi adına, efendimize niyaz için... Fakat vaktinde yetişememiş olmaktan korkuyorum. (*Fatih sesini çıkarmadan dinler, onu inceden inceye tetkik etmektedir; İren çekingen ve cesaretsiz.*) Dimitriyus, Şehzade'yi efendimize teslim etmek teklifinde bulunmuş olmalı.

FATİH, kuşkulu bir bakışla. — Evet.

İREN, nefretle. — Katı yürekli ve harisidir, aklına koyduğunu elde etmek için göze alamıyacağı şey yoktur. (*Birden kendini ele vererek bir heyecanla.*) Büyük efendim, Merhamet, merhamet edin Şehzadeye!...

FATİH, önce konuşmaz, sonra sesinde gizli bir alayla. — Onu bu kadar çok mu seviyorsunuz, Prenses?

İREN, irkilerek. — Ah! (Önünde diz çöker.) Beni tanıdınız efendimiz.

FATİH, onu elinden tutup kaldırır. — Biz i şaşırttınız. (Kendi kendine konuşur gibi.) Kimin akhna gelirdi? (İren'e.) Demek bu geliş, Şehzade için, öyle mi?

İREN, yalvaran bir sesle. — Evet, efendimiz, onu affedeceksiniz, değil mi (Fatih'in yüzüne bakarak bekler.)

FATİH, uzaklara bakarak. — Af!

İREN. — Efendimiz, merhamet merhamet edin ona!...

FATİH. — Merhamet! (Kendi kendine konuşur gibi.) En merhametsiz olmaya azmettiğimiz kimse için bizden merhamet isteniyor. (Acı bir gülüşle.) Hem de kimin tarafından... (Önce konuşmaz, sonra ona uzun bakar, acımuş gibidir.) Bizans'ın güzel Prensesini mahzun çevirmek istemeyiz. (Ani bir kararla.) Şehzade'yi affettik, Prenses. (Tehditkâr.) Yalnız bir şartım var: Biz yaşadıkça bir daha yolumuzun üstünde görünmesin! Yoksa bu affı fazla cömertçe bulmaktan korkarız.

İREN, heyecanla. — Efendim, yüce efendim benim... (Ona doğru bir adım atar, Fatih'in ellerine sarılmak ister gibi bir harekette bulunur, Fatih'in hareketsiz duruşu cesaretini kırmış gibi yerinde kalır.)

FATİH, kendi kendine konuşur gibi. — Garip, çok garip doğrusu...

İREN, çegingen. — Nedir, efendimizin garip buldukları? (Ona bakıp bekler).

FATİH, acı gülüşle. — Bu vefakârlık!

İREN, şuh. — Neden efendimiz?

FATİH. — Şehzade'yi sevmediğinizi söylemişlerdi bize.

İREN, yalancı bir hayretle. — Kim, efendim, bunu keşfeden?

FATİH. — Sizi, ikinizi çok yakından tanıyan biri.

İREN. — Garip!

FATİH. — Garip bulduğunuz nedir? bilmek isterdik...

İREN. — Efendimizin buna önem vermeleri... (Derin bir bakışla, büyülemek istiyormuş gibi Fatih'e bakar).

FATİH. — Hakkınız var, Prenses (Suçüstü yakalanmış gibi gülümser).

İREN, birden mahzunlaşarak. — Tılsım bozuldu... (Heyecanla.) Efendimiz, size gerçeği arzetmişler.

FATİH, heyecanla. — Nasıl?

İREN, önüne bakarak. — Evet, efendim.

FATİH, alâka duyarak. — O halde niçin hayatım kurtarmak istediniz Şehzade'nin?

İREN, esrarlı bir gülüşle. — Bilmem... Belki ona acıdım... Belki bir Şehzade'nin... (Gözleri dalarak.) vaktiyle çok beğendiğim, takdir ettiğim bir erkeğin pazarlık mevzuu olmasınma gönlüm razı olmadı... Zavallı şehzade! Onun nasıl bir yeis ve ümitsizlik içinde kıvrandığını bilerseniz, bu hareketime şaşmazdınız. *(Birden değişir, şuh bir eda ile.)* Kimbilir, belki de hâlâ onu seviyorum. *(Gülüş.)* Bilinmez ki. *(Fatih'e gülümseyerek bakar).*

FATİH, kaşlarını çatarak ona dikkatle bakar. — Hayır, onu sevmiyorsunuz İren! *(İnanarak.)* Bunu anladım şimdi.

İREN, kadınca. — Anladınız demek efendimiz?

FATİH, kendi kendine konuşur gibi. — Demek o büyük muhabbet bitti, İren, öyle mi? Peki, ne zamandan beri?

İREN, gözlerini kaçırarak. — Bir yıl kadar oluyor... Bir tesadüf her şeyi değiştirdi, umulmadık bir karşılaşma...

FATİH, anlamamış görünerek. — Nerede, nasıl bir tesadüf bu?

İREN, mahzunlaşarak. — Bosforos'da... *(Yeniden uzaklara bakarak, sayıklar gibi.)* İlk bir mayıs günüydü, İmparatoriçe ile gezintiye çıkmıştık... Nedimeler de beraberdi... *(Birden Fatih'e bakar, manalı.)* bilmem hatırladınız mı?

FATİH, önce konuşmaz, sonra sıcak bir sesle. — Unutmamıştım ki, İren.

İREN, heyecanla. — Efendimiz... (Kendini güç zapteder. Çok heyecanlıdır, fakat cesareti yetmez).

FATİH, düşünceli. — Şehzade biliyor mu bunu?

İREN, zalimce. — Evet, bilmesi lâzımdı, söyledim.

FATİH. — Bunu nasıl yapabildin, İren?

İREN, perişan. — Bilmiyorum, bilmiyorum, sormayın bana.

FATİH, kendini tutmaz, heyecanla. — İren! (Onun ellerini tutar, sonra, gösterdiği heyecandan sıkılmış gibi, hemen bırakır, bahsi değiştirmek ister gibi.) Peki niçin, niçin geldiniz şu zamanda, onu anlamadım?

İREN. — Efendimizi görmek için. Biliyorsunuz sarayınızın misafiri olarak gelecektim... Bir yıldan beri beni durmadan meşgul eden o tılsımlı seyahat! Ne yazık! Bütün heyecanım söndü artık... Ne beklenmedik engeller!... Her şey o kadar değişti ki... İster istemez... (Birden içinden gelerek.) Daha fazla dayanamadım... (Üzgün.) Korkunç, karanlık günler yaklaşıyor Bizans için... Gelecek neler saklıyor, hiç bilinmez... (Fatih'e hayranlıkla bakarak.) Belki bir daha görüşmek mümkün olmaz diye korktum...

Bunun için her tehlikeyi göze alıp, kimseye haber vermeden kaçtım Bizanstan...

FATİH, uzaklara dalmış. — Doğru İren, her şey o kadar değişti ki...

İREN, isyan duyarak. — Niçin, niçin efendimiz, niçin?

FATİH, ona hayretle bakarak. — Anladım?

İREN. — Mukaddes sarayda herkes size hayran, hayır bütün Bizans hayran size.

FATİH. — Neden? Bizans bizi tanımıyor ki, henüz:

İREN, çokbilmiş. — Bizans, güngörmüş Bizans! Bizans erkeğini tanıyor, (İçini çekerek.) Fakat ne yazık Efendimize bu derece hayranlık duyan Bizans, Ondan ölesiye korkuyor... (İçinden gelerek.) Ah! yüce efendimiz, eğer istemiş olsaydınız...

FATİH, kuşkulu. — Evet, istemiş olsaydık?

İREN. — Bizans tanrılaştırırdı sizi!

FATİH, alaycı. — Bu tanrılaşmanın bedeli ne İren?

İREN. — Bir söz, efendimiz, ona dokunmayacağınıza, onu rahat bırakacağınıza dair bir tek söz... Efendimiz, inanın bana, İmparator en sadık, en vefakâr dostunuz olurdu, onun arkasında da bütün Bizans!.. (Onu kandırmak ister gibi gözlerinin içine bakarak.) Ben de azad kabul etmeyen cariyeniz...

FATİH, irkilir, fakat bunu belli etmek istemediği anlaşılır, azametle ve ona üstten bakarak. Bizim kalbimiz boş değil ki, İren.

İREN, şaşalar. — Allahım! (İsyân duyarak.) Hayır, hayır, inanmam, inanmak da istemem buna... (İçinden gelerek.) Kim, kim efendim bu mes'ut kadın, adını bilmek isterdim onun? (Fatih'e bakıp bekler).

FATİH, gözü uzaklarda. — Onun adı... (Kısa duruş, birden ona bakar.) Bizans, İren... Biz senden önce, seni yetiştiren Bizans'a gönül verdik.

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

Bizans sarayında, ikinci perdedeki salon. Perde açıldığı zaman hummalı bir hazırlık göze çarpar, muhafızlar girip çıkarlar, salonun tanzimine ait son işler yapılmaktadır. Başmabe-yinci muhafızların etrafında seğirtir.

BAŞMABEYİNCİ. — Dikkat, dikkat buda-la herifler... (*Birine çıkışarak.*) Hey! bu ne say-gısızca tutuş, elinizin altındaki meyhane kol-tuğu değil, İmparatorun tahtı!... Dikkat edin... Tamam... Biraz daha yaklaştırın ötekinin ya-nma... Hah şöyle. Haydi, gelin benimle... (*Bir subaya.*) Sen burada kal... Gözünü aç.

SUBAY, saygılı. — Peki efendim...

BAŞMABEYİNCİ. — Gelin. (*Muhafızlar soldan çıkarlar, Subay tahta yaklaşır, onu ya-kından görmek istiyormuş gibi dikkatle üstü-ne eğilir. Notaras karşıdan girer. Subay bunun farkına varmaz, Notaras öksürünce hızla dö-ner, tahttan uzaklaşır.*)

NOTARAS. — Kolay gelsin, ne oluyor bu-rada?

SUBAY. — İmparatorumuzun taht salo-nunu hazırlıyoruz.

NOTARAS, *şaşıracak.* — Mukaddes efendimiz burada mı oturacak?

SUBAY. — Evet.

NOTARAS. — Sebep,

SUBAY. — Kardinal Hazretleri taht salomonu çok beğenmişler... Efendimiz de orayı kendilerine tahsis etmek zorunda kaldılar... Başka ne yapabilirlerdi ki...

NOTARAS. — Allahım! Ne inanılmaz şey! (*Subayın çıkmak üzere yürüdüğünü görünce.*) Hey, nereye asker?... İznim olmadan?

SUBAY, *ona yaklaşıp, ellerini beline dayıyarak.* — Ne izni?

NOTARAS, *ona hayretle bakarak.* — Tuhaf, adam aklını kaçırmış galiba... (*Birden kızar.*) Asker, bu saygısız duruşun manası ne? (*Sinirden kekeleyerek.*) Sen... İmparatorluğun Başkumandanının karşısında bulunduğunun farkında değilsin anlaşılın?

SUBAY, *istifini bozmadan onu tepeden tırnağa süzer.* — İmparatorluk Başkumandanı! (*Alaycı.*) Asıl senin olup bitenlerden haberin yok, asil Notaras. (*Yürümek ister.*)

NOTARAS, *onu bırakmaz.* — Dur, dur, ne demek istiyorsun?

SUBAY, *sert bir hareketle kolunu kurtarır.* — Sezar değilsin artık, İmparator seni azletti.

NOTARAS, sersemlemiş. — İmparator... Azletmiş beni... (*İsyanla.*) İmkâm yok... Olamaz bu. (*Başmabeyinci girer, Notaras ona koşar.*) Ah, tam zamamnda geldiniz. (*Subayı göstererek.*) Bu adam... Benim azledilmiş olduğumu söyledi.

BAŞMABEYİNCİ. — Evet.

NOTARAS. — Allahım, doğru demek... Tuhaf... Peki... kim, kim Başkumandan şimdi?

BAŞMABEYİNCİ. — Jüstinyani, asıl Notaras; ücretlilerin kumandanı.

NOTARAS, irkilerek. — Ne dediniz, hayır imkânı yok... Olamaz bu.

BAŞMABEYİNCİ, alaycı. — Niçin efendim, oldu bile... Jüstinyani... Yeni Sezar şimdi. (*Şaşkın şaşkın bakıp Subaya.*) Haydi ne duruyorsunuz, işinize bakın siz.

NOTARAS. — Jüstinyani ha!... En sonunda... Ah! bunu tahmin etmeliydim. (*Birden.*) Çabuk, çabuk İmparatorumuza arz edin, kabulümü istirham ediyorum. (*Başmabeyinci sararak.*) Ne duruyorsunuz? size söylüyorum.

BAŞMABEYİNCİ. — İmparator Hazretleri burada değil ki, asıl efendim.

NOTARAS. — Nerede?

BAŞMABEYİNCİ. — Surlara gitti... İmparatorluğun yeni Başkumandaniyle.

NOTARAS, onu sarsarak. — Ne dediniz? İmparatorluğun yeni Başkumandanı ha?

BAŞMABEYİNCİ, kendini kurtarmaya çalışarak. — Durun, durun canım, kendinize gelin! (*Notaras koşarak çıkar, arkasından.*) Deli! (*Notaras'ın çıktığı kapıdan merakla başlarını uzatan muhafızlara.*) Ahmak herifler, size bu adamın saraydan içeri adım atmamasını söylememiş miydim! (*İki muhafız girer.*)

1. **MUHAFİZ**. — Bizi dinlemedi efendim.

2. **MUHAFİZ**. — Kendisine hatırlattık ama...

BAŞMABEYİNCİ, sinirli. — Susun!... Sesinizi kesin, yoksa... (*Tehditkâr.*) Sesinizi kesmesini bilirim ben. (*Başnedimenin girdiğini görünce gülümseyerek ona koşar.*) Ooo, buyurun asil kadımım. (*Muhafızlara terslikle.*) Çıkın. (*Subayla muhafızlar telâşla çıkarlar.*)

BAŞNEDİME. — Siz burada mıydınız? Bu gürültü ne mukaddes sarayda, buna nasıl müsaade ediyorsunuz?

BAŞMABEYİNCİ. — Ah sormayın, o deli çıkıp gelmiş yine.

BAŞNEDİME. — Hangi deli? İmparatoriçemizin en küçük gürültüye sinirlendiğini bildiğiniz halde. (*Top sesi.*) Zaten bu sesler asabını o kadar bozdu ki... Askerlerimiz neye susturamıyorlar bunu?

BAŞMABEYİNCİ. — Kolay değil ki...

BAŞNEDİME, *etrafını gözden geçirir.* — Ah ne acı değişiklik!

BAŞMABEYİNCİ, *içini çekerek.* — Sormayın, sormayın.

BAŞNEDİME. — Surlardan yeni bir haber var mı?

BAŞMABEYİNCİ. — Bilmem... Sormadım... İşlerin yolunda gitmediği muhakkak.

BAŞNEDİME. — Şehirde karışıklık çıktığı söyleniyor. (*Uzaktan bir harpın hüznünlü nağmeleri ve buna refakat eden bir kadın sesi duyulur, ikisi de kulak kabartırlar.*) İren, Büyük Prensimiz.

BAŞMABEYİNCİ. — Artık hiç görünmez oldu ortalıkta.

BAŞNEDİME. — Dünyaya küstü.

BAŞMABEYİNCİ. — Ümitsiz aşkı artmış diyorlar. Karşılık görmeyen sevgi! Sultan bu eşsiz güzelliğe nasıl kayıtsız kalabildi? (*Başnedimenin dik dik baktığını görünce.*) Oh! affedersiniz. (*Şehzade Orhan karşıdan girer, dalgın ve düşünceli, onlara aldırmadan, kendi kendine mırıldanarak salonu geçer, sağdan çıkar, Başmabeyinci onun arkasından bakarak.*) Durumu iyi değil bugünlerde.

BAŞNEDİME. — Kara sevda... Söz aramızda, Büyük Prensesimize çok kızıyorum. Önce ümit verip sonra yüz çevirmesi kalbsizlik doğrusu.

BAŞMABEYİNCİ. — Yalnız sevda değil onu bu hale sokan. Ümitsizlik ve kin. Tahtı elinden alan, sevdiği kadının gönlünü de çaldı. Sonra Karamanoğlu'nun onu yalnız bırakıp kaçması, tahtayı oyan kurt gibi içini kemiriyor.

BAŞNEDİME, imalı. — Karamanoğlu'nun kaçmasını kimin hazırladığını bilmiyor muyum sanki! (*Birden hatırlamış gibi.*) Oh, ne gevezelik! (*Kapıya doğru yürürken birden telâşla geriler, İmparatoriçe yanında nedimleri ve cariyeleriyle girerler, Başnedime ile Başmabeyinci eğilerek onu selâmlarlar.*)

İMPARATORİÇE. — Ben de sizi aratmıştım... (*Gözlerini etrafında gezdirerek.*) Yeni taht salonunu görmek istedim. (*Pek hoşnut görünmez.*)

BAŞNEDİME. — Eskisi daha güzeldi. (*İmparatoriçe'nin sert baktığını görünce.*) Oh! Affedin İmparatoriçem.

İMPARATORİÇE. — Jüstinyanis nerede?

BAŞMABEYİNCİ. — Mukaddes Efendimizle surlara gittiler, ilâhi efendim.

İMPARATORİÇE. — Bana niçin haber verilmedi? Jüstinyani, o dövüşken horoz vadetmişti halbuki... Sultan'm askerinin devlere saldıran cüceler gibi surlara nasıl kılıç salladıklarını gösterecekti bana. (*Gülerek.*) Seyri hoş bir şey olsa gerek. (*Başmabeyinci.*) Ne dersiniz?

BAŞMABEYİNCİ. — Ben mi? Ooo, evet, muhakkak... Hoş, hem pek hoş bir şey.

BAŞNEDİME, *Başmabeyinciye.* — Jüstinyani?

BAŞMABEYİNCİ. — Ücretlilerin kumandanı efendim; kalblerini ve kılıçlarını İmparatorumuzun emrine sunan yiğit Cenevizlilerin başı.

İMPARATORİÇE. — Boş lâf! (*İmparatoriçeye mahsus koltuğa oturur.*) Eskisi kadar rahat değil. (*Top sesleri.*) Ah bu sesler! (*Kulaklarını tıkar, uzaktan bağışmalar duyulur.*) Ne oluyor, bu sesler ne? (*Sesler yaklaşır: Kahrolsun, dinsizlere ölüm, Papa'nın uşaklarına...*)

BAŞNEDİME. — Sesler sarayın içinden geliyor sanki. (*Başmabeyinciye bakar, Başmabeyinci kapıya doğru koşar, kapı açılır, birkaç muhafız içeri saldırırlar, İmparatoriçeyi görünce donup kalırlar.*)

BAŞMABEYİNCİ. — Çıldırđınız mı siz? (*İmparatoriçeyi gösterir.*)

İMPARATORİÇE. — Ne oluyor?

BAŞNEDİME. — Mukaddes efendim, izin verin, onlarla ben konuşayım. (*Askerlere yaklaşıır.*) Ne var, bu gürültü ne?

BİR MUHAFAZ, *soluk soluğa.* — Halk... Efendimiz... Halk korku ve dehşet içinde. Hepsisi bir yangının önüne kattığı kaplan sürüsü gibi... Saray önünde toplanmış, bağırıp çağırıyorlar... İmparatoru görmek istiyorlar... Burada olmadığım söyledik, inanmadılar... Bakın, (*gösterir.*) Birisi nasıl üstümü yırttı.

BAŞMABEYİNCİ. — Ah!... Çabuk, çabuk... Muhafızlara söyleyin... Defetsinler şu yaygaracı kalabalığı... Haydi! ne duruyorsunuz, size söylüyorum.

MUHAFAZ. — Muhafızlar yok efendim... Üçümüzden başka kimse yok mukaddes sarayda.

BAŞMABEYİNCİ. — Ne dedin, ne oldu bu adamlara?

MUHAFAZ. — Jüstiyanı'nın bir subayı geldi. Hepsini surlara götürdü... Çarpışmak için.

BAŞMABEYİNCİ. — Allahım! Allahım! (*İmparatoriçe gözü ilişir.*) Oh, affedin efendim... Bu nasıl iş!... Çabuk!... (*Sözünü bitiremez, karşı kapının iki kanadı birden açılır... Kadınla erkekli, perişan bir kalabalık kapının eşiğinde görünür, muhafızlar korkuyla yana çekilirler. Cariyeler İmparatoriçenin arkasına saklanırlar. Başnedime, İmparatoriçeyi korumak ister gi-*

bi, tahtın önüne yürür. Başmabeyinci kararsız, gelenleri kovmak ister gibi bir harekette bulunur).

İMPARATORİÇE, Başmabeyinciye. — Dur! (Halk büyülenmiş gibi kapının eşiğinde durur. İçeri girmeye cesaret edemiyorlarmış gibi görünürler. Başnedime gözü onlarda, İmparatoriçeyi soldaki kapıya doğru çekmek ister gibi bir hareket yapar, İmparatoriçe elini iter.) Çek elini. (Halkı göstererek.) Nevar, ne istiyor bunlar? (Tılsım bozulmuş gibi halk bir anda canlanır, içeri girerler, şaşkın ve kararsız, etraflarında gördükleri ziynet e ihtişama hayran hayran bakarlar).

BAŞMABEYİNCİ, onların hareketsizliğinden cesaretlenmiş gibi. — Bu ne küstahlık, mukaddes sarayda işiniz ne? (Kalabalığın arasından iriyarı, bir gözü yağlı bir meşin parçasıyla örtülü biri ona doğru yürüyünce korkuyla geriler. Ötekiler bunu görünce bir anda harekete geçerler... İmparatoriçeyle nedimelerinin etrafını sararlar. Muhafızlar emir bekler gibidir.)

İMPARATORİÇE, kendi adamlarına. — Durun, durun diyorum size! (Muhafızlara.) Onlara zarar gelmesini istemiyorum... Halkım benimle konuşmaya gelmiş... Onları dinlemek vazifem... Ne var, ne istiyorsunuz? Ben İmparatoriçe'nizim. (Bu muamele, kalabalığa cesaret vermiş gibidir. Bir anda dağılırlar... Erkekler,

eşyaya kıymet biçmek ister gibi yakından bakar, muhafızların silâhlariyle zırhlarını muayene ederler. Kadınlar, cariyelerin altın işlemeli tüllerini okşarlar... Cariyeler, ürkmüş görünürler, İmparatoriçe'ye sokulurlar. İmparatoriçe, korkmuş olduğu halde bunu belli etmek istemez. Yeni gelenler kendi aralarında fısıldaşarak konuşurlar, gülüşmeler... İmparatoriçe'nin konuştuğunu duyunca susarlar).

İMPARATORİÇE. — Bizden istediğiniz nedir?

TEKGÖZ. — Biz mi? (Sırtarak İmparatoriçe'yi ötekilere gösterir.) Bizden ne istediğimizi soruyor. (Birden değişir, kaşlarını çatarak.) Bu harbe son verilmesini istiyoruz biz... Dövüşmek istemiyoruz.

İMPARATORİÇE. — Neden, niçin, bu nasıl söz?

TEKGÖZ. — Neye dövüşelim?

1. **ADAM.** — Kimin için?

2. **ADAM.** — Dinsizler için mi, Papa için mi?

BİR KADIN İmparatoriçe'ye yaklaşarak. — Senin için mi?

İMPARATORİÇE. — Susun, susun. Sizi, iyice dinlemek isterim. Birer birer konuşun.

TEKGÖZ. — Sultanın askeri kuvvetli.

1. **ADAM.** — Topları ölüm kusuyor.

2. ADAM. — Şehrin dörtte üçü haraboldu.

İMPARATORİÇE, Başmabeyinciye. — Doğru mu dedikleri?

KADIN. — Doğru elbet... Siz sarayın içine kapanıp saklanmışsınız; olup bitenden haberiniz yok.

TEKGÖZ. — Kapıların açılmasını istiyoruz.

1. ADAM. — Şehrin teslim olunmasını...

2. ADAM. — Biz dövüşmek istemiyoruz artık... Dövüşmeyeceğiz...

1. ADAM. — Yardakçılar için dökecek kanımız yok...

2. ADAM. — Papa'nın uşakları için.

TEKGÖZ. — Dinsizlere ölüm... (Sesler artar! "ölüm, ölüm!... Yalancılara, kilise düşmanlarına ölüm!" Birden kapıdan Patrik görünür).

PATRİK. — Bu ne hal, ne korkunç şey bu!... (Kalabalık açılarak ona yol verir.) Mukaddes sarayda işiniz ne? Çabuk, çabuk çıkm buradan... Size söylüyorum... Duymuyor musunuz? Hey muhafızlar, çıkarın şu adamları... (Gelenler homurdanarak çıkarlar... Kadın yumruğunu sıkıp İmparatoriçeye doğru sallar, muhafızlar itekaka hepsini çıkarırlar, kapıyı kaparlar. İmparatoriçe başını, Başnedime'nin omuzuna dayar, çok büyük bir korku geçirdiği bellidir).

BAŞNEDİME, telâsla. — Allahım! İmparatoriçemize bir şeyler oluyor... Hey! çabuk, çabuk...

İMPARATORİÇE, bir el hareketiyle onu durdurur. — Geçti, geçti. (*Mahzun, gülümseyerek.*) Ah! Mukaddes Babacığım... Tam zamanında imdadımıza yetiştiniz.

BAŞNEDİME. — Büyük ruhanî kudretiniz bizi kurtardı.

BAŞMABEYİNCİ. — Bu gözü kızmış ayak takımının daha kötü bir harekette bulunmasından korkulurdu, her şeyi yapabilirlerdi.

İMPARATORİÇE. — Susun... (*Patrik'e.*) Onları böyle isyana sevk eden sebep ne?

BAŞMABEYİNCİ. — Böyle kudurmuş gibi mukaddes saraya saldırtan? (*Etrafına bakarak.*) Bir çirkef suyu gibi her tarafı kirlettiler, pis bakışlarıyla...

BAŞNEDİME. — Alçaklar! korkaklar!... Gidip dövüşecekleri yerde sokaklarda bağırıyorlar, saraya giriyorlar, mukaddes İmparatoriçenin huzuruna, izni olmadan.

BAŞMABEYİNCİ. — Aşağılık mahluklar! Onların hepsini işkenceye koymalı.

BAŞNEDİME. — İmparatoriçemize diktikleri o pervasız gözlerini oydurmalı.

BAŞMABEYİNCİ. — İzin verilmeden konuşukları için de dillerini kerpetenle kopartmalı.

İMPARATORİÇE, hiddetle. — Susun, susun dedim, duymadınız mı?

BAŞMABEYİNCİ. — Oh, affedin. İmparatoriçem... Ben... (*Eğilir.*) İzninizle muhafızlara bakayım... Allahım, mukaddes sarayda yalnız üç muhafız. (*Çıkar.*)

İMPARATORİÇE, Patrik'e bakarak. — Evet?

PATRİK. — Onları böyle taşkın hareketlere sevkeden... Mukaddes efendilerimize daha önce hatırlatmıştım... Fakat ikazlarım dikkate alınmadı.

İMPARATORİÇE. — İmparatorun Papa ile anlaşmasını kastediyorsun her halde?

PATRİK. — Evet.

İMPARATORİÇE. — İmparator buna mecburdu.

PATRİK. — Ben sizin gibi düşünmüyorum. Bunu gizlemiş değilim zaten. Halkın dinî hissiyatına riayet edilmedi... Papa'nın vekili ve onun ücretlileri emirler veriyorlar. Mukaddes saraya istedikleri gibi ve diledikleri saatte girip çıkıyorlar. Fakat biz, memleketin gerçek sahipleri, İmparatorla konuşmak için geldiğimiz zaman türlü bahanelerle geri çevriliyoruz. Bakın, Notaras Başkumandanlıktan alınmış.

İMPARATORİÇE. — Bırakın şu budalayı.

PATRİK. — Hayır... Efendimiz, işler size duyurulduğu gibi değil. Siz bana kulak verin... Henüz vakit varken... (*Sessiz bakışma*).

BAŞNEDİME. — Ben kalabilir miyim? İzninizle.

İMPARATORİÇE. — Peki, kal. (*İmparatoriçe, Patrik ve Başnedimededen başkaları çıkarlar.*) Açık konuş muhterem peder.

PATRİK. — Hristos takdis etsin, yavrum... Fakat şunu biliniz ki Bizans çok korkunç günler yaşıyor. Bizans son günlerini yaşıyor.

İMPARATORİÇE. — Allahım! Bu mümkün mü, neler söylüyorsunuz?

PATRİK. — Ben gerçeği ifade ediyorum. Mukavemet beyhude... Bence en akıllıca hareket Sultan'la anlaşmaktır. Evet. İmparatorla konuşunuz. Yabancıların sözlerine kanmayın... Onların kaybedecek nesi var? Tekrar ediyorum. Mukavemet faydasız Sultan'la anlaşma yollarını aramalı... (*Kalkar*).

İMPARATORİÇE. — Gidiyor musunuz?

PATRİK. — Evet... Herkes işinin başında olmalı. Allah sizleri korusun, yavrum... (*Karşıdan çıkar*).

İMPARATORİÇE. — Gelin. (*Başnedimeyle soldan çıkarlar. Başmabeyinci karşıdan girer*).

BAŞMABEYİNCİ. — Allahım! Ne inanılmaz şey! (*Dönüp arkasına bakar, kimseyi göremeyince kapıya koşar, eliyle işaret eder. Tekgöz girer, korka korka etrafına bakınır.*) Demek sizi buraya gönderen?

TEKGÖZ, gözü etrafta. — Evet, Mukaddes Peder.

BAŞMABEYİNCİ, gülünç bir hiddetle. — Sonra arkasından kendisi bir kurtarıcı gibi geliyor... Ne korkunç günler! Gel, gel benimle... İmparatoriçemiz bunu senin ağzından duymalı. (*Birden sığınak halinde boşanan yağmurun sesi duyulur.*)

TEKGÖZ. — Korkunç yağmur başladı yine. (*Kapıya doğru koşar.*) Ben gidiyorum.

BAŞMABEYİNCİ, arkasından koşarak. — Dur, dur nereye? (*Onu kolundan yakalar.*) İmparatoriçemize...

TEKGÖZ. — Kendin söyle. (*Kolunu kurtarır, kapıdan fırlar, Başmabeyinci de arkasından koşmak ister, fakat Tekgöz'ün yarı açık bıraktığı kapıdan İmparatorla Jüstinyani görünür, Başmabeyinci korkuyla geriler, İmparatorun üstü toz, toprak içindedir.*)

İMPARATOR. — Kimdi buradan koşa koşa çıkan?

BAŞMABEYİNCİ. — Sadık tebaanızdan biri... Bir husus hakkında...

İMPARATOR, aceleci. — Peki, peki... Çabuk haber ver, bütün saray halkı buraya toplansın...

BAŞMABEYİNCİ, çekingen. — Önce üstünüzü değişseniz, efendimiz, bakm her tarafınız çamur içinde... (*Korkarak elini sürer, eli kana bulanır, dehşetle.*) Hii, kan, efendim yaralanmışsınız.

JÜSTİNYANI. — Hayır, surda yaralı bir askeri kucakladı, onun kanı.

İMPARATOR. — Sana emredileni yap, Başmabeyinci. Vaktimiz yok, dedim.

BAŞMABEYİNCİ. — Peki, peki şimdi efendimiz, şimdi... (*Geri geri çekilir, sonra hızla çıkar.*)

İMPARATOR, etrafı dinliyerek. — Ne garip sessizlik!

JÜSTİNYANI. — Daha şimdiden saray mezara dönmüş sanki.

İMPARATOR. — Kimsecikler görünmüyor ortada, sahi muhafızlara da rastlamadık, ne oldu bu adamlara?

JÜSTİNYANI, suçlu. — Efendimize arz etmek fırsatını bulamadım.

İMPARATOR, acı bir gülüşle. — Onlar da Sultan'm safına mı geçtiler yoksa?

JÜSTİNYANI. — Hayır efendim, ben emir verdim, onları götürdüler... Surda çarpışmaları lâzımdı.

İMPARATOR, manalı. — Yaaa...

JÜSTİNYANI. — İzninizi almaya vakit yoktu, özür dilerim.

İMPARATOR. — Ehemmiyeti yok, sen doğru olanı yapmışsın... Surlar bomboş dururken burada bir tahtı beklemek neye yarar? Artık kendi işimizi kendimiz görmeye alışmalıyız. Biliyor musun Jüstinyani, Sultan gözümdeki perdeyi sıyırdı. Etrafımdakiler beni ilâhî bir kudretin sahibi olduğuma inandırmışlardı. Ben de kanmıştım onlara... (Acı bir gülüşle.) Gülünç şey bu. (Salon, birer ikişer gelenlerle dolmaya başlar. Herkes kendisine ayrılan yeri alır. İmparator onlara aldırılmaz görünür, gelenler küçük gruplar teşkil ederler, arasıra hayretle İmparatoru süzerler, kendi aralarında fısıldaşarak konuşurlar. En sonra Dimitriyus görünür, Başmabeyinci de onu takibeder, Dimitriyus İmparator'dan uzakça durur, taraftarları etrafını çevirirler, Başnedime de cariyelerle beraber gelir, yalnız İmparatoriçe ve İren yoktur. İmparator yerine geçip oturur).

İMPARATOR. — Herkes burada mı?

BAŞMABEYİNCİ, ortaya çıkarak. — Evet efendimiz.

İMPARATOR, yanındaki, İmparatoriçenin boş koltuğunu göstererek. — İmparatoriçe nerede?

BAŞNEDİME, İmparatora doğru bir adım atıp durur. — Efendimiz, ilâhî İmparatorîçemiz geçirdikleri büyük heyecan yüzünden...

İMPARATOR. — Neymiş heyecanı İmparatorîçenin?... (Başnedime İmparatora yaklaşıyor, fısıldaşırlar, İmparator hayret etmiş görünür, sonra başını sallar. Başnedime geri çekilir.) Peki, ya İren?

BAŞMABEYİNCİ. — Kendilerine haber verildi. Dairelerinden çıkmayacaklarını bildirmişler efendimiz... Zaten son zamanlarda...

BİR SES. — Şehzade Orhan da yok.

İMPARATOR, bakınır. — Evet (Başmabeyinci'ye.) Niçin?

BAŞMABEYİNCİ. — O da büyük Prenseseğimiz gibi... Bu toplantıda bulunmak istemediğini söyledi.

DİMİTRİYUS, sert. — Neden?

BAŞMABEYİNCİ, çekingen. — Korkuyormuş... Bu toplantıda idamına karar verileceğini söyledi. Vaziyeti hiç iyi değil son günlerde.

DİMİTRİYUS, kızgın. — Deli, niçin zincire vurulmuyor bu adam? Geçen gün de benim üstüme saldırdı.

İMPARATOR, sakin. — Peki. (Hafifçe öksürür.) Bu büyük günde sizi, hepinizi İmparatorluğumuzun sadık hadimlerini yanımda, tahtımın etrafında görmek istedim. (Dimitriyus'a

bakarak.) Mazideki kırgınlıkları unutalım, küçük kinlerimizi de... Üstüne karanlık çöken Bizans'ın kara talihi etrafında birleşelim. (*Kalabalıkta hareket ve fısıltı.*) Tarih önünde büyük ve mes'uliyetli bir karar vermek zorundayız. (*Bir an durur, sonra birden.*) Az önce Sultan'm elçilerini kabul ettim.

DİMİTRİYUS, hayretle. — Sultanın elçilerini mi, nerede, ne zaman?

İMPARATOR. — Az önce dedim ya Dimitriyus... Surda, Romanus burcunda.

DİMİTRİYUS. — Saray dururken... Garip bir usul! (*Taraftarlarına bakar.*)

JÜSTİNYANİ. — Niçin garip? Onları şehrin sokaklarından geçiremezdik ya. Bizans'ın çökmek üzere olduğunu, gözleriyle görüp anlamaları için...

DİMİTRİYUS, hürsla bağırır. — Sus, Cenevizli!

İMPARATOR, gücenmiş. — Dimitriyus! (*Ona öfkeyle bakar, sonra ötekilere, sakin.*) Ben hepimizin İmparatoru olarak onları kendimce uygun bulduğum şartlar altında, dilediğim yerde kabul ettim... Sultan'm...

DİMİTRİYUS, sözü kapar. — Bizden istediği ne, onu söyleyin bize.

İMPARATOR, gücenmiş. — Söyliyeceğim, Dimitriyus, niçin bu kadar sabırsızsın? (*Tek-*

rar ötekilere döner.) Ben sizi, İmparatorluğumun ulularını buraya, bunu haber vermek için topladım. Çünkü, ilâhî yetkime rağmen son kararı vermeye gücüm yetmedi. Tanrının ve tarihin huzurunda onun mes'uliyetini sizinle paylaşmak istedim. (Birden.) Sultan, silâhlarımızı bırakmak şartıyla şehirden çıkmamıza izin veriyor. (Umumî hayret ve sevinç sesleri.)

BİR SES. — Peki mallarımız, mallarımız ne olacak?

İMPARATOR. — Herkes yanında götürebilecek... (*Acı bir gülüşle.*) Tabii taşımaya gücü yettiği kadarını... (*Kaynaşma artar, fısıltı çoğalır, İmparatorun konuştuğunu duyunca susarlar. İmparator acı bir gülüşle.*) Yalnız Bizans burada kalacak, unutmayın. (*Bunun aksini bekler gibi onlara bakar.*)

SESLER. — İnanılacak gibi değil!... Kurtulduk sonunda. Yaşasın kudretli İmparatorumuz!... Çok müsait bir teklif bu!... Hem âlice-
nap... Ne büyük kalbi varmış Sultanın... Söylendiği gibi. Ah, fakat sakın...

DİMİTRİYUS, İmparatora yaklaşarak. — Fakat sakın bir oyun olmasın bu efendimiz, Sultan'ın bir hilesi. (*Sevinmeye cesaetsiz, İmparatora bakıp bekler.*)

İMPARATOR, üzgün ve incinmiş. — Lizander'e soralım, o Sultanı hepimizden iyi ta-

nır. (*Lizander'e işaret eder, Lizander yaklaşır.*) Sultan'm sözüne inanabilir miyiz Lizander?

LİZANDER. — Evet Haşmetli efendim. Benim tanıdığım Sultan, yapamıyacağını vadedmez. Vadettiğini de, hayatı pahasına olsa yerine getirmekten geri durmaz.

DİMİTRİYUS. — Ya biri çıkarsa... (*Alaycı.*) Bu teklifi... Bu kadar kan döküldükten sonra, fazla cömertçe bulan biri... Ha? (*Alayla gülümseyerek ona bakar.*)

LİZANDER. — Kim?

DİMİTRİYUS. — Biri bulunur elbet.

LİZANDER. — Sultan'ın kararı karşısında dikilmeye cüret eden kimseyi görmedim. Onu siz de gördünüz bir defa; tamdınız.

DİMİTRİYUS. — Doğru. (*Ötekilere.*) Sultan'm bu vadine inanabiliriz.

İMPARATOR, esefle. — Sultan'dan öğrenecek çok şeyimiz var, Bu husustaki kararımızı kendisine bildirecek heyete sen riayet edeceksin, Lizander. (*Eliyle işaret eder, Lizander yerine geçer.*)

DİMİTRİYUS. — Bunun için ayrı bir heyet göndermeye ne lüzum var? Kararımızı, hemen orada Sultan'ın elçilerine tebliğ edebilirsiniz, aziz İmparatorum.

İMPARATOR. — Kararımızın sizinkine uymayacağını düşündüm.

DİMİTRİYUS, şaşalayıp. — Nasıl?

İMPARATOR, sert. — Kararımızı bildir Jüstinyani!

NOTARAS, üeri çıkararak. — Bizans neden ücretlisinin diliyle konuşuyor, biz bunu İmparatorun kendisinden duymak istiyoruz.

İMPARATOR, ona hışımla bakarak. — Benim kararım... Çünkü ben İmparatorunuz olarak... (Nefretini gizlemiyerek.) Bazılarınızı bu kadar sevindiren bu sadakayı geri çevirmeye şehirde kalıp onu sonuna kadar müdafaa etmeye karar verdim. (Kalabalık arasında inkisar ve hoşnutsuzluk homurtusu. Dimitriyus'tan uzak duranlar onun tarafına geçerler; fıstı, tedbirkâr seslere döner; fakat İmparatorun konuştuğunu duyunca susarlar.) Biliyorum... Bu, ölesiye bir savunma olacak... Şehirde benimle birlikte kalıp buna katılanlardan belki hiç kimse kurtulamayacak, bunu biliyorum.

DİMİTRİYUS, alaycı. — Ey, o halde, bizden istediğiniz ne, haşmetli efendimiz, siz kararınızı vermişsiniz.

İMPARATOR. — Bu, benim kararım Dimitriyus... Belki seninki buna uymayabilir. Bir insandan inanmadığı şey için ölmesini istemeye hakkım yok. (Hazır bulunanlar Dimitriyus'a bakarlar, gülüşenler olur.) İşte söyleyeceğim bundan ibaret. Kâğıtları önünüze serdim, her-

kes kendi kâğıdını çeksin... (*Dimitriyus'un yürüdüğünü görünce.*) Nereye Dimitriyus?

DİMİTRİYUS. — Ben kâğıdımı çektim... Sultan çıktı... (*Yürürken durur.*) Benimle gelmek isteyen kim? (*Herkes cesaretsizdir, birbirine bakışır. Dimitriyus omuz silker, çıkar. Notaras arkasından yürür İmparatorun konuştuğunu duyunca durur.*)

İMPARATOR. — Nereye Notaras. Beni terk etmeyi düşünmüyorsun elbet...

NOTARAS, tahta yaklaşır. — Korkarım ki öyle.

İMPARATOR. — Sahi mi, inanmam Notaras.

NOTARAS. — Neden?... Doğru... Ben de inanmak istememiştim. Daha bu sabah, İmparatorluğun Başkumandanı Lukas Notaras'ın kırık bir sehpa gibi kenara atıldığını öğrendiğim zaman. Hem kimin için... (*Nefretle Jüstinyani'ye bakarak.*) Kiralk bir kahraman için (*Jüstinyani kılıcına davranır, Notaras da aynı hareketi tekrarlar. İmparator aralarına girer.*)

İMPARATOR. — Durun... Durun ne oluyorsunuz? Akıtılacak kanınız varsa eğer... (*Ko-liyle pencereden dışarı işaret eder.*) Surlara koşun... (*Yalvarır gibi.*) Fakat Notaras, beni anlamalıydın... Sen kararlarıma muhalefet ediyordun... Hem bunu açıkça, rasgele, herkesin önünde yapmaya başlamıştm.

NOTARAS, meydan okurcasına. — Evet, doğru... Çünkü kararlarımız hoşuma gitmiyordu da ondan... Onları gülünç, basit ve gündelik tedbirler sayıyordum. Beni atmasaydınız kendiliğimden çekilecektim. (*Yüksekten bakarak.*) Bu kadar alelâde kararların sahibinden emir almak hoşuma gitmediği için.

İMPARATOR, kendini tutamaz, bağırır. — Notaras!

NOTARAS. — Gidiyorum, müsterih olun! Birbirine söyleyecek şeyi kalmayanların bir arada bulunmasına hiç lüzum yok. (*Çıkar, İmparator arkasından bakar.*)

İMPARATOR. — Gitti... Sahiden gitti.

JÜSTİNYANI. — Böyle daha iyi. (*Skolaryus görünür, Patrik onu görünce, kapıya doğru yürür.*) Nereye mukaddes Peder? (*Patrik bir an bakar, sonra hızla çıkar.*)

İMPARATOR. — Niçin gitti?

SKOLARYUS. — Benim geldiğimi görünce.

İMPARATOR, Skolaryus için. — Kim bu?

BAŞMABEYİNCİ, korkulu. — Skolaryus efendimiz.

BİR SES. — Halkın sevgilisi Skolaryus, Patriğin can düşmanı.

SKOLARYUS. — Evet.

İMPARATOR, sayıklar gibi. — Skolaryus... Halkın sevgilisi... Evet... Adım duydum senin. Kararlarım muhalefet etmiş olmakla beraber... Bak Skolaryus... Herkes beni nasıl terk ediyor. Ben ki seni en büyük düşmanım bilirdim... Dostlarım bu felâketli günde benden uzaklaşıyorlar, düşmanlarım etrafımda toplanıyorlar, ne garip tecelli bu!

SKOLARYUS. — Buraya, gidenlerin yerini almaya geldiğimi sana kim söyledi?

İMPARATOR, irkilerek. — Ee, o nalde niçin geldin, mukaddes din adamı?

SKOLARYUS. — Kilisenin lânetini yüzüne haykırmak için.

İMPARATOR, peleriniyle yüzünü kapatır, korkuyla haykırır. — Hayır, hayır! Skolaryus, buna hakkın yok, hakkın yok buna!

SKOLARYUS, ona doğru bir adım daha atar. — Hakkım yok ha!... (*Bağırarak.*) Sen mukaddes Bizans kilisesini Papa'nın ayaklarının önüne fırlatıp attığın zaman, buna hakkın var mıydı? Şikayetlerimize kulaklarını tıkadın. Bize yukardan bakılmasına, hor muamele görmemize yol açtın... İşte senin asıl yalnızlığın bu... Farkında değilsin. Seni yalnız insanlar değil, Azizler de terk etti. Etrafına dikkatle bak! Dört yanını çeviren bir uçurumun ortasında sallanmaktasın.

İMPARATOR. — Papas! Sen İsa'nın dilini bizden daha iyi bilirsin. Bu düşkün günümüzde bu kadar acı konuşmaya hakkın yok. Bak Tanrının kalesi temellerinden sarsılıyor.

SKOLARYUS. — Sultan'ın, dinsizlerin başı olduğu yalanını sen uydurdun; Roma'yı ayağa kaldırmak için. Ama Papa senin kadar budala değil.

JÜSTİNYANI. — Hey! İmparator'la bu nasıl konuşma?

SKOLARYUS, küçümseyerek. — İmparator! O bu hakkı kendisinden nez'etti. Bizans'ın tanrısını inkâr edenin, Bizans tahtında oturmaya hakkı yoktur. (*İmparator'dan uzaklaşmış ve kendi etrafında toplanmış olanlara.*) Gelin benimle... (*Birlikte çıkarlar.*)

İMPARATOR, arkasından. — Patriğin yerine göz koyan habis. Tanrı adına konuştuğuna beni inandırmak istiyor. Ah, fakat niçin şikâyet etmeli. Sultan bana iyi bir ders verdi. Beni daldığım korkunç uykudan uyandırdı. O zahirî sadakat gösterileri, ilâhları kıskandıran o bağlılık ve saygı... Demek hepsi gösteriştense ibaretmiş. Bizi birbirimize bağlayan düğümü, Sultan keskin kılıcının tek vuruşuyla koparıp attı. Ağla Bizans, ağla... Dökecek yaşın kaldıysa eğer... Bana sunulan adakların kin ve zehirle beslenmiş olduğunu öğrenmek ne acı! Ah! şu günde sıradan bir Bizanslı olmayı ne kadar

isterdim... Peki halk, halkım nerede? Halkımın uluları beni terk etti. Onları hırs ve tamahın gıcıkladığını zaten bilirdim... Fakat bugün milletimin yanımda olmasını isterdim... (*Lizander'e.*) Saray kapılarını açın!

LİZANDER. — Sarayın kapıları açık efendimiz... (*Dışarda gürültü.*) İşte geçiyorlar, bakın... (*Pencereye koşar, bağırır.*) Bizanslılar, Bizans halkı! İmparatorunuz sizi istiyor. İmparatorun etrafında toplanınız. (*Dışarda kaynaşma: "kahrolsun İmparator, İmparatora ölüm... Papanın uşaklarına..." Sesler uzaklaşır... "Yaşasın Sultan!"*)

İMPARATOR, kulaklarını tıkır, sonra yavaş yavaş korkuyla etrafına bakınır. — Demek halk, halkım da beni terk etmiş... Öyle mi? Ne hazin! Bir İmparator için bu sesler ölüm çanından daha acı. (*Bir cariye gelir.*) Ne var?

CARIYE. — İmparatoriçemiz Başnedimelerini emrediyorlar.

İMPARATOR. — Sahi! kadınım nerede? Şu elemli dakikada yanımda bulunmaması çok garip! Bana İmparatoriçeyi çağırın.

CARIYE. — İmparatoriçemiz dua ile meşgul efendimiz. (*Başnedimeye bakar.*)

İMPARATOR. — Peki kalsın öyleyse... (*Başnedime'ye.*) Git! (*Başnedime ve diğer kadınlar çıkarlar, Jüstinyani'ye.*) Dua ile meşgulmüş...

Yalan! Dua, bu onun hiç bilmediği ve bilmek istemediği şey! Bu kadar uzun gecikmeden sonra Tanrıya dönse bile, Tanrı'nın onun sesine kulak vereceği çok şüpheli. Neyse... Biz işimize bakalım şimdi... (*Başmabeyinciye.*) Lizander nerede?

BAŞMABEYİNCİ. — Lizander mi? (*Bakınarak.*) Burada yok, gitmiş.

İMPARATOR. — Gitmiş mi? Neden, bize sormadan... Tuhaf. (*Orhan girer, dalgın ve düşünceli görünür. Bağırarak.*) Uyan uykudan şanlı Bizans! Uyan. (*Kahkahayla güler. İmparator hayretle bakar.*) Ne olmuş buna böyle?

BAŞMABEYİNCİ. — Aklını kaçırmış anlaşılan.

ORHAN, *Başmabeyinci'nin sesini duyunca hızla döner, bir sıçrayışta onu boğazından yakalar.* — İbrahim Bey kaçtı, öyle mi? Hayır! Hayır! Öldü! Onu sen öldürdün... (*Zorla ayırırlar, soluk soluğa.*) Beni de öldürmek istiyorsun.

İMPARATOR. — Asil efendi, ne oluyor, bu haliniz ne?

ORHAN. — Kim bana hitabeden?... (*Döniüp bakar.*) Ha, İmparatormuş... (*Ona yaklaşır, ellerini beline dayılarak karşısında durur.*) İmparator, mukaddes İmparator, Bizans'ın son hükümdarı! (*Haykırır.*) Bir harebe üstünde tünemiş baykuştan farkın ne? (*İmparator yüzünü saklar.*)

JÜSTİNYANI. — Götürün şu deliyi. Söyletmeyin. (*Başmabeyinci ve bir muhafız onu kollarından yakalamak isterler, Orhan bir silkişte onları fırlatır.*)

ORHAN. — Bırakın! yılan kollarınızı vücuduma dolamayın... Ben giderim, kendim. (*Sallanarak çıkar. Muhafızlar arkasından giderler.*)

İMPARATOR. — Baykuş! Bana baykuş dedi. Hakkı var. Bu boşluk içinde azamet taslamak, bana çok gülünç geldi şimdi. Hey muhafızlar!

JÜSTİNYANI. — Bir emriniz mi var?

İMPARATOR, *tahtından iner.* — Şu tahtı gözümün önünden kaldırmalarını istiyecektim. (*Elini gözlerine siper ederek bakar.*) Jüstinyani, kim var orada?

JÜSTİNYANI. — Hiç kimse yok efendim. (*Zehir gibi bir gülüşle güler.*)

İMPARATOR. — Yok ha! Kimse yok demek, senden başka...

JÜSTİNYANI. — Yok!

İMPARATOR. — Ya! (*Kendi kendine konuşur gibi.*) Sultan doğru olanı yapıyor. (*Bağırarak.*) Böyle bir halkın yaşamaya hakkı yok. Eğer tarihin vereceği hükümden korkmasam surların kapılarını kendi elimle açar, tek başıma Sultan'a karşı giderdim. Onun önünde

diz çöker. (*Diz çöker.*) Bizans'ın kaderini kudretli eline teslim etmeye geldim derdim. (*Jüstinyani'nin, yanında hayretle dikildiğini görünce kendine gelir.*) Oh, ne delilik! (*Jüstinyani'nin ellerini yakalar.*) Demek sen beni terk etmedin... Ama bil ki, bu sadakat acımı artırdı. Bizans can çekişirken kendi evlâtları yerine başucunda yabancıların toplandığını görmek çok cesaret kırıcı şey!

JÜSTİNYANI, incinmiş. — Eğer İmparator istemezse... Ücretlilerimle... (*Alaycı.*) Bizans'ın sadık hâdimlerinin açtığı yoldan gitmek zor değil.

İMPARATOR, telâşlı. — Ah! Hayır, hayır... Bunu demek istemedim... (*Yalvarır gibi.*) Beni terk etme. (*Azametle.*) Beni terk etmeye hakkın yok, şövalye. (*Onu çakar.*) Gel, yaklaş bana. (*Onu ellerinden çeker... Tahtın ayakları dibinde iki alçak tabureye otururlar.*) Şimdi, biz, İmparator ve ücretlilerinin kumandanı gibi değil, iki akran gibi konuşalım. Ölümün karşısında herkes eşittir. Bizans'ın ömrü tamam oldu artık. Sultan bir ölüm meleği gibi, şimdi onun canını almak için surların dışında bekliyor. Haydi, ne bekliyoruz daha... Bize mukaddes olan âkibete koşalım.

JÜSTİNYANI. — Durun.

İMPARATOR. — Ne var?

JÜSTİNYANİ. — Yakınlarınızın ihaneti cesaretinizi kırmasın... Henüz her şey bitmiş değil.

İMPARATOR. — Nasıl, ne demek istiyorsun? Sen bilmediğim şeylere mi vakıfsın yoksa?

JÜSTİNYANİ. — Bakın. (*Bir mektup gösterir.*) Bir mektup, efendimize hitaben yazılmış... Lizander getirdi az önce.. Herkesin yanında size vermiyeceği için...

İMPARATOR. — Oku şunu. Gözlerim görmüyor. Ölüm bir buğu gibi şimdiden içime doldu. (*Sert, emreder gibi.*) Oku şu mektubu şövalye.

JÜSTİNYANİ. — Mektup kısa efendim... Hem de imzasız. Gönderen bunun son mektubu olduğunu yazmış... Bakın ne diyor? (*Okur.*) Asker homurdanmağa başladı. Biraz daha mukavemet edin! (*İmparatora bakarak.*) Ne dersiniz buna?

İMPARATOR, kendini tutamaz, bağırır. — Yalan, hepsi yalan! Bizi aldattılar bugüne kadar, mektubu yazan da, onu ulaştıran da.

JÜSTİNYANİ, gözü mektupta. — Bakın, Sultan'm askerleri arasında bir şayia dolaşıyormuş... Macarlarla başta Papalık olmak üzere, Milâno, Floransa, Napoli, Sicilya ve Venedik gönüllülerinden mürekkep bir yardım kuvvetinin yola çıktığına dair...

İMPARATOR, *hırsla onun sözünü keser.*
— İşte ispatı: bak, nasıl eğleniyorlar bizimle. Bizim yalanımızla bizi aldatmaya kalkıyorlar... Ah! bunu anlamalıydım daha önce. Bize hizmet eder görünmesi... Hep oyun. Çünkü onu buna mecbur ettik. (*Bağırarak.*) Hani nerede? Sözde muhasarayı kaldırmak için Sultan'ı ikna edeceğine dair verdiği söz? Fakat alacağı olsun, yamna bırakmıyacağım bunu, intikam alacağım ondan. (*Koşar, tahtın yanındaki alçak bir etajerin gizli çekmesini çeker, telâşlı hareketlerle araştırır.*)

JÜSTİNYANI. — Aradığınız ne İmparatorum?

İMPARATOR. — Bir mektup, bize ihanet edenin ihanetini yüzüne çarpacak korkunç vesika. Gönülsüz hizmetin karşılığı ölüm! (*Birden durur, şaşkın şaşkın Jüstinyani'ye bakar.*)

JÜSTİNYANI. — Ne oldu efendimiz?

İMPARATOR. — Mektup yok Jüstinyani.

JÜSTİNYANI. — Yok mu?

İMPARATOR. — Evet, çalmışlar... Bura ya saklamıştım, kendi elimle... Kimse bilmiyordu... Çok garip! (*Sersemlemiş gibidir. Birden dışarda halkın hiddetli bağrıışmaları duyulur, uğultu saraya yaklaşır.*) Bu gürültü ne? (*Sustuğunu görünce.*) Gördüğün ne, bana da söyle Jüstinyani?

JÜSTİNYANI, pencereye koşup bakar. — Halk, efendimiz... Kudurmuş gibi. (*Birden alâ-kayla.*) O ne? Korkunç şey! Halk müdafileri önüne katmış kovalıyor. Buraya, saraya doğru çekiliyor asker... Allahım! Efendimiz bu nasıl iş?

İMPARATOR, kendi kendine sayıklar gibi. — Demek Bizans bu hale geldi ha... O, yaşamak hakkını kendinden nezetmiş de haberi-miz yok... (*Bağırarak.*) Öyleyse ölüm hak oldu Bizansa! (*Pencereye koşar, çılgın gibidir, yum-ruğunu pencereden sallayarak hançeresinin bü-tün kuvvetiyle bağırır.*) Ölüm! Bizans'a ölüm! (*Dışardan halkın kindar ve intikamcı sesi bir uğultu halinde yükselir.*) Ölüm! İmparatora ölüm! (*İmparator döner, Jüstinyani ile beraber bu uğursuz ahenkli sesi dinlerler, birden bir çığlığı andıran keskin kahkahalar, perde perde düşerek, boş dehlizlerde akisler yaparak uzaklaşır, sonra sayıklamayı andıran ses çok yakından bir sır fısıldar gibi:*) "Bizans ölüm uykusuna yatmış..." (*İmparator korkak, deli bakışlarla Jüstinyani'ye bakar.*) Bu sesler ne, benim aksi sedam mı? (*Birden isyan duyarak.*) Hayır, Bizans ölmemeli... Jüstinyani, kahra-man şövalye, henüz vakit geçmedi, değil mi? Öyle diyordun demin.

JÜSTİNYANI, şaşkın, ezilmiş ve kararsızdır, fakat kendini zorladığı belli olur. — Ha-yır geçmedi İmparatorum.

İMPARATOR. — Çabuk çıkalım... Bu halk... (*Yumruğunu kinle sıkıp sallayarak.*) Bu yarı kudurmuş, ne istediğini bilmeyen bu imansız kalabalık, belki görür de, bir kıvılcım çakar yüreğinde, karanlık geceyi yırtan şimşek gibi, arkamızdan koşmak ister... (*Jüstinyani kararsızdır.*) Gelin dostum, gelin... (*Onu kolundan tutup götürmek ister.*) Can çekişen Bizans bizi bekliyor... (*Kapıya yaklaşmışlardır, çıkmak üzeredirler, birden kapının iki kanadı, sert bir vuruşla ardına kadar açılır, üstübaşı parçalanmış, yaralı, kana bulanmış, korkunç bir savaşın ve kavganın izlerini taşıyan bir Cenevizli ücretli askerler grubu içeriye saldırırlar, biri kapıyı dikkatle örter, ötekiler İmparator'la Jüstinyani'yi görünce duraklarlar... Bir arkadaşının yardımıyla yürüyen ağır yaralı biri yavaşça, yığılır gibi çöker, sırtını yaldızlı sütuna dayar.*)

JÜSTİNYANİ. — Ne oluyor, bu ne hal? (*Askerlerden birini tanır.*)

1. **CENEVİZLİ.** — Halk bizi taşladı, kumandanım... (*Kaşından aşağı doğru sızan kanı yumruğuyla silerek.*) Dövüşmeye devam ettiğimiz için.

2. **CENEVİZLİ,** *Jüstinyani'ye doğru bir adım atarak.* — Durumu size haber vermeye geldik.

JÜSTİNYANİ. — Şu işe bakm! benimle gelin!

İMPARATOR. — Durun, beraber çıkalım... (*Jüstinyani'ye.*) Sen onları durduramazsın belki... Halk beni görünce geriler... (*Acı bir gü-lüşle.*) Eskiden öyle yaparlardı... Yürüyen bir Tanrıya bakar gibi... Yüreklerinde bu korku-dan bir kırıntı kalmışsa eğer... (*Yürürken bir-den durur.*) Yahut durun... Hayır, en iyisi bir Bizans'lı gibi... Halk paçavralar içinde dolaşır-ken benim bu kadar şatafatlı bir kılıkta orta-da görünmem hoşlarına gitmiyebilir. (*Pelerini-ni çıkarır, fırlatıp atar.*)

JÜSTİNYANI, *telâşla koşar, pelerini yer-den alır.* — İmparatorluğun kutsal kartalını yere mi attınız?

İMPARATOR. — Ben yerde sürünürken çok mu? (*Belinden altın işlemeli kılıcını çıkarır, fırlatıp atar.*) Süsü oyuncak... Bana başka bir kılıç verin.

1. CENEVİZLİ, *siyah kana bulanmış kılıcını uzatır.* — Buyurun... Bir arkadaşmdı.. Sur-da çarpışırken öldü.

İMPARATOR. — İşte benim elime yakışan bu (*Jüstinyani'ye.*) Gel şövalye... (*Askerlere.*) Siz de kahraman çocuklarım... Artık ölmeye hazırım.. Bizim kapamak istediğimiz yarayı kendi eliyle deşen Bizans'ın akılsızlığı, merha-metinize lâyıktır, hiddetinize değil. (*Kapıya doğru yürür, Jüstinyani ve Cenevizli'ler arka-sından giderlerken perde iner.*)

PERDE

BEŞİNCİ PERDE

Harp sahasında Fatih'e ait Otağı Hümayun. Büyük çadır kesit olarak görünür ve sahnenin, solda, takriben üçte ikisini işgal eder. Bunun sağında kalan kısımda çıplak ve dalgalı arazi ufka kadar uzanır... Vakit akşama yakın. Ufukta akşam saatlerinin ölgünlüğü... Uzaktan boğuk savaş gürültüsü, rüzgâra tabi olarak, zaman zaman yükselir... Fasılalı top sesleri... Çadırın içinde Fatih, Akşemsettin ve Zağanos hariç, bütün paşalar kumandanlar grup grup toplanmışlar, hareketli bir münakaşaya dalmışlardır, konuştukları duyulmaz. Yalnız hepsinin ikide bir kapıya göz atmalarından ve tetik duruşlarından Fatih'i bekledikleri anlaşılır. Çadırın kapısında, yalın kılıçlı levent iki muhafız, tunç heykeller gibi kıpırdamadan dururlar. Onların ilerisinde dik bir meyille aşağı inen sırtın, çadırın kurulmuş bulunduğu düzlüğe kavuştuğu yerde, Otağı Hümayuna mahsus sancaklar, tuğlar ve işaretler bulunur.

KARACA, dahil olduğu gruptan ayrılır, Çandarlı'ya doğru birkaç adım atarak. — Bugün umumî hücum tarihi tesbit edilecek mi Devletlû Vezir?

ÇANDARLI. — Evet. Bu husus hakkında bir karara varmak için müşavere ferman olundu. (*Çadırın dışında görünmeyen cırlak bir sesin avazı çıktığı kadar: “Şikâyetim var, şikâyetim var benim” diye haykırdığı duyulur. Paşalar dönüp bakarlar, muhafızlarda bir hareket görülür, akabinde sırtın gerisinde iki yeniçerinin, üstübaşı parçalanmış, perişan kılıklı bir Bizans'lıyı kollarından sınıksıkı kavramış olarak ortaya çıktıkları görülür, bir Subaşı onları takibeder. Muhafızlar Subaşıyı görünce yol verirler. Gelenler çadıra girerler. Bizanslı, paşaları görünce korkuyla geriler, sonra kendisini Çandarlı'nın en önünde durduğu grupun ayaklarına doğru gelişigüzel fırlatır).*

BİZANSLI, yere kapanmış olduğu halde. — Davacıyım, efendim davacıyım ben.

ÇANDARLI, sert. — Ayağakalk! (*Bizanslı çevik bir hareketle doğrulur, ürkek bakışlarla etrafına bakınır.*) Kimden davacısın?

BİZANSLI. — İmparatorundan, efendim, kudretli efendilerim (*Ellerini onlara uzatarak.*) Bizans'ın İmparatorundan davacıyım ben. (*Üşümüş gibi kollarını yırtık gömleğinin içine çapraz olarak sokar, omuzlarını kısar.*)

TURHAN, alaycı. — İmparator, İmparator ne yaptı sana?

BİZANSLI, kesik kesik. — Efendim... İmparator aldattı bizi... Yüce Sultan'la yapılan

anlaşma gereğince, taşıyabileceğimiz mallarla şehirden çıkmamıza izin verildiği halde, gerekli tertibat alınmadığı için, şehirde kalanların hücumuna uğradık. Bütün mallarımızı yağma ettiler... (*Yırtık gömleğini açıp çıplak vücudunu gösterir.*) Bizi soydular... Sonra bu halde surlardan sallandırdılar efendilerim... *Üst-üste eğilerek.*) Şikayetçiyim İmparatordan...

ÇANDARLI. — Biz sur içinde olanlara karışmıyoruz.

TURHAN. — Askerimizden şikâyetin var mı, onu söyle!

BİZANSLI. — Hayır, yok... Askerden bir kötülük görmedik... (*Çandarlı'ya doğru iki adım atar.*) Efendimiz.

SARUCA, kılıcına davranarak. — Dur, yaklaşma.

ÇANDARLI, sakin. — Bırak Saruca... (*Saruca geriler.*)

BİZANSLI. — Bizim asıl büyük şikâyetimiz... İmparatorun şehri müdafaaya karar vermesinden... Onu da kandıran Jüstinyani, ücretlilerin kumandanı Jüstinyani... Efendimiz, izin verin bana: tekrar Bizans'a döneyim. Yüce Sultan'la boy ölçüşmeye kalkan şu sapık Cenevizli'yi kendi elimle öldüreyim... İyi hançer kullanırım efendilerim, yanmda çalıştım... Kuşkulalmaz benden... (*Çandarlı işaret eder, gerisinde duran iki muhafız, Bizanslıyı kolla-*

rından yakalarlar, çıkarmak üzere sürüklerlerken Bizanslı gitmemek için direnir, aynı zamanda yalvaran bir sesle konuşmakta devam eder.) İzin verin Mükâfat istemem bunun için. Yalnız mallarım geri verilsin bana... Çekmem. (Muhafızlar Bizanslıyı çıkarırlar).

TURHAN. — Zavallı Bizans!

ÇANDARLL — Zavallı İmparator!

KARACA. — Böyle halka böyle İmparator. (Hamza Bey girer.) Kaptan Paşa da geldi. (Selâmlaşma).

ÇANDARLL — Şevketlû Hünkârımız nerede Hamza Bey? Sen kendileriyle beraber değil miydin?

HAMZA. — Efendimiz öğleden sonra geldiler, tahliye işini mahallinde görmek için... Fakat fazla kalmadılar... Ak hoca ile Zağanos Paşa da vardı yanlarında... Sanırım liman üstündeki sırtlarda yeni top mevzilerini görmeye gittiler.

ÇANDARLI. — Ya..

TURHAN. — Nasıl gidiyor Hamza Bey senin işler?

HAMZA. — İyi... Çok iyi Devletlû Vezir. Bu sabahtan itibaren anlaşma hükümlerinin tatbikine başlandı.

KARACA. — Bizans'ı terkeden çok mu?

HAMZA. — Evet.

TURHAN. — Gemiler kâfi gelecek mi bu işe?

HAMZA. — Ne mümkün, bir sel... insan seli... Korkarım bu gidişle Bizans tamamiyle boşalacak.

KARACA. — Yalnız İmparator kalacak, bir de ücretlilerin komutanı.

HAMZA, Karacayı göstererek. — Paşamın hakkı var... Yine bunların birinden öğrendik. İmparatorun kardeşi ve daha birçok Bizans büyükleri de kafilenin arasına karışmışlar... Fakat adamın dediğine bakılırsa maksatları başkaymış onların...

ÇANDARLL — Ne gibi?

HAMZA. — Bir yolunu bulup efendimizle görüşmek.

TURHAN. Ne diye?

HAMZA, gülünseyerek. — Bilmem...

KARACA. — Şehri terk edenler hangi yolla Bizans'tan ayrılıyorlar Hamza Bey?

HAMZA. — Liman yüzünde, surdan sallandırılmış merdivenlerle paşa...

SARUCA, kurnaz. — Bu merdivenlerden niçin faydalanmıyoruz, aklım ermiyor... (*Onların aklını çelmek ister gibi.*) Bir baskınla... (*Hayretle baktıklarını görünce.*) Niçin olmasın?

ÇANDARLI, *sert*. — Anlaşma gereğince bu merdivenlerden yalnız şehirden ayrılanlar faydalanacaklar, Şevketlû Hünkârın emri. (*Turban'a.*) Efendimiz niçin bu kadar geciktiler?

TURHAN. — Gelirler elbet... Sultanımız çok sıkıntılı bu günlerde...

ÇANDARLI. — Evet, neden, ben de anlamıyorum.

KARACA. — İş uzadı da ondan.

ÇANDARLI. — İş uzamadı, Sultan sabırsız.

KARACA. — Belki.

ÇANDARLI, *hiddetle*. — Belki değil, öyle. Düşünsenize, be nisanda buraya geldik, şu surların önüne... Bugün mayısın yirmi sekizi... Muhasaranın elli ikinci günü henüz.

TURAN. — Padişah bu işin daha kısa zamanda neticeleneciğini umuyordu.

ÇANDARLI. — Hata... Karşımızdaki bir sınır kalesi değil, koca İmparatorluk!

KARACA, *atak*. — İmparatorluk! Hepsi şu surların içinde değil mi? (*Coşkunlukla.*) Bilmiyorsun Devletlû Vezir, demin onu düşündüm gelirken, ne inanılmaz vak'alar, tıpkı masal gibi.

ÇANDARLI, *soğuk*. — Neyimiş, masal gibi olan?

KARACA. — Şu yaşadığımız günler. (*Hulyalı ve coşkun.*) Hisarın yapılması, sonra Edirneye dönüş... Kış boyunca o hummalı hazırlık... Daha sonra Edirne'den hareket... O ne muhteşem kervandı! Sonra bu muazzam ordu, Bizans'ın bin yıllık mazisi boyunca görmediği ordu! Ne fedekârlıklar, ne kahramanlıklar! (*Çandarlı'ya.*) Sen iki ay olmadı diyorsun paşa... İki ay! Zamanın ne hükmü var.

ÇANDARLI, *ezilmiş.* — Hakkın var Paşa, gerçekten masal gibi bunlar!

KARACA, *hulyalı ve coşkun.* — Masal gibi... Bu harbin şehitleri de, gazileri de birer masal kahramanı değil mi sanki? Bu coşkunluk, bu hadden aşırı fedakârlık görülmüş şey mi? Bu sabah surları dolaştım baştanbaşa atla. Bizans'ın günleri sayılı artık. (*Zağanos girer.*)

ÇANDARLI. — Sen Sultanımızla değil miydin Zağanos?

ZAĞANOS, *heyecanlı.* — Hayır, efendimiz, Ak hoca ile deniz istikametinde gittiler. Bizans yanıyor... Büyük bir yangın başladı Bizans'ta... Eğer söndürülmezse, korkarım şehri baştanbaşa kül edecek... (*Ufukta bir kızılık belirir, Paşalar çadırdan fırlarlar, Zağanos geride kalır, Çandarlı'ya.*) Siz, efendim, görmek istemez misiniz Bizans'ın nasıl yandığını?

ÇANDARLI, sert. — Hayır. (Zağanos eğilip çıkar, paşalar çadırın yanındaki yamaçtan inip kaybolurlar, muhafızlar da onları takibederler, sesler uzaklaşır, erir. Çandarlı, çadırın içinde tek başına oturmaktadır. Bu anda çadırın dışında bir gölge belirir, çekingen bir hali vardır. Çadırın kapısından korka korka başını uzatır; üstü başı kızgın bir savaşın bütün işaretlerini taşımaktadır. Çandarlı bir hayale bakar gibi gözlerini ona diker, sonra birden doğrulur, hem hayret, hem korku ifade eden bir sesle haykırır.) Lizander!

LİZANDER, hızla girer, Çandarlı'nın ayaklarına kapanır. — Devletlû efendim.

ÇANDARLI. — Burada işin ne senin, bu kılıkta?

LİZANDER, kapandığı yerde omuzları sarsılarak. — Bilmiyorum... Bir şey sormayın bana.

ÇANDARLI, birden müthiş bir korkuya kapılır. — Çabuk git, git buradan, görmesinler seni... Yoksa... Ah ne delilik! Git.

LİZANDER. — Yok... Kimse yok dışarda efendim... Hiç kimse yok... Paşalar... Muhafızlar da... Hepsi sırtın gerisinde... Yangını daha iyi görebilmek için.. Beni görmediler alacakaranlıkta...

ÇANDARLI. — Olsun git. (Çandarlı çadırın kapısına koşar, bakar kimseyi göremeyin-

ce dönüp gelir.) Şimdi dönerler... (Onu hayretle süzerek.) Sen nereden geliyorsun böyle?

LİZANDER, yeis içinde inler gibi. — Cehennemden, efendim... (Dizleri üstüne düşer sayıklar gibi.) Cehennemden içinden geliyorum ben... (Başını elleri arasında sıkarak inler.) Bitti, her şey bitti artık.

ÇANDARLI, kinle. — Bizans ektiğini biçiyor, hak yerini buluyor. (Yeniden telâşlanır.) Çabuk, çabuk uzaklaş buradan!... (Onu iter, elinde sıcak bir ıslaklık hissetmiş olduğu için avucuna bakar, kanlanmış olduğunu görünce.) Kan! Sen yaralanmışsın.

LİZANDER. — Ehemmiyeti yok... (Kendine acındırmak ister gibi.) Buraya sokulabilmek için ne tehlikeleri göze aldım bilerseniz, büyük efendim.

ÇANDARLI, birden sevinçle. — Ah, anladım. (Sesi ümitle titriyerek.) Lizander yoksa...

ÇANDARLI. — O mektubu getirdin mi Lizander?

LİZANDER, sert. — Hayır.

ÇANDARLI, irkilerek. — Neden? Hani vadetmiştin bana?

LİZANDER. — Ben vadimi yerine getirdim... Fakat mektubu elimden aldılar.

ÇANDARLI, üstüne yürüyerek. — Yalan, yalan söylüyorsun habisi!

LİZANDER. — Hayır, yalan değil, yemin ederim... Onu aldım... Başmabeyincinin yardımıyla... (*Birden söner.*) Fakat buraya gelirken üstüme hücum ettiler, mektubu aldılar elimden zorla, üstelik yaraladılar...

ÇANDARLI. — Allahım! Fakat kim, kim yapabilir bunu Lizander?

LİZANDER. — Öyle sanıyorum ki... Notaras'ın adamları... Belki de Başmabeyincinin yeni oyunu bu. Fakat kat'î bir şey diyemem... Karanlıkta, yüzlerini görmedim.

ÇANDARLI. — Notaras ha... Garip şey! (*Ani bir kararla.*) Lizander, derhal Bizans'a dönmelisin.

LİZANDER, *katiyetle.* — Asla!

ÇANDARLI. — Neden, mektubu ele geçirmen lâzım... (*Hırsla.*) Hayatın pahasına da olsa mektubu onların elinden koparıp alman lâzım!

LİZANDER. — Geçti artık... Ben Bizans'a dönmem... Ben bir daha geri dönmek üzere kaçtım o cehennemden.

ÇANDARLI. — Dönmen lâzım. (*Paşalar girerler, Lizander korkup siner, Çandarlı suçüstü yakalanmış gibi.*)

TURHAN, *Lizanderi göstererek.* — Kim bu Devletlû Vezir?

ZAĞANOS, onu tanıyarak. — Lizander değil mi bu, ta kendisi, Lizander. (*Alayla onu süzer*).

ÇANDARLI. — Evet... Lizander.

TURHAN. — Nasıl ulaşabilmiş buraya?

LİZANDER, isyan ve ıstırapla. — Bizansı terk edenlerin içine karıştım, Devletlû Vezir. Yeni bir yurt aramaya çıkanların... Fakat cesaretim yetmedi. Yolunu bulup kaçtım. Belki... (*Ümidetmeye cesaretsiz, susar*).

ZAĞANOS. — Önce sanatkâr, sonra elçi, şimdi de esir...

KARACA. — Yoo, hayır hayır, böyle konuşmaya hakkın yok Zağanos. Harp bu. (*Lizander'i acıyarak gözden geçirir.*) Cehennemin kızgın, yanık kokusu üstüne sinmiş... Bizans ne âlemde, sevgili Bizans'ın senin?

LİZANDER. — Bizans... Bizans mahvoldu efendimiz, her şeyini kaybetti Bizans.

ÇANDARLI. — Ağla, Lizander, ağla, fakat şikâyete kalkma sakın. Bu talihi siz yaptınız, elbirliğiyle.

LİZANDER. — Bizans'ın bin yıllık binası çatırdıyor, asker verilen emirleri dinlemiyor, halk da gedikleri tamir etmek istemiyor, müdafiler silâhlarını enkaz içine gömüyorlar, şehre kaçıyorlar, içmek ve kendilerini unutmak için.

KARACA. — Peki surda boş bıraktıkları yerler?

LİZANDER. — Kimse düşünmek istemiyor bunu... Herkes bu çöküntüyü çabuklaştırmaya çalışıyor... Artık ne olacaksa, bir an önce olup bitsin diyor Bizans'ta şimdi herkes.

ZAGANOS. — Demek o sinsice gayretler fayda vermedi... (*Uzaklaşır.*)

LİZANDER, duymamış görünerek. — Dün gece, saray nazırının evine girmişler... Kendisine hakaret etmişler, karısını da saçlarından tutup merdivenlerde sürüklemişler... Ağır yaralıymış kadın. Patrik de halkın hücumuna uğramış... Şehri takdis için Ayasofya'ya giderken halk etrafım çevirmiş, güçbelâ canını kurtarmış. (*Yorulmuş gibi nefes nefese.*) Sonra, Sen Spiridion'a ait emanetler çalınmış kiliseden... Tabii yalnız altmdan olanlar... Bakırlara el sürmemişler... (*Hakaretle güler.*) Sonra Mukaddes Anamız şehri kurtaracak! Kim inanır bu masala?... (*Bağırarak.*) Hristos Bizansı terk etti artık! Şehir Allahsız kaldı... Ondan boşalan yeri de ayaktakımı aldı... Mu kaddes sınır tanımayan ayaktakımı. (*İhtilâç içinde.*) Şehirde sinsi bir kıpırdama var, talan başlayacak diyorlar... (*Yüzü buruşarak, güler.*) Talan! İşte yangın ilk işareti bunun. Korkarım sizin ordunun arkasına takılan kalabalığa pek bir şey bırakmayacak bizim talancılar...

ÇANDARLI, kendini tutamaz, haykırır. — Yeter, yeter cehennem kaçkmı... Hey muhafızlar! (Muhafızlar girer, onlara Lizander'i göstererek.) Alın şu deliyi (Muhafızlar Lizander'i yakalarlar.) Hatların dışma atın.

LİZANDER, direnerek. — Hayır, hayır... İstemem... Dönmek istemem o cehenneme... (Muhafızlar zorla sürükleyerek çıkarırlarken bir Subaşı koşarak girer.) Şevketlû Hünkâr. (Fatih yanında Akşemsettin ve muhafızlariyle görünür, muhafızlar çadırın dışında kalırlar, Fatih girer).

FATİH, seri bir bakışla etrafı gözden geçirir, kapının yanında muhafızların arasında, çökmüş ve ezilmiş duran Lizander'i görür. — Kim bu... (Lizander diz çöker.) Sen miydin? (Sert, Çandarlı'ya.) Buraya niçin gelmiş?

ÇANDARLI, kekeleyerek. — Bir sığmak arıyor kendine, Devletlû Padişahın yanında...

FATİH. — Ya... (Onu acıyarak süzer, sonra kapının yanında dimdik, kıpırdamadan duran Subaşı'ya.) Getirsinler bakalım... Kimmiş bunlar, dilekleri neymiş? (Subaşı çıkar.) Acı şey! Tahtın etrafı boşalmış... İmparator tek başına kalmış Bizans'ta.. Sadakat gösteren tek kişi Jüstinyani... Talihsiz adam! (Çadırın dışında gölgeler belirir, sonra üç Bizans'lı, yanlarında muhafızlarla girerler. Buldukları yer göl-

gede kalır, yüzleri görünmez, Fatih sert bir sesle.) Yaklaş! (En önde duran Bizanslı bir adım atar, Dimitriyus'un yüzü aydınlanır, bütün ağızlarda adı bir fısıltı halinde dolaşır. Fatih hayretle.) Dimitriyus... (Birden değişir, sert ve alaycı.) Bu geliş İmparator adına mı?

DİMİTRİYUS. — Hayır efendim... (Kısa duruş.) Bizans adma.

FATİH, alaycı. — Sakın kendi adına olmasın? (Sert.) Neden İmparator adına değil de kendi adma?

DİMİTRİYUS. — Çünkü... Bizans'ın İmparatoru yok artık.

FATİH, birden kalkar. — Ne oldu, öldü mü İmparator?

DİMİTRİYUS, kinle. — Hayır.

FATİH. — Ey o halde? (Dimitriyus başını eğer.) Anladım... (Hem alaycı, hem de büyük.) Sen de mi Dimitriyus! Sezar'ı arkadan vuran Brütüs rolüne çıkmayı nasıl göze alabildin?

DİMİTRİYUS, hem korkak hem isyankâr. — Ben Brütüs, O da Sezar, öyle mi? (İstihkarla.) Sezar!

FATİH. — Yazık Dimitriyus, bunu yapmamalıydın, İmparatorunu terk etmeye hakkın yoktu.

DİMİTRİYUS, duyduğu isyan ve kin korkusuna galebe çalar. — Neden? (Hırslı.) Onu

Bütün Bizans terk etti, ben de bırakmışım çok mu? (*Küçümseyerek.*) İmparator!... İmparatorluk nesine onun. Ne hükmedecek ülkesi var, ne de elinde çarpışacak ordusu.

FATİH, sükûnetle. — Demek Bizans bu hale geldi artık.

DİMİTRİYUS. — Evet. (*Birden çöker.*) Bizans, Bizans mahvoldu. Bizans'ta herkes biliyor bunu, yalnız tek kişi, bir tek insan bunu anlamak istemiyor. (*Yeniden taşarak.*) Adam kahramanlık sevdasına tutulmuş, kahraman! İşe yaramayan kahramanlık! (*Yeisle.*) Bizans mahvolduktan sonra... (*İnandırmak ister gibi.*) O, her şeyin kayb olduğunu anlıyor kendisi için... (*Kinle.*) Ve mademki ben mahvoluyorum, Bizans da benimle birlikte mahvolsun diyor. (*Birden bütün cesaretini kaybeder.*) Şeref, kahramanlık, hep onun olsun. Ben... (*Ellerini Fatih'e doğru uzatarak yürür.*) Yaşamak istiyorum... (*Dizleri üstüne düşer.*) Yaşamak... (*Dizleri üstünde Fatih'e doğru yürür, sayıklar gibi bir düziye tekrarlar.*) Yaşamak... Yaşamak... (*O vaziyette gözlerini Fatih'e dikerek.*) Başımda ister İmparator olsun, isterrse Sultan.

FATİH, ayağa kalkar, Dimitriyus'a yukardan bakarak. — Yaşamak.. (*Hem acımış, hem de kızmış.*) Böyle mi Dimitriyus? (*Kızgınlıktan sesi titreyerek bağırır.*) Ayağa kalk! (*Pa-*

şalara.) Bahtsız Kostantin! Kahramanlığın takdir edilmediği bir ülkede bu istidatla yaratılmış olmak hazin bir şey doğrusu... (*Hızla döner, yerine oturur. Dimitriyus şaşkın ve perişandır. Ona aynı zamanda hem merhamet, hem de nefretle bakar.*) Bir dileğin mi vardı bizden?

DİMİTRİYUS, gururu galebe çalmış. — Hayır. (*Hızla çıkar.*)

FATİH. — Tuhaf! (*Dışarda bir kaynaşma duyulur, Zağanos muhafızlarla fırlar, biraz sonra girer.*) Ne var Zağanos?

ZAĞANOS. — Kendini öldürmek istedi, hançeriyle.

FATİH. — Ya...

AKŞEMSETTİN. — Ne isteyecekti senden, öğrenemedik. (*Yüzü görünmeyen Bizanslı grubundan biri öne doğru iki adım atar, Skolaryus'un yüzü aydınlanır.*)

SKOLARYUS. — Mora despotu olarak tanınmasını dileyecektim efendimizden, fakat ihaneti yüzüne çarpılınca dili tutuldu, ümidini kaybetti... Yaşamayacağım anladı ve kendi eliyle canına kıymak istedi. (*Bir adım daha yaklaşır.*) O en büyük düşmanımızdı efendimiz ve öyle kalmaya İsa adına andıçmıştı.

FATİH, Zağanos'a. — Dimitriyus'a bakılsın. (*Skolaryus'a.*) Kendinden konuş, nesin, kimsin sen? (*Zağanos çıkar.*)

SKOLARYUS. — Ben, Skolaryus, efendimiz... (*Üstüste eğilerek.*) Halkın sevgilisi Skolaryus... Bizans kilisesinin sadık hizmetkârı... İkiyüzlü sinsi Patrik'in düşmanı... Skolaryus... Gerçek dostunuz.

FATİH. — Ne istyiorsun, konuş!

SKOLARYUS. — Efendimiz, mühim bir haberim var size... (*Arkasında duran ve yüziğ görünmeyen Bizanslı'ya endişeyle dönüp bakar.*)

FATİH. — Mühim haberini söyle.

SKOLARYUS. — Biz... Efendimizin sadık köleleri... Adamlarım... Kerka Porta'yı açmaya hazırlanıyorlar...

FATİH, yerinden kalkarak. — Niçin?

SKOLARYUS. — Ordunun kolayca şehre girebilmesi için.

FATİH. — Bizans temellerinden sarsılmış, çökmek için son ve en kuvvetli vuruşumuzu beklediği şu anda, öyle mi? (*Alaycı.*) Geç kaldın Papas! Bu şerefi kimseye borçlu olmak niyetinde değiliz... (*Birden kızar.*) Alın şu adamı. (*Muhafızlar Skolaryus'a yaklaşırlar, Skolaryus ürkek ve telâşla eğilerek muhafızlarla çıkar.*) Patrik'in yerine göz diken melûn. Dostumuz olduğuna bizi inandırmak istiyor. (*Karanlıkta tir tir titreyen Bizanslı'ya.*) Yaklaş..

yüzünü görelim senin de... Ne istiyorsun? (*Başmabeyinci ileri yürür, yüzü aydınlanır.*) Kim bu adam Lizander?

LİZANDER. — İmparatorun başmabeyincisi efendimiz.

BAŞMABEYİNCİ. — Evet. (*Fatih'in ayaklarına kapanır.*) Efendimiz... İnanmayın, hiç birine inanmaym... Dışarda efendimizi görebilmek için ümitle bekleyen Bizans'lıların... hiç birine inanmaym, Haşmetlû Sultanımız. Ben, size yalnız ben hizmet edebilirim. (*Birden.*) Efendimiz, Prenses İren zindana atıldı.

FATİH, yerinden kalkarak heyecanla. — Öyle mi Lizander?

LİZANDER. — Evet.

BAŞMABEYİNCİ. — Yalanım yok, mukaddes efendim, yüce Sultan'a karşı... (*Fatih'in konuştuğunu duyunca korkarak susar.*)

FATİH. — Neden?

BAŞMABEYİNCİ, bu alâkadan ümide kapılmış, yaranmak ister gibi. — Efendimiz... İmparatoriçemizle Bizans'ı terk etmesi için İmparator tarafından verilen emri dinlemediği için...

FATİH. — Ya... (*Yerine oturur.*)

BAŞMABEYİNCİ, heyecanla ve kesik kesik. — Ben... Bana efendim, güvenilir dört kişi versinler... Sadece dört adam... Surun dibin-

de adamlarım beni bekliyor... Gizli bir yoldan... Şu Skolaryus'un, kurnaz Papazın... sözünü ettiği yoldan... Bütün tertibatı aldım... Prensesi... Diptiri gömdükleri zindandan kurtarayım... (*İhtilâç içinde kâh sırtıp, kah yüzünü buruşturarak.*) Sonra bu işi yapanları da... başta İmparator... hepsini zincire vurup efendimize teslim edeceğiz: (*Fatih'in kaşlarının çatıldığına görünce bozulur, ürkek kekeler.*) Bir mükâfat da istemem bunun için... Bana... hayatımı bağışlayın yeter...

FATİH, haykırarak. — Yeter! susturun şu melûnu. (Zağanos bir sıçrayışta onu yakalar, yere çiviler).

ZAGANOS, gözleri Fatih'in gözlerinde. — Kellesini vursunlar mı Sultanım, izinin olursa?

FATİH, iğrenmiş gibi başını çevirerek. — Bırak, elini sürme şu adama Zağanos. (Zağanos çekilir, muhafızlar Başmabeyinci'yi yakalarlar).

BAŞMABEYİNCİ. — Merhamet! merhamet efendimiz... (Muhafızlar sürükleyerek çıkarırlar, sızlanan sesi gittikçe uzaklaşır, kaybolur).

FATİH, kendi kendine konuşur gibi. — Merhamet. (Lizander'e.) Sana gelince... (Lizander'e yaklaşır. Lizander titremektedir, Fatih birden acımış gibi.) Derhal Bizans'a dön; İm-

paratorun yanına... Anlıyorsun değil mi? İhtiyacı olabilir sana. (*Birden çadırın dışında bağrışmalar, telâş, heyecan ve sevinç naraları duyulur. Kalabalık bir yeniçeri grubunun çadıra doğru koştukları görülür. Fatih, Paşalara bakarak.*) Bu sesler ne? (*Zağanos, Karaca Paşalarla, Muhafızlar da onları takibederler, fakat çadırın kapısından çıkmaya fırsat bulamazlar. Yeniçeriler çadırın kapısında görünürler. Paşalar bir anda Fatih'in etrafını çevirirler. Yeniçeriler Fatih'i görünce saygı duruşu alırlar... Hepsi nefes nefesdir.*)

AKŞEMSETTİN. — Ne oluyor?

FATİH, yalın kılıçla kendi önünde duran Zağanos'a sert. — Çekil Zağanos! (*Zağanos korkuyla yana çekilir. Yeniçerilere, sert.*) Ne var?

1. YENİÇERİ. — Müjde Sultanımız, Müjde. (*Soluğu kesilmiş gibi susar.*)

2. YENİÇERİ. — Büyük topun açtığı gediğe saldıran yiğit erlerden biri... (*O da tıkanmış gibi susar.*)

3. YENİÇERİ, heyecanla bağırarak. — Topkapısına sancağı dikti! (*Fatih, paşalar sevinçle haykırırlar.*)

FATİH, coşkun bir heyecanla. — Hey! yiğitim, bu müjden bir ülke değer. (*Paşalar birbirleriyle kucaklaşırlar. Çadırın havası bir an-*

da değişmiş, sevinç ve coşkunluk sesleriyle dolmuştur. Fatih'in konuştuğunu duyunca durup ona bakarlar.) Kim, kim bu kahraman? (Birden dışarda dik bir sesin: "Yol verin, yol verin!" diye bağırdığı duyulur. Çadırın önünü kapatan keşif Yeniçeri kalabalığı açılır, Ulubatlı, levent iki yeniçerinin kollarında görünür, yaralı ve bitkindir, adımlarını güçlkle sürür, fakat Fatih'in karşısına gelince, son bir gayretle dikilir, gözleri yarı kapalıdır).

FATİH. — Kim bu?

4. YENİÇERİ. — Ulubatlı Sultanım, Ulubatlı Hasan.

5. YENİÇERİ. — Topkapısına sancağı diken yiğit...

KARACA, Hasan'a. — Devletlü Hünkârın huzurundasın Hasan, aç gözlerini...

5. YENİÇERİ, Fatih'e. — Dört nal geldik, biraz sarsıldı ne de olsa.

4. YENİÇERİ. — Müjdeyi kendisi vermek istedi Sultanım, ama konuşacak dermanı yok.

5. YENİÇERİ. — Yarası çok ağır. Getirmek doğru değildi ama kendi diledi.

FATİH, ilk şaşkınlıktan kendini kurtarır. — Ne duruyorsunuz öyleyse... Çabuk, çabuk yatırın Hasan'ı... (Getirenler, paşaların yardımıyla Hasan'ı sedire yatırırılar, Lizander bir

arada muhafızlarıyla çıkar. Ulubatlı itiraz etmek ister gibi bir harekette bulunur.) Ne diyor?

4. *YENİÇERİ*. — Sedir kan olacak diye korkuyor anlaşılan.

AKŞEMSETTİN. — Hasan, yavrum Hasan!

FATİH, onun üstüne eğilerek. — Gazan mübarek olsun, Hasan. (*Hasan gözlerini aralar, Fatih'i görünce dirseği üstünde doğrulmak ister, düşer. Fatih engel olur.*) Hayır, kıpırdama... (*Doğrulur, onu getirenlere.*) Nasıl oldu böyle?

5. *YENİÇERİ*. — Sancağı diktikten sonra surdan uçtu, delik deşik.

FATİH. — Yaralarımı sarsınlar çabuk... (*Akşemsettin'in koluna dokunduğunu görünce.*) Ne var hoca?

AKŞEMSETTİN. — Hasan'ı rahat bırakalım Sultanım.

FATİH. — Ya... Demek... (*Tekrar Hasan'a yaklaşır, Hasan bunu sezmiş gibi gözlerini aralar, solgun dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme uçar.*) Yola beraber çıktık, fakat bizi çok geride bıraktın, Hasan. (*Çadırın dışında yeniden bir kaynaşma olur, yeniçerilerde telâşlı bir hareket görünür.*)

YENİÇERİLER. — Paşamız geliyor. Beylerbeyi geliyor. (*İshak Paşa girer, Fatih'in karşısında eğilir.*)

FATİH. — Ne haber, Paşa, Topkapısından? *(Paşanın yan gözle yeniçerilere baktığını görünce.)* Müjdeyi aldık.

İSHAK. — Mübalağa cenk oldu, Devletlû Hünkârım. Hasan'ın otuz arkadaşından sağ kalanlar... Burçta sancağın etrafında şimdi. Askerimiz bir sel gibi iki sur arasını doldurdu. "Tabıl, kös, girenay sadasından, âdem sesinden, at kişnemesinden, sancaklar şakırtısmadan" gök kubbe çatlayıp yere inmiş sanılır... "Müdafiler, düşen ölüsüne ve atlar lâşesine bakmayıp iç surlara çekildiler... Kapıları muhkem kapadılar, giremeyip dışta kalanlar ayak altında ezilip toprağa karıştılar." Ama sanmam, iç surların dayanacağı şüphelidir. *(Yan gözle Hasan'ın bulunduğu tarafa bakar, Fatih'in konuştuğunu duyunca vaziyet alır.)*

FATİH, kızarak. — Yeniçeri ne duruyor, niçin hücumu kalkmıyor? *(Çadırın içi iyice kararmıştır, bir muhafız yanından dolaşarak mumları yakar).*

İSHAK. — İçhisarda açılan gedikler kapatıldı, karanlık bastırdı... Göz gözü görmez... Asker surun dibinde kendini yer... *(Kendi kendine konuşur gibi.)* Ben eminim ki hiç bir ordu sabahı böyle hasretle beklemedi, dünya yaratılalıberi. *(Sabrı tükenmiş gibi, izin beklemeden Hasan'ın bulunduğu tarafa koşar.)* Hasan,

evlâdım Hasan, hepimiz seninle övnüyoruz. (Akşemsettin'in kendisine işaret ettiğini görünce susar, Fatih'e bakar).

FATİH. — Ne var Hocam?

AKŞEMSETTİN, Hasan'tı işaret ederek. — O mertebesini buldu.

FATİH, yaklaşır, sonra eğilir Hasan'ı alnından öper, kalkar kendi kendine konuşur gibi. — Ne mutlu sana Ulubatlı! Adm Bizans'a giren ilk Türk olarak tarihe geçecek! (Hazır bulunanlara.) Eğer Sultan olmasaydım, Ulubatlı Hasan olmak isterdim! (Muhafızlara işaret eder. Muhafızlar bir sancak getirip üstüne örterler. Onu taşıyarak çıkarırlar. Hepsi çadırın önünde bir an dururlar, iki muhafız meşalelerle gelir, yerlerini alırlar).

FATİH. — Mekânın cennet olsun, yerin milletin kalbi... Şehitlerimize bizden selâm götür Hasan! (Hepsi saygı duruşunda beklerler, muhafızlar Hasan'ı götürürler, gözden kaybolunca Fatih ve paşalar çadıra dönerler. Hepsi heyecanlıdır.) Bu gece mum donanması yapılsın, surlar durmadan dövülecek, geceyarısına kadar... Tam geceyarısında bütün ışıklar söndürülecek... Yarın alessabah umumî hücum yapılacaktır. (Zağanos'a.) Derhal münadiler çıkarılsın; emrimiz duyurulsun!

ZAĞANOS. — Ferman Padişahın. (Çıkar).

FATİH. — Gedüğe mukaddem çıkacak olanlar, eğer dirlik tasarruf etmemiş kimse ise timarlar verilecek, timar erleri Subaşı, Subaşılar Sancak beyi, Sancak beyleri de Beylerbeyi rütbesine nail olacaklardır. Eline hükmü şerif sadaka olunacak; ta nesli münkariz oluncaya değin bu mükâfat onların evlât ve ahfadın da aynen intikal edecektir." (*Hazır bulunanlar arasında umumî coşkunluk, Fatih konuşunca ses kesilir.*) Bu emrimiz savaşıçılarımıza duyurulsun; bizzat tarafınızdan... (*Paşalar çıkmaya davranırlar.*) Sen kal lala. Sen de hoca. (*Fatih, Akşemsettin ve Çandarlı'dan başka hepsi çıkarlar, önce derin bir sessizlik olur.*) Yarın bu saatte, belki çok daha erken, orada, surların içinde olacağız. (*Heyecanla.*) Düşün hoca, bir çağ kapanacak, yeni bir çağ açılacak milletimin tarihinde!... (*Kendi kendine konuşur gibi.*) Kim bilir belki de dünyanın... (*Kapıya doğru bakarak.*) Neye gecikti bu?

AKŞEMSETTİN. — Birini mi bekliyordun, Devletlim?

FATİH. — Evet, bir haberci, mühim kişi, hatırlı bir misafir... Haberlerini bize Lizander'le ulaştırıyordu. (*Çadırın dışında iki gölge belirir, bir Subaşı girer.*) Beklediğim adam mı?

SUBAŞI. — Geldi, Şevketlûm!

FATİH. — Al! (*Subay çadırın dışına işaret eder, geniş bir pelerine sarılmış olan gölge*

girer, kukuletasını atınca Notaras görünür. Çandarlı irkilir, Notaras da şaşırmıştır.) Gir, gir içeri, korkma, yabancı yok; burada hep bizbizeyiz. Sana tanıtalım hoca. Muhasarada bize büyük hizmette bulunan Lukas Notaras, İmparatorluk Başkumandanı. (*Notaras'a.*) Ne haber Bizans'tan, Lukas Notaras?

NOTARAS. — Bizans'ın işi tamam, efendimiz. (*Alaycı.*) Bizans son ümidini de kaybetti.

FATİH. — Neymiş bu son ümidi Bizans'ın?

NOTARAS. — Jüstinyani efendimiz.

FATİH, birden kalkarak. — Ne oldu Jüstinyani'ye, öldü mü yoksa

NOTARAS. — Hayır yaralı, hem de oldukça ağırılmış.

FATİH. — Yazık, acıdık ona. İyi bir askerdidi, hem de merd bir insan. Tıpkı bir Türk gibi. (*Notaras'm yüzünü buruşturduğunu görür.*) Sevişmediğinizi biliriz... (*Çandarlı'ya.*) Ona zarar verilmeyecek saygı gösterilecek, yarın Bizans'a girince.

NOTARAS. — Jüstinyani Bizans'ta değil ki efendimiz.

FATİH. — Ya nerede?

NOTARAS. — Açık denizde şu anda... Yaralamınca hemen limandaki lâtin gemilerinden birine taşınmasını istemiş, dediğini yapmışlar...

Gemi de bir kolayını bulup o kargaşalıkta limandan savuşmaya muvaffak olmuş.

FATİH. — İnanılmayacak şey!

NOTARAS. — İşi yerinden duydum, yanlış yok. İmparator çok yalvarmış kendisine, kalması için.

FATİH. — Ne hazin akibet!

NOTARAS. — Evet, efendimiz, yarası çok ağır, yolda muhakkak ölür, dediler.

FATİH. — Yazık, tarih ona ne muhteşem bir yer verecekti, gelmiş geçmiş kahramanlar katında. Eğer o yaralandığı yerde düşüp kalmasını bilseydi. Fâni olan insan için ne büyük talihsizlik bu! Adam ölmezliğin eşliğinde geri döndü ve ölümden kaçmak isterken, ölümün kucağına düştü. (*Kırılmış bir sesle.*) Bizans'ta ne yapıyorlar şimdi?

NOTARAS. — Son âyin. Bizans'ın cenaze merasimi. Ayasofya'da son âyin yapılıyor şimdi. Başta İmparator, saray ve kilise adamlarından arta kalanlar, onların gerisinde her sınıf halk, dış avlu, mâbedin etrafındaki bütün yollar insanlarla dolup taşmış. İki taraflı evlerin çatılarına varıncaya kadar. Son âyine katılmak isteyenler sel gibi bütün sokakları doldurmuşlar. Bizans'ın yarı halkı orada. Gerikalanlar da âyin alayları tertiplemişler. (*Gülüm-*

seyerek.) Fakat Bizans bu! Yarın aynı coşkunklukla surların kapılarında efendimizi karşılamaya çıkacak.

FATİH. — Demek Notaras?

NOTARAS. — Bizans'ın işi tamam, Efendimiz, benim de... Eğer izniniz olursa...

FATİH. — Burada, yanımızda kalmak istiyorsun, öyle mi?

NOTARAS. — Hayır, orada, bulunmam lâzım... Adamlarım beni dışarda bekliyorlar. (*Birden hatırlamış gibi.*) Bakın, az kalsın unuttuyordum. (*Cebinden bir mektup çıkarır, çekingen ve saygılı, Fatih'e uzatır.*)

FATİH. — Bu ne?

NOTARAS. — Bir mektup, efendimiz. (*Yan gözle Çandarlı'ya bakar.*) Bir ihanetin vesikası. Karamanoğlu'na yazılmış, efendimizin tam güvenine haiz, zikudret bir yakini tarafından. (*Yan gözle Çandarlı'ya bakar. Yaranmak ister gibidir.*) Onu elde etmek için bir servet verdim.

FATİH, Çandarlı'yı işaret eder. — Devletlû vezirimiz alsın! (*Notaras mektubu Çandarlı'ya uzatır.*) Bildiklerimiz bize yeter! Yenisini öğrenmeye hiç hevesimiz yok, Lukas Notaras. (*Uzaktan münadinin: "Bu gece mum donanması yapılacak... Surlar aralıksız dövülecek... Bütün ışıklar tam geceyarısı söndürecek..." diye bağırdığı duyulur, ses uzaklaşır... Notaras*

bir an kararsız durur, sonra eğilir, geri geri çekilerek çıkar. Fatih, kendi kendine konuşur gibi.) Ne garip bir gece... Arkamda sanki tunçtan, devasa bir kapı ağır ağır kapanıyor... Bizans son uykusunu uyuyacak bu gece... *(Nüfuz edilmesi güç bir jestle.)* Eğer uyuyabilirse... *(Çadırın açık kapısından çok uzakta ışıkların yandığı görülür).*

AKŞEMSETTİN. — Işıklar yanmaya başladı.

FATİH, *coşkunlukla.* — Denizden limana kadar, bütün muhasara hattı boyunca ışıklar... Boğazın iki sahilinde, donanmamızın bütün gemilerinde kandiller, mumlar, fenerler, meşaleler... *(Birkaç yeniçerinin ellerinde yanan meşalelerle koşarak çadırın önünden geçtikleri görülür.)* ve askerlerimizin öbek öbek yakıtıkları ateşlerle... *(Ufuktan çadırın bulunduğu kısma kadar sahnenin bütün derinliğince ve yer yer hareketli ışıklar belirir.)* Bizans gökyüzünün toprağa indiğini sanacak bu gece... *(Yakından bir top sesi duyulur, bunu diğerleri takibeder. Atışlar birden sıklaşır, sonra çok uzaktan, surların tiz sesi duyulur. Arkasından mehterin ve bir ağızdan ona katılan askerinin neşeli ve coşkun sesi yükselir; bu ses çok uzaklardan, perde perde yükselerek yaklaşır).*

ÇANDARLI. — Donanma başladı.

FATİH. — Bizansın son gecesini kutluyoruz... Ben eminim büyük ceddimiz Osman'ın,

Yıldırımın, babamızın ruhları, şimdi gökyüzünden gülümseyerek bizi seyrediyorlar; Varna, Niğbolu, Kosova'ların şehit ve gazileri de onların arkasında saf saf el bağlamışlar...

AKŞEMSETTİN, *bir rüyada gibi*. — Bu harbin şehitleriyle.

FATİH. — Senin onlarla konuştuğun söylenir, bu gerçek mi Hoca? (*Çadırın dışında tektük meşaleli yeniçeriler geçer... Mehterin sesi yaklaşır.*)

ÇANDARLI. — Asker Otağı Hümayuna doğru geliyor.. Herhalde Şevketlû Hünkârı aralarında görmek dilerler. (*Sesler daha çok yaklaşmıştır. Top sesleri daha yakın ve siktir.*)

AKŞEMSETTİN, *gözleri kapalı bir rüyada konuşur gibi*. — Bak yaklaşıyorlar... Ne garip! Yarın bu saatte aramızdan ayrılacak olanlar da alaya katılmışlar... Onlar bu gece bizim misafirimiz. (*Fatih'le bir an gözgöze gelirler... Fatih yerinden doğrulur.*)

FATİH, *kalkar*. — Çıkalım karşılayalım onları. Bu unutulmaz gazanın kahramanlarını... (*Önde Fatih, arkada ötekiler çadırın dışına çıkarlar, muhafızlar da onların arkasında yer alırlar... Birden karşıdan önde meşaleli birkaç yeniçeri, arkasında mehter görünür, sesler bir tufan gibi boşanır.*)

SON